

Marjo Ohenoja

**OPETUS- JA KULTTUURI-
MINISTERIÖN KOULU- JA
OPPILAITOSNUORISOTYÖN
ERITYISAVUSTUSTEN
KOHDENTUMINEN**

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatuksen johtaminen ja kehittäminen
(ylempi amk)

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (ylempi AMK)
Tekijä	Marjo Ohenoja
Työn nimi	Opetus- ja kulttuuriministeriön koulu- ja oppilaitosnuorisotyön erityisavustusten kohdentuminen
Toimeksiantaja	Osaamiskeskus Nuoska / Opetus- ja kulttuuriministeriö
Vuosi	2024
Sivut	95 sivua
Työn ohjaaja	Pekka Penttinen

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, miten opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2020 myöntämät erityisavustukset koulu- ja oppilaitosnuorisotyölle käytettiin. Tavoitteena oli selvittää, mitä koulunuorisotyön menetelmiä hankkeissa käytettiin ja mitä vaikutuksia niillä nähtiin olevan lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tavoitteena oli tutkia, miten avustuksen saaneet hankkeet vastasivat erityisavustuksen haussa asetettuihin tavoitteisiin, jotka pohjautuivat Sanna Marinin hallituskauden valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan, joka oli voimassa vuosina 2020–2023.

Opinnäytetyössä käytettiin valmista, aluehallintovirastojen kokoamaa dokumenttiaineistoa, jossa oli kaikenkattavat tiedot hankkeista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa näkökulmana oli jälkikäteisarvioiva ote ja siihen liittyen vaikuttavuus.

Tulosten perusteella avustusta saaneissa koulu- ja oppilaitosnuorisotyön hankkeissa käytettiin eniten yksilötyön sekä eri kokoisten ryhmien kanssa tehtävän työn menetelmiä. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön merkittävimmät koetut vaikutukset yksilölle olivat muun muassa kokemukset kohdatuksi ja kuulluksi tulemisesta, kouluyhteisöön kiinnittymisen vahvistuminen, yksinäisyyden kokemusten väheneminen sekä positiivinen sosiaalinen vahvistuminen. Yhteisötasolla nousseita koetuja vaikutuksia olivat muun muassa koulun ilmapiirin ja viihtyvyyden parantuminen, turvallisuuden tunteen kokemusten lisääntyminen sekä osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistuminen.

Hankkeissa on kehitetty ja vakiinnutettu koulu- ja oppilaitosnuorisotyön erilaisia toimintamalleja ja edistetty sen integroitumista osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä. Koulunuorisotyön hankkeet ovat tulosten mukaan edistäneet koulujen ja oppilaitosten sekä koulunuorisotyön välistä yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset osoittavat, että koulu- ja oppilaitosnuorisotyöntekijä voi yhdessä muun koulun tai oppilaitoksen henkilökunnan kanssa olla edistämässä lasten ja nuorten sekä kouluyhteisöjen hyvinvointia osaamisellaan ja menetelmillään. Huomiota on kuitenkin kiinnitettävä osapuolten väliseen vuorovaikutukseen ja tiedottamiseen sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyön ammatillisen osaamisen sanoittamiseen ja sen oikeanlaiseen valjastamiseen koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi keskusteluissa, onko tarpeellista myöntää koulunuorisotyölle lisäresursseja myös jatkossa ja miten niitä kannattaisi kohdentaa.

Asiasanat: nuorisotyö, yläaste ja lukio, ammatilliset oppilaitokset, kouluyhteisö, hyvinvointi, kasvatuskumppanuus

Degree title	Master of Humanities
Author	Marjo Ohenoja
Thesis title	The allocations of the special subsidies for youth work at schools granted by the Ministry of Education and Culture
Commissioned by	The center of expertise Nuoska / Ministry of Education and Culture
Time	2024
Pages	95 pages
Supervisor	Pekka Penttinen

ABSTRACT

This thesis examined how the special subsidies, which were granted by the Ministry of Education and Culture in 2020, were used. The objective of this thesis was to examine what kind of youth work methods were used in the projects, which received the subsidies. Another objective was to examine what kind of impacts youth work at schools had on children's and young people's welfare. The thesis also examined how the projects met the objectives of the subsidies. The objectives of the subsidies were based on the national youth work and youth policy programme 2020-2023.

The approach used in this thesis was qualitative and the type of the data was documentary. The data was pre-collected by the regional state administrative agencies and compiled into a document. The document included all the information about the projects. The data was analyzed and structured by two different methods, which were a qualitative content analysis and a theory-based analysis. The perspective of the research was evaluative and effectiveness connected to it.

The methods of youth work used in the projects were individual work methods and different types of work methods with groups. The reported main impacts of the youth work at schools to individuals were for example the experiences of being heard and encountered, increased attachment to the school community, reduction in experiences of loneliness, and positive social reinforcement. The main impacts to school communities were for example the improvement of the school atmosphere, an increase in the sense of security, and the strengthening of young people's participation and influencing possibilities.

There were different kinds of youth work methods developed and established in the projects. Also, the integration of the youth work to the professional communities was promoted in the schools. The projects have strengthened the educational partnerships between youth work and the schools.

The main outcome of the thesis is that the school youth workers can enhance the well-being of children and young people with the other professionals working in the schools. It is important to pay attention to the interaction and informing between the school youth worker and the schools. It is also important for the school youth workers to know how to articulate their professional competence and utilize it at the schools.

Keywords: youth work, secondary schools, occupational schools, school community, well-being, educational partnership

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	NUORISOTYÖN PIIRTEITÄ KOULUYMPÄRISTÖSSÄ.....	10
2.1	Nuorisotyön ammatillisia lähtökohtia ja periaatteita	10
2.2	Koulujen ja oppilaitosten hyvinvointitehtävä.....	12
2.3	Koulujen ja oppilaitosten moniammatilliset kasvattajayhteisöt.....	15
2.4	Koulunuorisotyö vahvistamassa moniammatillista kasvattajayhteisöä	16
3	KOULUNUORISOTYÖN AJANKOHTAISIA JA YHTEISKUNNALLISIA PERUSTEITA 18	
3.1	Nuorten ja kouluyhteisöjen hyvinvoinnin ajankohtaisuus	18
3.2	Koulunuorisotyön yhteiskunnallinen ohjaus	20
3.2.1	EU:n nuorisotstrategian ohjaus	20
3.2.2	Nuorisolaki ja lapsistrategia.....	22
3.2.3	Koulunuorisotyö Sanna Marinin hallitusohjelmassa – VANUPO 2020-2023...	24
3.2.4	Koulunuorisotyö Petteri Orpon hallitusohjelmassa – VANUPO 2024-2027	27
3.2.5	Koulunuorisotyö opetusta määrittelevissä asiakirjoissa	28
3.3	Koulunuorisotyötä koskeva tutkimus.....	31
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	36
4.2	Jälkikäteisarvioivan tutkimusotteen näkökulmana vaikuttavuus	37
4.3	Tutkimuskohteena oleva asiakirja-aineisto	41
4.4	Aineiston analyysi.....	43
5	TULOKSET	47
5.1	Hankkeissa käytetyt koulunuorisotyön menetelmät	47
5.1.1	Yksilötyö	47
5.1.2	Pienryhmätyö	50
5.1.3	Luokkien kanssa tehtävä työ	51
5.1.4	Koko koulun kanssa tehtävä työ.....	52

5.1.5	Pitkäjänteinen yhteisöllinen työ	54
5.1.6	Koulun ja perheiden välinen työ	55
5.1.7	Nivelvaiheen työ	56
5.1.8	Moniammatillinen yhteistyö	57
5.2	Koulunuorisotyön koetut vaikutukset.....	58
5.2.1	Koulunuorisotyön koetut vaikutukset yksilölle	58
5.2.2	Koulunuorisotyön koetut vaikutukset yhteisölle	62
5.2.3	Koulunuorisotyön koetut vaikutukset kasvatuskumppanuudelle	65
5.2.4	Koulunuorisotyön koetut vaikutukset sen toimintatapojen kehittymiselle	67
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	69
6.1	Keskeiset tulokset	69
6.2	Havaittuja riskejä ja ehdotettuja ratkaisuja	73
6.3	Johtopäätökset	75
6.4	Tulosten hyödyntäminen	78
6.5	Luotettavuuden arviointi	79
6.6	Jatkotutkimusaiheet.....	82
	LÄHTEET	84

1 JOHDANTO

Lapset ja nuoret viettävät suuren osan ajastaan koulussa. Jos lasten ja nuoren aika havainnollistettaisiin piirakan muotoon, koulu lohkaisisi siitä melko suuren palasen. Sen vuoksi kouluissa tehtävää työtä hyvinvoinnin eteen ei voi tarpeeksi korostaa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan kouluissa muitakin aikuisia kuin opettajia ja terveydenhoitajia. Eri alan ammattilaisia tarvitaan osaksi monialaista ammattilaisten kirjoa, jonka tavoitteena on, että lapset ja nuoret sekä koko kouluyhteisö voivat hyvin. Hyvinvoiva koulu edistää myös oppimista. (Ellonen 2008, 46–48; Koskela 2023, 64–68.)

Nuorisoalla koulu- ja oppilaitosnuorisotyön tarvetta on tunnistettu ja perusteltu jo pitkään. Nuorisotyö on tehnyt koulujen kanssa yhteistyötä ennenkin, mutta koulunuorisotyö vakiintuneessa muodossaan ei ole kovin vanha ilmiö. Aiemmin on ollut muun muassa nuorisotyötä koulussa sekä yhteistyötä koulun kanssa, jotka sinällään ovat enemmän satunnaisesti tapahtuvaa toimintaa. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö -termiä käyttäessä voidaan todeta puhuttavan vakiintuneesta, yhteistyössä koulun kanssa laaditusta suunnitelmallisesta työstä. (Ahlberg ym. 2018, 3.) Puhutaan 2000-luvun vaihteen jälkeisestä ajasta, kun koulunuorisotyö on alkanut saada jalansijaa koulumaailmasta. (Penttinen 2023, 7). Nykyään koulunuorisotyö mainitaan yhä useammin erilaisissa yhteyksissä ja sitä myös tehdään enemmän. Tässä opinnäytetyössä käytetään pääosin yksinkertaisuuden vuoksi käsitettä koulunuorisotyö. Käsitteellä tarkoitetaan myös oppilaitosnuorisotyötä.

Koronapandemia osoitti omalta osaltaan, kuinka tärkeää on, että kouluissa ja oppilaitoksissa työskentelee eri alojen ammattilaisia. Pandemian aikana koulun oman perustehtävän suorittaminen oli hankalaa, kun monien muutosten vuoksi erilaisia ongelmia ilmentyi. Pandemian jälkeen lasten ja nuorten sekä kouluyhteisöjen hyvinvointi on noussut yhä tärkeämmäksi teemaksi. (Heikkinen ym. 2021, 4.) Kouluterveyskyselyn mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on tapahtunut negatiivisia muutoksia koronapandemian jälkeen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 3–6). Opettajien työmäärä on lisääntynyt tasaisesti ja koronapandemia toi vielä omat lisähaasteensa. Viime aikoina on puhuttu siitä, kuinka opettajien jaksaminen on koetuksella. Kuusi kymmenestä

opettajasta on sitä mieltä, että töitä on liikaa. Opettajat kokevat, että heiltä odotetaan opettamisen lisäksi paljon muutakin, eikä perustyöhön riitä enää tarpeeksi aikaa. (Hillman ym. 2022.) Yksi ihminen ei pysty täyttämään montaa eri ammattilaisen roolia, joten sen vuoksi kouluissa tarvitaan eri alan ammattilaisia, joilla on erilaisia tehtäviä ja osaamista. Nuorisotyö tuo kouluun nuorisolähtöistä työtettä, joka osaa ottaa huomioon nuorten erilaiset elämäntilanteet ja heidän ominaiset tarpeensa. (Jurvanen ym. 2021).

Koulunuorisotyötä on alettu tunnustaa viime vuosina yhä enemmän ja koronapandemia edisti asiaa vielä entisestään. Koulunuorisotyön tunnustaminen on johtanut siihen, että sille myös myönnetään enemmän resursseja. Sanna Marinin hallituskauden valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma eli VANUPO sisälsi kolme päätavoitetta, joista yksi oli, että nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen ja että syrjäytyminen vähenisi. Ohjelmassa nähtiin, että moniammatillinen yhteistyö ja erityisesti nuorisotyön vahvistaminen kouluissa ja oppilaitoksissa tukee nuorten hyvinvointia, oppimista, kouluviihtyvyyttä sekä vahvistaa positiivista minäkuvausta, lisää oppimisympäristön yhteisöllisyyttä sekä ehkäisee syrjäytymistä. VANUPOssa linjattiin opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön määrärahojen käyttöä erilaisiin avustuksiin. Avustusta myönnetään vain toimintaan, joka tukee nuorisolain 2. § tavoitteita ja lähtökohtia. Nämä tavoitteet ja lähtökohdat ottavat kattavasti huomioon nuorten kasvun, monipuolisen oppimisen, kehityksen ja yhdenvertaisuuden. (Nuorisolaki 21.12.2016 1285/2016, 2.§). VANUPOssa määritellään rahoituksen lisäksi painopisteitä nuorisolain erilaisille osaamiskeskuksille. Yksi painopisteistä oli nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa, minkä seurauksena perustettiin osaamiskeskus Nuoska. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 10, 15, 36.)

Yleisavustusten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää erilaisia erityisavustuksia, jotka kohdistuvat hankkeisiin. Nämä erityisavustukset ovat eräänlaisia ministeriön taloudellisia ja strategisia ohjausvälineitä ja niille asetetaan VANUPOsta lähteviä tavoitteita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 32.) Yksi tällainen erityisavustus ilmoitettiin haettavaksi syksyllä 2020. Avustus oli tarkoitettu kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Avustus oli kaksivuotinen ja sitä oli kokonaisuutena enintään 6 530 000 euroa. Avustus oli osa koronapandemian jälkeisiä elvytystoimia ja sen tarkoituksena oli muun muassa tukea lasten ja nuorten kokonaisvaltaista

hyvinvointia ja kiinnittymistä koulu- ja oppilaitosyhteisöön sekä ehkäistä syrjäytymistä. Avustuksella haluttiin vahvistaa resursseja koulunuorisotyössä sekä erilaisten nuorisotyön toimintamallien kehittämistä. (Aviavustukset 2020.) Erityisavustusta myönnettiin yhteensä 114 hankkeelle ympäri Suomea. (Avustusvisualisointi 2024).

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan edellä mainitun erityisavustuksen saaneita hankkeita ja sitä, miten avustuksia on käytetty. Opinnäytetyön tilaajana on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama osaamiskeskus Nuoska. Opinnäytetyöllä on kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on selvittää ja arvioida, miten hankkeet onnistuivat vastaamaan erityisavustuksessa määriteltyihin tavoitteisiin. Toisena tavoitteena on tutkia keinoja ja menetelmiä, joilla koulunuorisotyötä hankkeissa toteutettiin. Kolmas pääasiallinen tavoite on selvittää, mitkä hankkeiden toteuttajien näkökulmasta olivat toteutetun koulunuorisotyön vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tämän opinnäytetyön huomio kohdistuu sekä koulunuorisotyön vaikutusten että vaikuttavuuden arviointiin. Aistrichin (2014) esittää, että vaikutus ja vaikuttavuus termeinä ovat lähellä toisiaan, mutta niillä on kuitenkin eri merkitykset. Vaikutus on konkreettinen, lyhyellä aikavälillä tapahtuva asia, esimerkiksi muutos ihmisessä. Vaikuttavuus on pidemmällä aikavälillä tapahtuva muutos hyvinvoinnissa, jolla voi olla myös yhteiskunnallisia hyötyjä. (Aistrich 2014.) Näkökulmana opinnäytetyössä onkin arvioida koulunuorisotyön koettuja vaikutuksia yksilö- ja yhteisötasolla sekä vaikuttavuutta isommassa kuvassa politiikkaohjelmien näkökulmasta hankeraporteista koostuvan aineiston pohjalta.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka otteena on arvioiva näkökulma. Arvioivassa tutkimuksessa Kivipellon (2008) mukaan arvioidaan sekä prosessia että lopputulosta. Arviointitutkimuksessa tärkeää on tulosten käytettävyys ja hyödynnettävyys tutkimuksen tilaajalle. (Kivipelto 2008, 12.) Arvioivaan otteeseen liittyy olennaisesti vaikuttavuuden arviointi ja huomion kiinnittäminen prosesseihin, joiden kautta tuloksiin on päästy. (Lindqvist 2005, 13–14.) Opinnäytetyössä ei sovelleta arviointitutkimuksen prosessia kokonaisuudessaan, vaan jälkikäteisarviointia eli ex post -arviointia, jossa keskitytään lopputulosten ja vaikutusten arviointiin. Jälkikäteisarvioinnin avulla voidaan tarkastella toimivia käytänteitä ja tavoitteiden saavuttamista. (Vartiainen 1998, 66).

Aineistona opinnäytetyössä on aluehallintovirastojen keräämä dokumenttiaineisto hankkeiden toteuttajilta. Aineisto on ennalta koottu ja laaja Excel-taulukko, joka sisältää tiedot hankkeista aina hakemustiedoista loppuselvityksiin. Opinnäytetyössä analysoidaan siis dokumenttiaineistoa, jolle ominaista on, että ne on tehty yleensä muuhun tarkoitukseen kuin tutkimusta varten. (Alastalo & Vuori 2021). Sen vuoksi aineistoa täytyy mekaanisesti käydä läpi ja karsia sisältöä, jotta siitä löytää opinnäytetyön kannalta relevanteimman tiedon. Opinnäytetyön näkökulmasta olennaisimmat ja kiinnostavimmat tiedot ovat kuvaukset hankkeista, niiden tavoitteet, toimintasuunnitelmat, arvioinnit vaikuttavuudesta sekä jatkotoimenpiteet. Aineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Laaja aineisto vaatii aluksi laadulliseen tutkimusaineistoon ominaista koodausta ja tyypittelyä. Laadullisen sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon niin, että matkalla ei kadoteta sen sisältämää informaatiota. (Vuori 2021.) Aineiston analyysivaiheen prosessissa oli kaksi vaihetta, jotka vaativat erilaisia lähestymistapoja. Kaksi erilaista analyysitapaa pohjautuivat tutkimuskysymyksiin ja niitä koskevien aineiston osien erilaisuuksiin. Aineiston luonne on tärkeää ottaa huomioon tutkimuksessa, sillä se koostuu hankkeiden toteuttajien omista arvioinneista. Avustusta saaneilla on tietysti ominaista pyrkiä osoittamaan olevansa onnistunut ja vaikuttava toimija. Aineiston tekstilaji on täten luonteeltaan seurauksia tuottava. Sen vuoksi aineiston kielen analysoimisessa otetaan huomioon diskurssianalyysin lähtökohdat tekstin kontekstisidonnaisuudesta ja siihen liittyvistä kielenkäytön merkityksistä. (Suoninen 2021). Opinnäytetyössä ei kuitenkaan sinällään tehdä varsinaista diskurssianalyysiä.

Opinnäytetyön tuloksista hyötyvät osaamiskeskus Nuoska ja siten Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opinnäytetyö tarkastelee perusteluja koulu- ja oppilaitosnuorisotyölle. Tuloksia voidaan hyödyntää keskusteluissa, tarvitaanko koulu- nuorisotyölle myös jatkossa myöntää resursseja sekä sitä, mihin niitä kannattaa kohdentaa. Koulunuorisotyö on jo alkanut saada jalansijaa koulumaailmassa sekä tunnustusta myös yhteiskunnallisesti. Sanna Marinin hallituksen jälkeinen Petteri Orpon hallitus on myös linjannut VANUPOssaan nuorten hyvinvoinnin vahvistamisen tavoitteita ja toimenpiteitä. Yhtenä tavoitteena on se, että nuoret voivat hyvin kouluissa ja oppilaitoksissa. Toimenpiteenä mainitaan esimerkiksi kouluviihtyvyyden edistäminen ja nuorisotyö yhtenä sen osaajana, jonka palveluita voitaisiin hyödyntää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b, 6–

8.) Koulunuorisotyön yhteiskunnallinen tunnustaminen luo hyvät edellytykset sen lujittamiselle koulu- ja oppilaitosympäristöissä valtakunnallisesti.

2 NUORISOTYÖN PIIRTEITÄ KOULUYMPÄRISTÖSSÄ

2.1 Nuorisotyön ammatillisia lähtökohtia ja periaatteita

Nuorisotyötä ei pystytä yksiselitteisesti määrittelemään. Nuorisotyöllä on kuitenkin tiettyjä ydinperiaatteita, joiden tulisi ohjata sen kaikkia tavoitteita ja toimintoja. Laadukas ja onnistuva nuorisotyö noudattaa näitä periaatteita. Ydinperiaatteita ovat kontekstista riippumatta nuorten vapaaehtoisuus ja osallisuus, nuorten henkilökohtainen ja sosiaalinen kehittyminen sekä se, että nuorisotyötä suunnitellaan, toteutetaan sekä arvioidaan yhdessä nuorten kanssa. (Adgur 2017, 343.)

Nuorisotyön keskiössä täytyy olla nuoret itse. Jos nuoria ei tarvita nuorisotyön tekemisessä, silloin ei tehdä nuorisotyötä. Nuorisotyö haluaa mahdollistaa nuorten omaehtoista toimintaa ja itsenäisyyttä sekä tarjoaa vaihtelevuutta ja yhteisöllisyyttä nuorten kasvu- ja elinympäristöihin. Se vastaa nuorten erilaisista lähtökohdista tuleviin tarpeisiin, kiinnostuksen kohteisiin sekä kokemuksiin. Nuorisotyön toimintoihin ovat kaikki nuoret ja nuorisoryhmät tervetulleita. Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori löytää paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä sekä kokee oman elämänsä merkitykselliseksi. (Euroopan komissio 2015, 12, 16; Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2020.)

Lasten ja nuorten auttaminen oman paikkansa löytymisessä liittyy yhteen nuorisotyön perustehtävistä, jota Niemisen (2007) mukaan kutsutaan sosiaalisatiofunktioksi. Ajan myötä sosialisatiion sisältö on siirtynyt perinteisten arvojen vaalimisesta yhteisöllisten arvojen ja normien korostamiseen. Tietyt asiat pitävät kuitenkin edelleen arvonsa, kuten toisten ihmisten huomioon ottaminen, rehellisyys ja erilaisuuden arvostaminen. Sosiaalisatiiofunktiioon liittyy sellaisten taitojen vahvistaminen, jotka auttavat lapsia ja nuoria osallistumaan yhteisöihin sekä yhteiskunnan kehittämiseen. Ihmisille, ja etenkin nuorille, on hyvin tärkeää tuntee kuuluvansa yhteisöön ja joukkoon. (Nieminen 2007, 23.) Nuorten kanssa työskenneltäessä täytyy siis ottaa huomioon itse nuorten lisäksi myös ryhmät ja yhteisöt, joissa he elävät. (Kiilakoski 2015). Sosiaalisatiiofunktiioon liittyen myös Kiilakoski ym. (2015) tuovat esiin suhdeteorian, jonka

mukaan nuorisotyö vahvistaa nuorten erilaisia suhteita. Näitä ovat suhteet toisiin nuoriin, luotettaviin aikuisiin, palvelujärjestelmään ja rakenteisiin, alueeseen ja omaan lähiympäristöön, päätöksentekoon ja yhteiskuntaan sekä maailmaan, kulttuuriin ja luontoon. (Kiilakoski ym. 2015, 61–63.) Laadukkaan nuorisotyön tulee nuorten suhteiden vahvistamisen lisäksi olla itse vuorovaikutuksessa erilaisten nuorisotyön sidosryhmien kanssa. Näin voidaan edesauttaa positiivisten ja pitkäkestoisten vaikutusten saavuttamista. (Euroopan komissio 2015, 15).

Toinen nuorisotyön perustehtävä on personalisaatiofunktio. Se pyrkii ohjaamaan ja vahvistamaan nuoren yksilöllistä kasvua omaksi itsekseen, joka tunnistaa omat tarpeensa. Personalisaatiofunktion mukaisesti nuorisotyö pitää nuoruutta tärkeänä aikakautena nuoren elämässä ja nuorta itsessään ainutlaatuisena ja persoonallisena yksilönä. Nuorisotyö tarjoaa nuorelle tilaa ja mahdollisuuksia kasvaa sekä oppia. Nuorisotyön tavoitteena on osoittaa nuoren vahvuuksia ja edistää sitä, että hän itse myös huomaa ne. (Nieminen 2007, 24.)

Kolmas funktio on kompensatiofunktio, joka tasoittaa, eli kompensoi sosiaalisuuden ja personalisaation tehtävissä ilmaantuvia puutteita. Kompensatiofunktion tavoitteena on auttaa ja ohjata niitä nuoria, joilla on vaikeuksia liittyä yhteiskuntaan tai toteuttaa itseään. Nuorten syrjäytyminen on esimerkiksi yksi asia, jota nuorisotyö pyrkii ehkäisemään ja tämä tehtävä liittyy olennaisesti kompensatiofunktioon. Nuorisotyön tavoitteena on vahvistaa nuorten ominaisuuksia, jotka suojaavat erilaisilta riskitekijöiltä, jotka voivat johtaa ongelmiin. Kompensatiofunktioa toteuttaa pääasiallisesti esimerkiksi etsivä nuorisotyö. (Nieminen 2007, 25; Penttinen 2023, 9.)

Neljäs nuorisotyön tehtävä on resursointi- ja allokontifunktio. Sen tehtävänä on vaikuttaa nuoriin käytettäviin resursseihin sekä niiden suuntaamiseen. Nuorisotyö pyrkii vaikuttamaan nuorten kasvu- ja elinoloihin. Nuorisopolitiikka voidaan katsoa olevan resursointi- ja allokontifunktioa toteuttavaa toimintaa. Tähän tehtävään liittyy myös se, miten nuorisotyö pyrkii edistämään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa. (Nieminen 2007, 25–26.)

Nuorisotyön neljä yleist tehtävää eivät ole toisiansa pois sulkevia, vaan niitä voidaan ja tehdäänkin samanaikaisesti. Omalta osaltaan näitä tehtäviä toteuttavat myös muut toimijat yhdessä tai erikseen nuorisotyön kanssa, kuten koulu, perheet, sosiaalityö jne. (Nieminen 2007, 27.) Nykyään ei kuitenkaan ole kenenkään edunmukaista, että toimijat yksin keskittyisivät yhteen tehtävään kerrallaan. Nuorisotyötä tekeville sen pääasiallisten tehtävien tulee kuitenkin olla selviä, jotta voidaan tehdä työtä myös yhdessä. (Penttinen 2023, 9.)

Nuorisotyössä ohjataan non-formaalisen ja informaalisin oppimisen pariin. (Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet 2020). Non-formaalinen oppiminen on strukturoitua toimintaa, joka ei kuitenkaan ole virallisen koulutusorganisaation järjestämää toimintaa. Informaali oppiminen eli niin kutsuttu arkielämän oppiminen tapahtuu normaalissa arjessa, vapaa-ajan ja työn ympäristöissä. Toiminta ei ole suunniteltua tai tavoitteellista, mutta oppiminen tapahtuu kaiken toiminnan ohessa ja se tulee ikään kuin kaupan päälle. Informaalisessa oppimisessa oppija itse määrittää asiat, joita haluaa oppia. (Informaali oppiminen s.a.) Nuorisotyön erilaiset toimintaympäristöt toimivat erilaisina oppimisympäristöinä. Nuorisotyöntekijät sekä joskus myös vapaaehtoiset ohjaajat ovat motivoivia, innostavia ja tarvittaessa auttavia aikuisia. Nuorisotyön oppimisympäristöissä nuori itse on pääosassa päättämässä siitä, mitä hän oppii. Oppiminen nuorisotyössä voi yhtä lailla olla biljardipallon lyömistä pussiin taikka ryhmään kuulumisen tunteen saavuttamista turvallisessa seurassa. Nuorisotyössä tapahtuva non-formaalinen oppiminen on kuitenkin suunniteltua, tietoisista, tavoitteellista sekä ohjattua toimintaa. Tärkeää on, että se pohjautuu nuorten vapaaehtoisuuteen. (Nieminen 2007, 28.)

2.2 Koulujen ja oppilaitosten hyvinvointitehtävä

Lapsi ja nuori kasvaa suuressa kasvu-ympäristössä, jossa keskiössä on lapsi tai nuori itse. Kasvu-ympäristö sisältää omia pienempiä yhteisöjä, kuten koti ja koulu. Nuoren kasvu-ympäristö koostuu yleensä koulusta, kodista, kaverista sekä asuinalueesta ja muusta ympäristöstä. Nykyään muuhun ympäristöön lukeutuvat myös erilaiset digitaaliset ympäristöt. Jokainen osa-alue kasvuyhteisössä voi olla sekä tukemassa että haittaamassa lapsen ja nuoren hyvinvointia. Lapsen ja nuoren mielessä hänen elämänsä ei kuitenkaan tapahdu

erillisissä lokeroissa, vaan hänen näkökulmastaan kaikki on yhtä suurta yhteisöä, jossa hän elää ja kasvaa. Perhe on luonnollisesti tärkeä osa lapsen ja nuoren elämää, mutta kaveripiirin rooli ja tärkeys korostuvat nuoruudessa. Koulu lohkaisee suuren osan lasten ja nuorten ajasta. Koulu on myös se paikka, jossa lapset ja nuoret tapaavat kavereitaan ja luovat vertaissuhteita. Koulussa vietetään useita tunteja jokaisesta arkipäivästä, joten koulun vastuu lapsen ja nuoren hyvinvoinnissa on siis hyvinkin suuri, sillä sen vaikutukset voivat olla merkittäviä. (Ellonen 2008, 46–48; Manninen 2023, 155.)

Koulu on olemassa lasta ja nuorta varten eikä päinvastoin. Koulun yhtenä päätavoitteena yleissivistyksen ohella on lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen. (Kiilakoski 2021, 218–219.) Koulun täytyy taata lapsille ja nuorille sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia vahvistava kasvuympäristö, jossa he voivat opetella ja harjoitella erilaisia taitoja. Koululla on tärkeä tehtävä myös erilaisten hyvinvointitaitojen edistämässä. Lasten ja nuorten hyvinvointia ei voi yksinään koulu parantaa, mutta sillä on kuitenkin siinä tärkeä rooli. Jotta hyvinvointityö koulussa ei jäisi opetuksen jalkoihin, täytyisi se sitoa vahvasti osaksi koulun toimintakulttuuria ja johtamista. Lasten ja nuorten hyvinvointityön täytyy olla koulussa ja kunnassa eri hallinnonaloja läpileikkaavaa yhteistyötä. Lisäksi siinä on osallisena tietysti lapsi tai nuori itse, hänen perheensä, yhteisöjen vuorovaikutus sekä muut sidosryhmät, jotka ovat osana lapsen tai nuorten arkea. Voidaan siis todeta, että koko laaja kasvuympäristö vaikuttaa lapsen ja nuoren hyvinvointiin. (Leinonen ym. 2021, 100–102.)

Lapsen ja nuoren hyvinvointi koostuu monesta eri asiasta ja siihen voidaan kasvuyhteisöissä vaikuttaa eri tavoin. On selvää, että koulukokemuksilla on yhteys lapsen ja nuorten kokemaan terveyteen ja hyvinvointiin. (Manninen 2023, 156). Ei voida myöskään kiistää hyvinvoinnin vaikutusta oppimiseen. Sellainen lapsi tai nuori, joka voi hyvin ja kokee olonsa turvalliseksi, voi myös oppia. (Lipsanen & Pulkamo 2023, 87.) Positiiviset koulukokemukset voivat olla jopa suojaamassa terveyttä uhkaavalta käyttäytymiseltä, kuten päihteiltä tai rikekäyttäytymiseltä. (Manninen 2023, 156–157). Jos tarkastellaan lasten ja nuorten hyvinvointia kouluhyvinvoinnin näkökulmasta, Janhusen (2013) väitöskirjan mukaan oppilaiden hyvinvointiin vaikuttavat eniten kaverit ja vertaissuhteet, muut koulun sisäiset suhteet, turvallinen ilmapiiri, yhteisöllisyys ja

joukkoon kuulumisen. Sisäisiin suhteisiin liittyen merkittävänä asiana mainittakoon se, että opettajien suhtautuminen oppilaisiin on myös tärkeä tekijä kouluviihtyvyyden kannalta. (Janhunen 2013, 101–102.) Tätä väitettä tukee Ellosen (2008) väitöskirjan tulos, jonka mukaan opettajien tuottama yhteisöllinen sosiaalinen tuki ja kontrolli olivat selvässä yhteydessä nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tarkemmin määriteltynä yhteisöllisen tuen ja kontrollin määrä ei pelkästään ole vaikuttamassa niihin, vaan sen jakautuminen tasapuolisesti. Oikeudenmukaisuuden puute voidaan siis nähdä olevan riski hyvinvoinnille. Kiire ja muut koulun sisäiset syyt voivat vaikuttaa siihen, että tuki ja kontrolli jakautuvat epätasaisesti. Myös nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki oli keskeinen tekijä arvioitaessa nuorten masentuneisuuden riskitekijöitä. Koulun yhteisöllisyyteen panostamalla ja tukea tasaisesti jakamalla voitaisiin tulosten mukaan ennaltaehkäistä nuorten pahoinvointia. (Ellonen 2008, 96–98.)

Koronapandemian aikana koulun perustehtävän toteuttaminen oli hankalaa. (Heikkinen ym. 2021, 4). Ukrainan sota on myös tuonut tietynlaista epävarmuuden tunteen ilmapiiriä. Lasten ja nuorten lisääntynyt kokemus turvattomuudesta ja erilaiset hyvinvoinnin pulmat vaikuttavat kouluun sen tehtäviä ja tavoitteita haastaen. (Kolehmainen & Lahtinen 2023, 35.) Yhteisöllisyyden ja kohtaamisen tarve on korostunut ja jopa lisääntynyt koronapandemian jälkeen. Kouluviihtyvyyden ja kouluun kiinnittymisen kysymykset ovatkin tällä hetkellä isoja sekä työllistäviä kysymyksiä koulumaailmassa. Suomessa ei olla aiemmin hyödynnetty kovinkaan paljoa yhteisöllisyyttä opetuksessa ja sen kehittämässä. Nykyään, kun huomio on kohdistunut yksilön hyvinvoinnin lisäksi koko kouluyhteisön hyvinvointiin, on alettu puhua enemmän koulusta sosiaalisena ympäristönä ja sen tuomista mahdollisuuksista. Hyvinvoivalla koululla on paremmat edellytykset olla tukemassa myös yksilöiden hyvinvointia. (Manninen 2023, 162, 164, 167.) Mannisen (2018) mukaan kouluviihtyvyyden edistämiseksi suomalaista koulua täytyisi kehittää vuorovaikutuksellisemmaksi. Olisi tärkeää saada luotua kouluihin ja oppilaitoksiin hyvä yhteishenki ja yhteistointintaa tukeva ilmapiiri, johon kaikki kokevat kuuluvansa. Kouluviihtyvyyttä kehittämällä pystytään lisäämään kouluun kiinnittymistä sekä vähentämään poissaoloja. Hyvinvoiva koulu on kaikkien yhteinen asia ja tavoite, jossa aikuisten täytyisi olla välittämässä lapsille ja nuorille positiivista ilmapiiriä. Lapsia ja nuoria tulisi osallistaa entistä enemmän koulun toiminnan suunnittelussa sekä toteuttamisessa ja tähän tulisi kehittää lisää keinoja. Myös koulun sisäisten

suhteiden toimivuuteen sekä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kohtaamiseen kaivataan ratkaisuja. (Manninen 2018, 92, 100–101.)

Opettajien työhyvinvointi on laskenut ja monet opettajat ovat harkinneet alan vaihtoa. Viimeisimmän opetusalan työolobarometrin tulosten mukaan 60 % vastaajista oli sitä mieltä, että työmäärä on liian iso erittäin tai melko usein. Opettajien aika on kortilla ja työhyvinvointi laskussa. (Goldnick & Ilves 2021, 6–7). OAJ:n teetti jäsenkyselyn perusopetuksessa ja lukiossa työskenteleville keväällä 2024. Peruskoulussa työskentelevistä jopa 97 % oli sitä mieltä, että luokanvalvojen työmäärä on kasvanut edellisen viiden vuoden aikana. (Nissilä & Viitamies 2024.) Tärkeään asemaan tietoisuuden lisäämisestä siitä, mikä on opettajan työnkuvan todellisuus ja sen monimuotoisuus, sekä näihin asioihin vastaamisesta nousee opettajankoulutus. (Janhunen 2013, 103). Opettajien työhyvinvoinnilla ja työajan jakautumisella on väistämättä vaikutuksia opetukseen, koulun ilmapiiriin sekä, kuten aiemmin todettiin, lasten ja nuorten kokemuksiin yhteisöllisestä tuesta, jonka epätasainen jakautuminen vaikuttaa hyvinvointiin. On myös opettajakohtaista, kuinka hyvin hän ehtii ja pystyy havainnoimaan sekä reagoimaan luokassa esiintyviin asioihin. Yhtenäisen kasvuympäristön, joka koulu on, muutkin aikuiset vaikuttavat yhteisöllisyyden kokemuksiin. Muiden tukea tarjoavien, koulussa työskentelevien ammattilaisten, kuten kuraattorin ja psykologin, vastaanotoille on pitkät jonot. Yksilötyö vie miltei kokonaan heidän työaikansa, joten heillekin määrätylle yhteisölliselle työlle ei jää juuri aikaa. Koulut ja oppilaitokset tarvitsevat todella lisää ammattilaisia tekemään yhteisöllistä työtä, kun opetushenkilöstön ja muun henkilökunnan työaika ei siihen riitä. (Ellonen 2008, 96–98; Lipsanen & Pulkamo 2023, 90, 96.)

2.3 Koulujen ja oppilaitosten moniammatilliset kasvattajayhteisöt

Aikuisten ja eri ammattilaisten yhteistyön merkitys on nykyään tullut enemmän esille lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Aikaisemmin työtä on tehty pääasiassa yksin, mutta on huomattu, että jakamalla tietoa ja taitoa muiden kanssa pystytään paremmin vastaamaan lasten ja nuorten erilaisiin tarpeisiin. (Koskela 2023, 65.) Uusimmat opetussuunnitelmien perusteetkin painottavat moniammatillista yhteistyötä, johon oppilaitoksia velvoitetaankin. (Opetushallitus 2014, 36). Eri alojen asiantuntijoiden yhteistyössä pystytään hyödyntämään optimaalisesti monipuolista osaamista. Jotta moniammatillinen yhteistyö

myös toimii, täytyy tiettyjen edellytyksien täytyä. Tärkeää on, että työllä on selkeä yhteinen tavoite ja että toiminta on koordinoitua sekä yhteisesti suunniteltua, sillä on johdon tuki, se on koordinoitua, toimijoiden välillä on luottamus ja että kaikki ovat sitoutuneita yhteistyöhön. Moniammatillinen yhteistyö ei itsessään ole koskaan toiminnan tavoite, vaan tavoiteltu työtapa. Lähtökohtana sille on aina todennettu tarve eli tavoite, jota ei ole mahdollista täyttää yksin. (Koskela 2023, 65–68.)

Kouluissa ja oppilaitoksissa lapsen tai nuoren tarpeet määrittävät moniammatillisen yhteistyöryhmän kokoonpanon. Kouluissa ja oppilaitoksissa voi työkennellä useita eri alan ammattilaisia, kuten opettaja, kuraattori, kouluterveydenhoitaja, psykologi, opinto-ohjaaja ja koulunuorisotyöntekijä. Näiden ammattilaisten osaaminen on yhteisessä käytössä lasten ja nuorten hyvinvoinnin eduksi. Yhteistyö eri alojen ammattilaisten kesken voi joskus olla muodoltaan sellaista, että siihen tarvitaan myös koulun ulkopuolisia toimijoita, kun taas joskus se voi olla esimerkiksi työparityöskentelyä opettajan ja koulunuorisotyöntekijän kesken. Joka tapauksessa, nykyään kun lasten ja nuorten tuen tarpeet ovat hyvin moninaisia, on myös moniammatillisen yhteistyön tekeminen enemmänkin edellytys kuin suositus. Koulun tai kenenkään tahon on miltei mahdollista ratkaista kaikkia lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteita yksin. (Pohjola 2010, 1; Koskela 2023, 68–69)

2.4 Koulunuorisotyö vahvistamassa moniammatillista kasvattajayhteisöä

Jo ennen toista maailmansotaa kansakouluissa opettajat järjestivät nuorisoyöllistä toimintaa erilaisten seurojen sekä kerhojen tavoin ja ne eivät perustuneet arviointeihin. Vuonna 1944 laadittiin koulunsa päättävien nuorten harrastusten tukemiseksi jopa lakiin maininta, jonka mukaan kansakoulunopettajan tuli osallistua nuorisotyönjohtajakursseille ja suorittaa nuorisonkasvatusopin tutkinto. Tästä määräyksestä kuitenkin luovuttiin ajan myötä osaltaan opettajakunnan painostuksesta. Jo vuonna 1949 on silloisessa nuorisotyölautakunnassa pohdittu perustaa kunnallisia nuorisotyönohjaajien toimia kansakouluhin. Tämä ei kuitenkaan silloin toteutunut. Muun muassa nämä seikat historiassa osoittavat, että nuorisotyö on nähty jo kauan sitten merkittävänä osana koulumaailmaa, vaikka silloinen kansakoululaitos ja nykyinen koulujärjestelmä

poikkeavatkin toisistaan. Nuorisotyöllisten menetelmien rantautuminen kouluun ei siis ole tämän vuosituhannen keksintö. (Nieminen 1995, 310–315.)

Nuorisotyö toimintakenttä on laaja etenkin vapaa-ajan sektorilla. Nuorisotyön mahdollisuudet vaikuttaa nuorten elämäntapaan ovat silti melko rajalliset. (Kiilakoski ym. 2015, 63.) Nuorisotyölle on ollut luonnollista jalkautua myös kouluihin, sillä siellä lasten ja nuorten ikäryhmät ovat kokonaisuudessaan saavutettavissa. Toisin on nuorisotyön niin sanotuilla omilla areenoilla, kuten vaikka nuorisotiloilla. (Kiilakoski 2014, 11–12.) Yhteistyö nuorten elämään kuuluvien tahojen kanssa voi parantaa nuorisotyön mahdollisuuksia vaikuttaa heidän elämäänsä. Yhteistyön avulla saavutetaan myös kaikkia tahoja hyödyttävää laajempaa kohderyhmää. (Kiilakoski ym. 2015, 63.) Nuorisotyön ja koulun perustavanlaatuiset tavoitteet ovat pääosin samoja eli lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kasvun tukeminen. Lisäksi niiden kohderyhmät ovat samat. (Kiilakoski 2014, 71–72.) Nuorisotyön ominaispiirteet pysyvät samoina paikasta riippumatta. Koulunuorisotyössäkin kaiken toiminnan lähtökohdaksi on lapsi tai nuori itse. Se keskittyy lapsen ja nuoren tarpeisiin, eikä koulun tai oppilaitosten, vaikka ne antavatkin kehykset koulunuorisotyölle. Koulunuorisotyö on nuorisotyön eetos mukaisesti lapselle tai nuorelle aina vapaaehtoista, vaikka toimitaan ympäristössä, jossa on selkeät säännöt ja toimintaperiaatteet. (Jeffs 2007, 1–2.)

Ratkaisuja mm. kouluviihtyvyyden ja yhteisöllisyyden kehittämiseen, kiireettömään kohtaamiseen, osallisuuden lisäämiseen sekä kouluun kiinnittymiseen omalta osaltaan voi tuoda koulunuorisotyö. Kouluissa ja oppilaitoksissa on nykyään entistä enemmän tilausta nuorisotyölliselle osaamiselle. (Kolehmainen & Lahtinen 2023, 35). Nuorisotyö voi tarjota omaa osaamistaan ja vahvistaa koulun moniammatillista kasvattajayhteisöä, sekä tuoda helpotusta koulun arkeen. Koulunuorisotyön ydinosaamista on lasten ja nuorten kohtaaminen. Koulunuorisotyöntekijän on mahdollista kohdata lapsia ja nuoria matalalla kynnyksellä, kiireettömästi koulun arjessa. (Hännikäinen-Uutelala 2023, 210–211.) Koulunuorisotyöntekijä pystyy joustavasti ja tilanneherkästi reagoimaan esille nouseviin lasten ja nuorten ilmiöihin. Koulunuorisotyöntekijällä ei ole arviointivastuuta, joten hän voi olla usein se helposti lähestyttävä aikuinen, jolla on aikaa. (Kiilakoski 2014, 56–57.) Koulunuorisotyö tuo kasvattajayhteisöön nuorisolähtöistä näkökulmaa ja voi olla tukemassa muita koulun kasvattajia.

Nuorisotyön pääperiaatteisiin kuuluu lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen, jota kouluihin kaivataan lisää. (Jurvanen ym. 2021.) Koulunuorisotyön keinoin lasten ja nuorten mielipiteitä voidaan saada paremmin näkyviin sekä myös käytäntöön. Koulunuorisotyön erilaisilla menetelmillä on mahdollista tukea jo olemassa olevia ryhmiä ja vahvistaa koulun sisäisiä suhteita. (Kiilakoski 2014, 51.) Ryhmien tukemisella ja yhteistoiminnan kehittämällä pystytään edistämään koulun ilmapiiriä ja kouluviihtyvyyttä. Kouluviihtyvyyttä lisäämällä voidaan myös vähentää poissaoloja ja lisätä kouluun kiinnittymistä. (Manninen 2018, 92).

3 KOULUNUORISOTYÖN AJANKOHTAISIA JA YHTEISKUNNALLISIA PERUSTEITA

3.1 Nuorten ja kouluyhteisöjen hyvinvoinnin ajankohtaisuus

Suurin osa lapsista ja nuorista voi tutkimusten mukaan hyvin. Kuitenkin ne, jotka voivat huonosti, voivat huolestuttavan huonosti. On tärkeää kerätä tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista säännöllisesti ja seurata, miten se muuttuu ja kehittyy. Suomessa teetetään erilaisia tutkimuksia ja kyselyitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan kartoittamiseksi. Näistä ehkä tunnetuin, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämä kouluterveyskysely, tehdään joka toinen vuosi. Se mittaa lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä, koulunkäynnin ja opiskelun kokemuksia, osallisuutta sekä sitä, miten hyvin on saatavilla apua ja palveluja. Kouluterveyskyselyä on tehty vuodesta 1996 lähtien. Kyselyn kohderyhmänä ovat perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaat, 8. ja 9. luokan oppilaat, sekä toisen asteen 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Tuloksia hyödynnetään esimerkiksi palveluiden kehittämisessä, politiikkaohjelmissa, strategioissa ja erilaisten lakien toimeenpanossa ja arvioinnissa. Tuloksia on mahdollista tarkastella myös alueittain. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat hyödyntää oman alueen tuloksia esimerkiksi laatiessaan hyvinvointistrategiaa, lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa tai lastensuojeluohjelmaa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Tuoreimman vuonna 2023 tehdyn kyselyn tulosten perusteella 4. ja 5. luokan oppilaat ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin 8. ja 9. luokan sekä toisen asteen oppilaat. Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi koki 8. ja 9. luokan sekä 2. asteen tytöistä 31–40 % ja pojista 16–20 %. Tämä luku on tasaisesti kasvanut vuodesta 2015 lähtien. Ahdistuneisuus on edelleen lisääntynyt,

etenkin tytöillä. Suurin kasvu ahdistuneisuuteen on tapahtunut vuosien 2019–2023 välillä. Koulunkäynnistä pitäneiden lasten ja nuorten osuus on laskenut vuodesta 2019 lähtien. Vuonna 2023 ammattiin opiskelevilla tämä osuus oli päinvastaisesti kasvanut. Yksinäisyyttä tuntevien määrä on noussut vuosien 2019 ja 2021 välillä ja sen jälkeen pysynyt samalla tasolla. Tyttöjen osuus on suurempi kuin poikien yksinäisyyttä kokeneiden kohdalla. Koulukiusaamista vähintään kerran viikossa kokeneiden lasten ja nuorten määrä on myös alkanut nousta. Osallisuuden erittäin heikoksi kokeneiden osuus on myös ollut nousussa, etenkin tyttöjen osalta. Yleisesti ottaen osallisuuden erittäin heikoksi kokeneiden määrä kyselyn tuloksissa oli pojilla 6–8 % ja tytöillä 12–17 %, josta suurin osuus oli 8. ja 9. luokan tytöillä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2023, 3-6.)

Kansallisen lapsistrategian valmistelussa punaisena lankana on ollut lasten ja nuorten osallisuus. Poikkeusaikojen jälkeen osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteuttamisen kysymykset tulivat ajankohtaisiksi. Lapsistrategian laatimista varten tehtiin kysely osallisuudesta ja sen toteutumisesta. Tulokset osoittivat todeksi sen, että osallisuus syntyy hyväksytyksi ja nähdyksi tulemisen kokemuksista, turvallisuudesta sekä luottamuksesta vaikutusmahdollisuuksiin. Jos lapsi tai nuori tuntee, että häntä tuetaan, kokee hän myös, että hänellä on hyvät vaikutusmahdollisuudet. Osallisuuden aukkoja löytyi kyselyn mukaan esimerkiksi koulussa. Ammattilaisten katsotaan ottavan lasten ja nuorten mielipiteitä huomioon kuin esimerkiksi vanhemmat ja kaverit. Lapset ja nuoret toivovat, että koulun rakenteita suunniteltaessa otettaisiin huomioon heidän näkemyksiään, koska päätökset vaikuttavat nimenomaan ensisijaisesti heidän elämäänsä. Lapset ja nuoret eivät oleta, että toimittaisiin heidän näkemystensä mukaisesti, mutta he odottavat olevansa tasa-vertaisia tiedon tuottajia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021, 7, 48, 51.)

Koronapandemian aikana sen leviämisen rajoittamiseksi sosiaalisia kontakteja tuli välttää. Nuorilla kontaktien rajaaminen useimmiten tarkoitti sitä, että he olivat kotonaan perheenjäsenten kanssa. Nuorelle ovat kuitenkin kaverisuhteet erittäin tärkeitä perhesuhteiden lisäksi. Vertaissuhteiden merkitys nuoruudessa on merkittävä. Identiteetti rakentuu nuoruudessa perhesuhteiden sekä merkittävin osin myös muiden sosiaalisten suhteiden verkossa. Sihvonen & Saarikallio-Torp (2022) tekivät tutkimuksen nuorten sosiaalisista suhteista

poikkeusolojen aikana. Rajoitukset aiheuttivat nuorten keskuudessa ulkopuolisuuden tunnetta, yksinäisyyttä ja ystävien kaipuuta. Nuoret kokivat myös ahdistusta, masennusta ja passivoitumista. Koronarajoitusten helpottuessa saattoi olla vaikea aktivoitua jälleen. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan sosiaalisia suhteita ja taitoja vahvistavia tukitoimia tarvitaan. (Sihvonen & Saarikallio-Torp 2022, 62, 71–72.)

Vuosittain 15–29-vuotiaille tehtävä Nuorisobarometri mittaa nuorten asenteita ja arvoja Suomessa. Nuorisobarometrissa toistuu jotkin kysymykset säännöllisesti, mutta se myös kiinnittää huomiota ajankohtaisiin aiheisiin ja ilmiöihin. Valtion nuorisoneuvosto ja Nuorisotutkimusverkosto julkaisevat Nuorisobarometrin yhteistyössä. (Valtion nuorisoneuvosto s.a.) Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa korostuivat yhteisöllisyyteen korostamisen tarve sekä harrastusten mahdollistaminen. (Valtion nuorisoneuvosto 2023b). Koronan aiheuttamat vaikeudet liittyivät lähinnä etäopetukseen sopeutumiseen sekä vertaissosiaalisuuden puutteeseen. Nuoret ovat kärsineet siitä, että etäopetuksen vuoksi he eivät ole voineet kohdata opiskelutovereita vapaasti eivätkä ole näin saaneet yhteisöllisyyden tunteita. (Kivijärvi 2023, 34, 55–56.) Vaikeuksia kohdatessa nuoria kannattelevat ystävät, palvelut, perhe ja yksilölliset kyvyt. Vaikeudet kasaantuvat erityisesti niille nuorille, joilla ei ole tutkintoa, työpaikkaa tai jotka eivät jostain syystä opiskele. Nuorisobarometriin perustuvissa valtion nuorisoneuvoston politiikkasuosituksissa painotetaan, että harrastuksiin osallistuminen tuo nuorille kuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunteita. Valtion nuorisoneuvosto suosittelee vahvasti myös sitä, että etsivän nuorisotyön sekä nuorten työpajatoiminnan resurssit ja toimintamahdollisuudet turvataan. Suosituksissa painotetaan myös koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä ja sen rahoituksen vakiinnuttamista. Lisäksi kunnallisen nuorisotyön valtionosuuden odotetaan kasvavan ja toivotaan nuorten yhteisöllisyyden lisäämisen olevan yksi seuraavan VANUPO:n keskeisimmistä tavoitteista. (Valtion nuorisoneuvosto 2023b.)

3.2 Koulunuorisotyön yhteiskunnallinen ohjaus

3.2.1 EU:n nuorisotstrategian ohjaus

Laadukas nuorisotyö tarvitsee kehykset, jossa toimia. Nuorisotyön toiminnan ja tavoitteiden taustalla toimii erilaiset lait, strategiat ja ohjelmat. Näitä asiakirjoja on niin Euroopan unionin, valtakunnallisella kuin alueellisillakin tasoilla.

(Nieminen 2010, 31.) EU:ssa on tehty vuodesta 2002 lähtien nuorisopoliittista yhteistyötä, jonka peruslähtökohtia ovat aktiivinen osallistuminen ja tasa-arvoiset mahdollisuudet. Yhteistyö on saanut aikaan erilaisia muutoksia jäsenmaiden politiikassa sekä lainsäädännöissä. Yhteistyö on myös edesauttanut nuorisjärjestöjen kehittymistä. Eurooppalainen nuorisopoliittikka toimii sateenvarjona ja tietynlaisena ohjenuorana EU:n jäsenmaiden toteuttamalle nuorisopoliitikalle. EU:n yhteinen nuorisostrategia tavoittelee sitä, että kaikkialla Euroopassa elävien nuorten haasteisiin vastattaisiin. Haasteet ovat paljolti samankaltaisia riippumatta asuinpaikasta. EU:n nuorisostrategia toimii yhteiseurooppalaisena kehyksenä nuorisopoliittisen yhteistyön tavoitteille, painopisteille, avainalueille ja toimenpiteille. Tämänhetkinen nuorisostrategia on voimassa 2019–2027. Sen painopisteinä ovat osallisuus ja sitouttaminen, yhdistäminen ja vaikutusmahdollisuudet, joita voidaan pitää myös koulunuorisotyön keskeisesti ohjaavina periaatteina. Nuorten halutaan olevansa oman elämänsä asiantuntijoita ja heitä halutaan kannustaa ottamaan kantaa sekä vaikuttamaan yhteiskuntaan. Strategian avulla on tarkoitus rakentaa entistä tiiviimpää yhteyttä EU:n ja nuorten välille. (Euroopan komissio 2018, 1–3.)

Tärkeimmiksi toimiksi EU:n nuorisostrategiassa nostetaan mm. monialaisen yhteistyön parantaminen eri politiikan alojen välillä, nuorisotoimiin käytettyjen varojen seuraaminen, osallistavan nuorisoasioiden vuoropuhelun käynnistäminen, vapaaehtoisuuden ja liikkuvuuden esteiden poistaminen sekä EU:n nuorisopoliittikan ja siihen liittyvien EU-ohjelmien välistä yhteyden vahvistaminen. Tällaisia EU:n rahoittamia nuorisoalan ohjelmia ovat muun muassa Erasmus+-ohjelma sekä Euroopan solidaarisuusjoukot. Lisäksi laitetaan täytäntöön nuorisotyöohjelma, jonka avulla lisätään epävirallisen koulutuksen tunnistamista. Epävirallista oppimista tapahtuu esimerkiksi kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävässä nuorisotyössä. Monialaisen yhteistyön parantamisessa on isossa roolissa EU:n nuorisoalan koordinaattori. (Euroopan komissio 2018, 3.)

EU:n nuorisostrategiassa korostetaan nuorisotyön roolin merkitystä nuorten siirtyessä aikuisuuteen. Nuorisotyö voi tarjota nuorille turvallisen ympäristön, jossa voi vahvistaa itseluottamusta sekä erilaisia taitoja. Nuorisotyö kykenee opettamaan nuorille elämässä tarvittavia tärkeitä taitoja, kuten esimerkiksi yhteistyötaitoja, ongelmanratkaisukykyä, kriittistä ajattelua, monikulttuurisia taitoja jne. Nuorisotyö pystyy lisäämään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia,

myös kouluissa ja oppilaitoksissa. EU:n nuorisostrategia sisältää myös ohjelman nuorisotyön laadun, innovaatioiden sekä tunnustamisen kehittämiseksi. Nuorisotyön nonformaalisen ja informaalisen oppimisen tunnustamisen edistämiseksi tulisi kehittää keinoja ja välineitä. Tarkoituksena on tukea, kehittää ja levittää tietoa nuorisotyöstä ja sen koulutuksesta. Lisäksi tuetaan nuorisotyön toimia liittyen sen tunnustamiseen ja innovaatioihin. Ohjelman tarkoitus on myös lisätä tietoa ja jakaa kokemuksia digitaalisesta nuorisotyöstä, nuorisotyön rahoituksesta sekä nuorisotyöntekijöiden osaamisesta. Jäsenvaltioita kannustetaan keskittymään myös siihen, että kaikkia nuoria tavoitetaan ja erityisesti niitä, joilla on muita heikommät lähtökohdat. Nuorisotyö nähdään tahona, jolla on erityiset keinot ja taidot tavoittaa sekä kohdata myös ne kaikkein heikoimmassa asemassa olevat nuoret ja heidän tarpeensa. Tällä osaamisella on paikkansa erityisesti kouluissa ja oppilaitoksissa. (Euroopan komissio 2018, 7–9.)

3.2.2 Nuorisolaki ja lapsistrategia

Nuorisolaki uudistettiin vuonna 2016. Nuorisolaissa on säädetty nuorisotyön edistämisestä, nuorisopolitiikasta sekä niiden vastuunjaosta, yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta. Nuorisolain tärkeimpiä tavoitteita ovat nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen. Sen lisäksi tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä, harrastamista sekä erilaisten tietojen ja taitojen oppimista. Nuorisolaki tavoittelee myös sitä, että nuorista kasvaa aktiivisia yhteiskunnan jäseniä ja että he saavat elää ja kasvaa yhdenvertaisessa, tasa-arvoisessa sekä oikeudenmukaisessa maassa. Tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtana mainitaan mm. yhteisvastuu, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat sekä monialainen yhteistyö. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024a.)

Nuorisolain mukaan nuori on iältään alle 29-vuotias. Alaikärajaa ei ole mainittu, joten nuorisolain piiriin kuuluvat kaikki 29-vuotiaiksi saakka. Nuorisolaki määrittää perustan nuorisotyölle- ja politiikalle. Nuorisotyöllä laissa tarkoitetaan ”nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa”. (Nuorisolaki 3. §). Kunnan tulee turvata edellytykset nuorisotyölle ja nuorisotoiminnalle ja järjestää palveluja sekä tiloja nuorille. Kunnan täytyy myös tukea nuorten kansalaistoimintaa. Tätä tehtävää hoitaessaan kunnan

täytyy tehdä yhteistyötä muiden nuorisotyötä tekevien ja nuorille palveluja tarjoavien tahojen, sekä nuorten ja heidän perheidensä kanssa. Laissa säädetään myös monialaisesta yhteistyöstä. Kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto, jossa viranomaiset suunnittelevat, kehittävät ja toteuttavat monialaista yhteistyötä vuorovaikutuksessa nuorisoalan tahojen kanssa ja jonka kohderyhmänä ovat paikalliset nuoret. (Nuorisolaki 8. §, 9. §.)

Suomen ensimmäinen lapsistrategia julkaistiin vuonna 2021. Se koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Lapsistrategian tavoitteena on tehdä lapsen oikeuksia kunnioittava yhteiskunta. Lisäksi lasten ja nuorten asema halutaan vakiinnuttaa niin, että heidät huomioidaan poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa ja että heille kuuluvista oikeuksista annetaan heille tietoa. Kolmas pääajatus liittyy haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten aseman turvaamiseen ja siihen, että heidän tarpeensa huomataan paremmin. Lapsistrategia pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka toimeenpanoa se edistää. Se on tehty tietoon ja tutkimukseen perustuen sisältäen kuvauksen lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilasta sekä tietoa heidän oikeuksiensa toteutumisesta tällä hetkellä. Lapsistrategiaan on kirjattu lukuisia lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumista edistäviä tavoitteita sekä toimenpiteitä. Se korostaa poikkihallinnollista yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi. (Valtioneuvosto 2021, 7; Sosiaali- ja terveysministeriö 2024.)

Koulutuksen osalta lapsistrategiassa linjataan, että erilaisten lapsi- ja nuortenryhmien asemaa turvataan ja huomioidaan vahvistamalla yhteisöllisyyttä ja osallistavaa toimintakulttuuria. Lisäksi varmistetaan monialaisen yhteistyön toteutuminen kokonaisvaltaisen tuen saamiseksi. Koulunkäynnin keskeytymisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi käytetään olemassa olevia keinoja sekä etsitään monialaisesti siihen uusia keinoja. Nivelvaihe tulee huomioida ja varmistaa, että kaikki suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon peruskoulun jälkeen. Osaamisen ja resurssien lisääminen kouluihin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi on yksi tavoitteista. Kiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisen ilmapiirin takaaminen täytyy olla kokoaikaista toimintaa, joka on suunnitelmallista. Läheis- ja vertaissuhteita halutaan vahvistaa ja turvata. Lapsistrategiassa halutaan kehittää keinoja lasten ja nuorten yksinäisyyden vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi. Yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen tukeminen lapsen ja nuoren kasvuympäristöissä mainitaan yhdeksi tärkeäksi

toimenpiteeksi vertaissuhteiden vahvistamiseksi ja yksinäisyyden vähentämiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointia halutaan lisätä myös harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa tukemalla. Yhdenvertaisia, tasa-arvoisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia halutaan lisätä koulupäivien yhteyteen. Lapsistrategian tavoitteet näyttävät olevan hyvin linjassa koulunuorisotyön lähtökohtien ja tavoitteiden kanssa. (Valtioneuvosto 2021, 33, 40, 44.)

3.2.3 Koulunuorisotyö Sanna Marinin hallitusohjelmassa – VANUPO 2020-2023

Opinnäytetyö tutkii pääministeri Sanna Marinin hallituksen aikaisen hallitusohjelman myöntämien erityisavustusten kohdentumista. Sanna Marinin hallitusohjelma julkaistiin 10.12.2019. Hallitusohjelmassa korostettiin erilaisia nuorisopoliittisia teemoja poikkeuksellisen paljon. Siinä asetettiin tärkeäksi nuorisopoliittiseksi pääteemaksi ehkäistä nuorten syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta. Ohjelmassa myös vahvistettiin nuorisopoliittikan koordinaatiota perustamalla lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä. (Valtioneuvosto 2019, 175).

VANUPO eli valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma on lakisääteinen ohjelma. Valtioneuvosto hyväksyy tämän poikkihallinnollisen ohjelman ja se on kerrallaan nelivuotinen. Ohjelma sisältää tavoitteet sekä toimenpiteet, jotka hallitus on asettanut nuorisotyölle ja -politiikalle. VANUPOssa määritellään myös kansallisia tavoitteita eurooppalaiselle ja kansainväliselle nuorisolan toiminnalle. Lisäksi ohjelmassa täsmennetään painopisteitä valtakunnallisille nuorisolan osaamiskeskuksille. Ohjelman kohderyhmänä on nuorisolain mukaisesti kaikki alle 29-vuotiaat nuoret. Ohjelma kohdistuu kuitenkin erityisesti ikäkauteen 12–25, jota voidaan kutsua nuoruuden ydinalueeksi. Ohjelma pyrkii siihen, että nuorisopoliittinen näkökulma otettaisiin aina huomioon, kun tehdään julkisen sektorin päätöksiä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023b; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 3.)

Sanna Marinin hallituksen VANUPO julkaistiin tammikuussa 2020. Hallitusohjelmaa mukaillen sen päätavoitteet ovat nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä osallisuuden vahvistaminen. Ohjelma rakentuu kolmeen tavoitekokonaisuuteen. Yksi niistä on se, että ”nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen –

syrjäytyminen vähenee”. Toinen tavoitteista pyrkii siihen, että ”nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen”. Kolmas tavoitteista koskee sitä, että ”nuori luottaa yhteiskuntaan – yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat”. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 8.)

Marinin hallituksen VANUPOssa ensimmäisen tavoitteen yhteydessä nostetaan esille nuorisotyön vahvistaminen perusopetuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Moniammatillisen yhteistyön merkitys kouluissa nuoren hyvinvoinnin tukemisessa nähdään suurena. Lisäksi sen avulla voidaan tukea oppimista, kouluviihtyvyyttä ja oppimisympäristöjen yhteisöllisyyttä. Moniammatillisuus edistää myös syrjäytymistä ennaltaehkäiseviä tekijöitä nuorten elämässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 15.) Nuorisotoimen ja opetustoimen tiivistynyt yhteistyö nähdään myös keinona ehkäistä koulun keskeyttäneiden määrää toisen asteen oppilaitoksissa. Erityisnuorisotyö oppilaitoksissa voi huomattavasti auttaa opiskelijoiden selviytymistä arjessa. Nuorisotyö voi myös osaltaan tukea opintojen edistymistä. Opiskelijan hyvinvoinnin tiedetään edesauttavan valmistumista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 15.)

Moniammatillisen yhteistyön sekä nuorisotyön vahvistamiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa on VANUPOon kirjattuna muutamia toimenpiteitä. Ne liittyvät lähinnä siihen, miten opetus- ja kulttuuriministeriö kohdistaa resurssejaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa valtionavustusta siihen tarkoitettuista määrärahoista. Avustusten myöntäminen edellyttää, että toiminta täyttää nuorisolain tavoitteet ja lähtökohdat. Ministeriön tavoiteohjausintressi riippuu avustuksesta. Yleisavustuksissa se ei yleensä ohjaa toimintaa, mutta hankkeisiin tarkoitettuja erityisavustuksia käytetään ministeriön ohjausvälineinä. Erityisavustuksille asetetaan tavoitteita, jotka pohjautuvat hallitusohjelman nuorisopolitiikkaan. Vahvimmin ohjataan valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaa. Osaamiskeskukset ovat opetus- ja kulttuuriministeriölle yksi väline kehittää nuorisotyötä. Osaamiskeskuksella tarkoitetaan nuorisolain mukaan ”yhteisöä, joka kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti”. (Nuorisolaki 3. §). Osaamiskeskus voi olla useamman yhteisön yhteenliittymä. Osaamiskeskusten määräaika on liitetty VANUPOn kauden. Osaamiskeskuksilta odotetaan nuorisoalan osaamisen kehittämistä ja edistämistä. Niiden tehtävänä on myös tuottaa ja jakaa tietoa nuorista ja nuorisoalasta sekä opetus- ja kulttuuriministeriölle että nuorisoalan toimijoille

valtakunnallisesti. Osaamiskeskukset toimivat oman alansa asiantuntijatahoina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 32, 33.)

Osaamiskeskusten painopisteet vastaavat nuorisoalan ajankohtaisiin tarpeisiin, joihin opetus- ja kulttuuriministeriöllä on tavoiteohjausintressi. VANUPOssa on yhtenä kuudesta painopisteestä kiinnitetty nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Painopisteen valintaa on perusteltu sillä, että nuorisotyö voi saavuttaa suuren osan kohderyhmästään tekemällä yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Nuorisotyö antaa erilaiset nuorten tarpeet huomioon ottaen tukea kouluympäristössä. Nuorisotyön panos kouluissa ja oppilaitoksissa vahvistaa kouluviihtyvyyttä, sillä se kehittää yksilön lisäksi myös yhteisöä. Erilaisiin kiusaamistilanteisiin pystytään myös puuttumaan erilaisin nuorisotyön keinoin. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö sujuvoittaa myös nivelvaiheiden siirtymiä. Nuorisotyö nähdään myös linkkinä koulun ja vapaa-ajan välillä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 33, 36–37.)

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön osaamiskeskukseksi perustettiin osaamiskeskus Nuoska. Nuoska muodostuu yhdeksästä eri osatoteuttajasta ja konsortiota koordinoi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia. Jokaiselle osatoteuttajalla on oma erityisalansa koulu- ja oppilaitosnuorisotyön kehittämisessä ja mallintamisessa. Osatoteuttajat ovat Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Folkhälsan förbund rf, Förening Luckan rf, Mieli Suomen Mielenterveys ry, Nuorisotutkimusseura, kehittämiskeskus Opinkirjo, kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna, Vantaan kaupunki sekä Åbo Akademi. Nuoskan tehtävänä on kehittää alueellisesti ja valtakunnallisesti sovellettavia koulunuorisotyön toimintamalleja. Osaamiskeskukselle on määritelty kolme tavoitetta ja tehtävää. Sen tehtävänä koota ja levittää hyviä nuoriso- ja opetustoimen yhteistyön käytänteitä. Näin kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö juurtuu osaksi koulujen toimintaa. Lisäksi Nuoskan tehtävänä on kehittää ja mallintaa koulunuorisotyötä. Tavoitteena on, että koulunuorisotyö olisi laadukasta ja arviointiin perustuvaa. Kolmas tehtävä on osaamiskeskustoiminnan kaksikielisyyden vahvistaminen. Tämän myötä Nuoska koordinoi kaikkien nuorisotyön osaamiskeskusten ruotsinkielistä toimintaa. (Osaamiskeskus Nuoska... 2023.)

3.2.4 Koulunuorisotyö Petteri Orpon hallitusohjelmassa – VANUPO 2024-2027

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma julkaistiin 20.6.2023. Koulunuorisotyö on ohimennen mainittuna ohjelmassa. Nuorisopoliittiset suuntaviivat ovat hallitusohjelmassa vielä melko väljät. Hallitusohjelmassa todetaan, että nuorten hyvinvointi on polarisoitunut vahvasti. Monet nuoret voivat hyvin, mutta pahoinvoivat nuoret voivat erityisen huonosti. Nuorten syrjäytyminen ja pahoinvointi nähdään Suomen suurimpina haasteina ja niiden ennaltaehkäisy olisi erittäin tärkeää. Mielenterveyden ongelmat, alaikäisten rikokset ja siihen liittyvä jengiytyminen mainitaan ajankohtaisina ilmiöinä, joihin halutaan hallitusohjelmassa puuttua. Digilaitteiden käyttö ja niiden tuomat haasteet vaativat uusia ratkaisuja nuorisotyön- ja politiikan johtamiseen. Ohjelman mukaan koronapandemian aiheuttamia vajeita oppimisessa ja hyvinvoinnissa tullaan paikkaamaan vielä pitkään. Nuorten hyvinvointia edistetään muun muassa moniammatillisella työllä. Tätä varten hallitus aikoo laatia viitekehysten yhteistyölle hyvinvointialueiden, kuntien, koulujen, kolmannen sektorin ja seurakuntien välillä. Hallitus aikoo viedä eteenpäin koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä ja lisätä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa. (Valtioneuvosto 2023, 94–95.)

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen VANUPO julkaistiin 21.3.2024. Nuorisopoliittiset toimeenpantavat tavoitteet ja toimenpiteet on VANUPOssa jaettu kolmeen koriin. Jokainen kori sisältää niihin liittyviä tavoitteita, joita VANUPOssa on yhteensä kahdeksan. Ensimmäinen kori tavoittelee jokaisen nuoren edellytyksiä rakentaa hyvä elämä ja tavoitella omia unelmiaan. Siihen liittyen tavoitteena on, että nuoret voivat hyvin kouluissa ja oppilaitoksissa. Toimenpiteinä tavoitteelle on kirjattu erilaisia oppilaiden hyvinvointia edistäviä asioita. Oppimisen ilon ja kouluviihtyvyyden edistämiseksi mainitaan yhtenä tahona nuorisotyö, jonka palveluita tässä voidaan hyödyntää. Korin toinen tavoite on jokaisen nuoren pääsy mieluisaan harrastukseen. Kolmas tavoite haluaa vähentää työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten määrää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b, 6–8.)

Orpon hallituksen VANUPOn toinen kori haluaa tukea nuorten mielenterveyttä monipuolisella tiedolla ja välineillä. Sen tavoitteina on taata pääsy laadukkaisiin ja oikea-aikaisiin mielenterveyspalveluihin sekä mielekkään vapaa-ajan

korostaminen nuorten mielenterveyden edistäjänä. Kolmas kori liittyy hyvinvoinnin tukemiseen osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden keinoin. Tavoitteina mainitaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen, nuorten turvallisuuden tunteen vahvistuminen sekä yhteisöllisyyden, yhdenvertaisuuden ja resilienssin vahvistaminen nuorten elämässä. Tavoitteiden yhteydessä mainitaan nuorisotyön rooli esimerkiksi kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemisessä, yhteisöllisyyden vahvistajana sekä yksinäisyyden ehkäisijänä. Koulunuorisotyö mainitaan erikseen tavoitteen kohdassa, jossa aiotaan kehittää edelleen kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b, 10–14.)

Petteri Orpon hallituksen VANUPO:n osaamiskeskusten painopisteet liittyvät vahvasti nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Kahden eri painopisteen yhteydessä voi olla yksi tai useampi osaamiskeskus. Ensimmäinen painopiste nostaa nuorisotyön keinot tärkeään rooliin nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Osaamiskeskustoiminnan avulla lisätään nuorisoalan toimijoiden ja työntekijöiden ymmärrystä tekijöistä, jotka vaikuttavat nuorten hyvinvointiin. Osaamiskeskustoiminta vahvistaa myös nuorisoalan osaamista erilaisin toimenpitein. Toinen painopiste korostaa nuorten hyvinvointityön johtamisen tuen merkitystä. Nuorisotyön johtaminen vaatii ajankohtaista ja laadukasta tietoa, jotta resursseja voidaan kohdentaa oikein ja toimenpiteitä ennakoida. Osaamiskeskustoiminnalla tuotetaan tietoa ja vahvistetaan nuorisotyön laatua sekä vaikuttavuutta, jotta osoitetaan sen yhteiskunnallista merkitystä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024b, 17–18.)

3.2.5 Koulunuorisotyö opetusta määrittelevissä asiakirjoissa

Perusopetuksen järjestämisen takana on velvoitteet perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksista, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Peruskoulun opetussuunnitelma uudistui vuonna 2014 niin, että opetushallitus antoi määräyksen eli perusteet opetussuunnitelman laatimiseksi ja niiden pohjalta sitten opetuksen järjestäjät itse laativat paikalliset opetussuunnitelmansa. (Opetushallitus 2023). Perusopetus on suomalaisten lasten ja nuorten yleissivistyksen kivijalka. Se antaa monipuolisia valmiuksia tulevaisuuteen ja auttaa lasta tai nuorta löytämään omat vahvuutensa.

Perusopetuksella katsotaan olevan opetuksellinen, kasvatuksellinen, yhteiskunnallinen, kulttuurinen sekä tulevaisuudellinen tehtävä. Opetuksen tulee olla kaikille saavutettavaa ja esteetöntä. Perusopetus on kokonaisuus, jonka muodostavat opetus sekä kasvatus. Sen eri osien tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja näin koostuu opetuksen ja toimintakulttuurin perusta. Opetussuunnitelman perusteissa on asetettu erilaisia määräyksiä perusopetuksen tavoitteille ja sisällöille. (Opetushallitus 2014, 9, 14, 18.)

Opetussuunnitelman perusteissa pidetään vastuuta jokaisen lapsen ja nuoren onnistuneesta koulupäivästä yhteisenä. Kasvatustyö sekä hyvinvointitehtävä kuuluvat jokaiselle koulun aikuiselle riippumatta siitä, missä tehtävässä siellä työskentelee. Tärkeää on ottaa huomioon oppilaiden tarpeet ja vahvuudet, mitä edesauttaa laaja yhteistyö. Opetussuunnitelman perusteissa on maininta yhteistyöstä, jota opetustoimi ja koulu tekevät muiden tahojen kanssa. Monipuolinen yhteistyö varmistaa opetuksen yhtenäisyyttä, eheyttä ja laatua. Yhteistyö tukee oppilaiden oppimista, hyvinvointia ja kasvua. Lisäksi se tuo avoimuutta toimintaan. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista ja sellaista, että sitä pystyy arvioida yhdessä yhteistyötahojen kanssa. Yhteistyö nuorisotoimen ja muiden toimijoiden kanssa mainitaan opetussuunnitelman perusteissa lisäävän oppimisympäristöjen monipuolisuutta sekä tukevan koulun kasvatustehtävää. (Opetushallitus 2014, 33–36.)

Koulun kasvatustehtävää pyrittiin tukemaan valtakunnallisella Sitouttavalla koulu yhteisö -hankkeella (SKY), joka aloitti vuonna 2021 ja päättyi keväällä 2023. Hankkeen oli määrä vähentää ja ennaltaehkäistä perusopetuksessa esiintyviä poissaoloja. Tavoitteena oli, että vahvistamalla myönteistä koulukulttuuria ja oppilaiden hyvinvointia tuetaan oppilaiden kiinnittymistä kouluun. Valtakunnallinen toimintamalli on nyt vakiinnutettu perusopetuslakiin tehdyllä muutoksella poissaolojen seurannan ja ennaltaehkäisevän työn vaatimuksesta 1.8.2023 lähtien. Opetussuunnitelman perusteisiin on samanaikaisesti tehty muutokset kyseiseen lakimuutokseen liittyen. (Opetushallitus 2024; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023a.) Kouluun kiinnittymistä pystytään vahvistamaan erilaisilla koulun toimintakulttuuria kehittäville ja kouluviihtyvyyttä lisäävillä keinoilla, joita koulunuorisotyö hyödyntää.

Lukiokoulutuksen osalta sen järjestäjät laativat myös paikalliset opetussuunnitelmat lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. (Opetushallitus 2019, 13). Lukion opetussuunnitelman perusteet on laadittu vuonna 2019. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinnan osalta on annettu ohjeistus yhteisöllisestä opiskeluhollosta, sen toimintatavoista ja suunnitelmasta. Yhteisöllinen opiskeluhoito tulee järjestää, jotta opiskelijoiden ja koko yhteisön hyvinvointia, terveyttä sekä oppimista seurataan ja edistetään. Suunnitelmassa tulee olla mainittuna erilaiset yhteistyön muodot ja yhtenä niistä on yhteistyö nuorisotoimen ja muiden opiskeluhoitoon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa. (Opetushallitus 2019, 37.)

Nuorisotoimi liitetään lukion opetussuunnitelman perusteissa myös opiskelijan ohjaukseen. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee olla kuvailtuna, miten alueella toteutetaan monialaista yhteistyötä eri toimijoiden, kuten nuorisotoimen kanssa. Opiskelijan ohjaus pitää yksilöidä hänen tarpeensa ja lähtökohtansa huomioiden. Asiantuntijoiden yhteistyöllä voidaan monipuolistaa yksilölle tarjottavaa ohjausta. (Opetushallitus 2019, 28). Opetussuunnitelman perusteissa on laadittu ohjeistuksia myös erilaisiin oppilaitoksen toimintakulttuuriin liittyviin asioihin, kuten hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus sekä hyvinvointi. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulu- nuorisotyön ydinosaamiseen liittyy edellä mainittujen asioiden edistäminen, joten sen avulla voidaan kehittää ja vahvistaa lukion toimintakulttuuria. (Opetushallitus 2019, 20–22.)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjille Opetushallitus on antanut määräyksen opiskeluhoitoon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista. Tähän määräykseen on lisätty myös ohjeistus opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta. (Opetushallitus 2022, 1.) Ennaltaehkäisevät, osallistavat, ohjaukselliset sekä esteettömät toimintatavat ovat ammatillisen koulutuksen yhteisöllisen opiskeluhoitoon painotettavia asioita. Ammatillisessa koulutuksessa halutaan myös edistää yhteisöllistä toimintakulttuuria opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Monialaisten asiantuntijaryhmien tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia. Opiskeluhoitosuunnitelman laatimista koskevassa määräyksessä on kohta yhteistyöstä opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. Siinä mainitaan nuorisotoimi moniammatillisten

yhteistyötapojen yhteydessä. Yhteistyö nuorisotoimen sekä muiden tahojen kanssa tukee oppilaitosyhteisöä sekä antaa tarvittaessa konsultaatiota ja kehittää opiskeluhuoltoa. (Opetushallitus 2022, 2–3.)

Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteissa sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille tehdyssä opiskeluhuoltoa koskevassa määräyksessä on kyllä korostettu yhteistyön tärkeyttä erilaisten sidosryhmien kanssa. Nuorisotyötä itsessään niissä ei mainita kuin oikeastaan ohimennen. Yhteistyön muodot ja toimintamallit nuorisotyön kanssa ovatkin monessa paikassa paikallisesti sovittu omalla tyylillään. Tässä tullaankin siihen, että on hyvin paikkakuntakohtaista, kuinka hyvin koulunuorisotyö on juurtunut osaksi kouluyhteisöjä, vai onko lainkaan. Joissakin paikoissa se voi edelleen olla vain satunnaista ja ohimenevää yhteistyötä. Olisikin varmasti paikallaan pohtia, pitäisikö koulua, oppilaitoksia ja opetusta ohjaaviin opetussuunnitelmien perusteisiin lisätä koulunuorisotyön asemaa vahvistavia määritelmiä. (Kiilakoski 2014, 156.) Tämä vaatisi, että koulunuorisotyön resurssit tulisivat vakiintuneiksi valtakunnallisella tasolla. (Kivijärvi ym. 2022, 50).

3.3 Koulunuorisotyötä koskeva tutkimus

Nuorisoalan tutkimuksellisen kehittämisen historia on varsinkin kansallisesti, mutta myös kansainvälisesti lyhyt ja ohuehko. (Komonen ym. 2012, 8). Nuorisotutkimuksen ja nuorisotyön sekä sen tutkimuksen kehittyminen kulkevat kaikki käsi kädessä. Nuorisotyötä on Suomessa tehty yli sata vuotta ja sitä on kehitetty aikojen saatossa. Nuorisotyö on kehittynyt yhdessä modernisaation, teollistumisen ja pedagogisten laitosten syntymisen kanssa. Nuorisotyö sekä nuorisotutkimus ovat pyrkineet vastaamaan eri aikakausille ominaisiin nuorisokulttuurillisiin ilmiöihin ja haasteisiin. Erilaisilla päätöksentekijöillä ja nuorisotutkijoilla on aina ollut tarve käyttää hyväksi nuorista tehtyä tutkimustietoa. Eri tahoilla on eri intressit, mihin tietoa on tarvittu ja käytetty. Vuonna 1999 perustettiin Nuorisotutkimusseuran Nuorisotutkimusverkosto, johon nuorisotutkimus on pääosin 2000-luvulla keskittynyt. Verkoston avulla nuorisotutkimus on edelleen kehittynyt ja kasvanut poikkitieteiseksi tutkimussuuntaukseksi. Nuorisotutkimusverkosto tutkii nuoria, nuoruutta ja sekä nuorisotyötä ja sen käytänteitä. Tietoa käytetään erilaisiin akateemisiin ja julkisiin keskusteluihin,

päätöksentekoon sekä nuorisotyön kehittämiseen. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 13–14.)

Nuorisoalan kameleonttimainen luonne on johtanut siihen, että alalla ei ole selkeää kuvaa siitä, millaisiin teorioihin ja menetelmiin sen tutkimus pohjautuu. Vaikka nuorisotutkimus ja nuorisotyö ovat linkittyneitä toisiinsa, eivät ne ole aina olleet harmoniassa keskenään. Nuorisotyön käytäntö ja tutkimus eivät ole aina kohdanneet, sillä kentällä on koettu, että tutkimusasetelmat eivät ole aina kohdanneet heidän tarpeitaan. Tutkimuksen ja käytännön maailmankatsomukset eivät siis ole kompanneet toisiaan. Näitä molempia kuitenkin tarvitaan, jotta alaa voidaan ymmärtää ja kehittää. Nuorisotutkimusverkoston perustamisen jälkeen nuorisotyön tutkimuksen ja nuorisotutkimusten määrä on lisääntynyt. Tämän myötä myös käytännön ja tutkimuksen yhteydet ovat tiivistyneet. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 8–9.) Suomessa on tehty tutkimuksia erilaisista nuorisotyön ilmiöistä ja menetelmistä. Koulunuorisotyön ollessa alan varsin uusi toimintamuoto on sitä tutkittu käytännöllisestä ja usein joko koulun tai kunnan näkökulmasta. Varsin vähän löytyy tutkimuksia koulunuorisotyöstä itse lasten ja nuorten näkökulmista heidän tarpeensa huomioiden. (Jurvanen ym. 2021.)

Tutkimus ja käytäntö kulkevat käsi kädessä ja näin samassa myös alan kehitys. Koulunuorisotyön kentällä on Suomessa tehty joitakin hankkeita, jotka ovat kirvoittaneet tutkimuksia ja julkaisuja aiheesta. Näin on saatu kirjojen ja kansien väliin tietoa siitä, mikä on toiminut ja mikä ei. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 8–9.) Yksi esimerkki tällaisesta on Kolehmainen ja Lahtisen (2014) julkaisu, jossa on hyödynnetty vuosina 2011–2013 toteutetun valtakunnallisen koulunuorisotyön kehittämishankkeen loppuraporttia. Julkaisun tarkoituksena oli selventää koulunuorisotyön työmuodon nykytilannetta eri kouluasteilla sekä herättää erilaisia ajatuksia jatkokehittämistä varten. Se toi esille koulunuorisotyön hyviä käytänteitä, työmuotoja, kehittämiskohtia, mahdollisuuksia sekä työntekijöiden koulutustoiveita. Hankkeessa huomattiin, että nuorisotyö koulussa vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä kasvatuskumppanuutta. Nuorisotyö saa lisää vaikuttavuutta toimiessaan myös koulussa. Koulunuorisotyön avulla voidaan tarjota enemmän kokonaisvaltaista, matalan kynnyksen tukea oppilaille ja siten myös ennaltaehkäisevä työ lisääntyy. Nuorisotyöntekijät tutustuvat koulussakin toimiessaan paremmin nuoriin ja luottamus syntyy

helpommin, kun samat työntekijät ovat näkyvillä sekä koulussa että vapaa-ajalla. (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 7–8.) Saman hankkeen aikana on tehty myös opas, jonka on kirjoittanut Kauhanen (2011). Oppaan teko liittyi koulussa tehtävän nuorisotyön vakiinnuttamiseen. Se on tehty sekä koulun toimijoille että nuorisotyöntekijöille, lähinnä yhteisöpedagogeille. Julkaisun tarkoituksena oli avata koulussa tehtävän nuorisotyön erityispiirteitä sekä vastavasti selittää koulutoimelle, millaisia mahdollisuuksia nuorisotyö voi tuoda heille. Teoksessa käsitellään yhteisöllistä pedagogiikkaa, moniammatillista yhteistyötä sekä nuorisotyön käytänteitä koulussa. Opas on tehty perustelemaan nuorisotyön olemassaoloa koulussa. (Kauhanen 2011, 3–4.)

Koulunuorisotyön kehittyminen on ollut myös Kiilakosken (2014) teoksen aiheena. Teoksessa käsitellään hanketta, jossa tutkittiin koulun ja nuorisotyön yhteistyön kehittymistä muutamassa suomalaisessa kaupungissa vuosina 2012–2014. Hanke perustui käytännön seurantaan ja vahvaan yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Teoksessa käsitellään yhteistyön mahdollisuuksia, kompastuskiviä sekä menetelmiä. Hankkeen myötä ilmeni, että koulun ja nuorisotyön motiivit tehdä yhteistyötä perustuvat turvallisten aikuisten läsnäoloon sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseen kouluissa. Nuorisotyö voi kouluissa lisätä yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta samalla vahvistaen aikuisten ja nuorten välisiä suhteita. Yhteistyön onnistumisen esteenä voi olla koulun järkähtämätön toimintakulttuuri. Jotta nuorisotyö voisi juurtua osaksi koulujen toimintakulttuuria, pitäisi sille olla sijansa koulujen opetussuunnitelmassa. Teoksen mukaan kehittämistä on myös ryhmä- ja yhteisötasojen toiminnoissa, osallisuudessa sekä nuorisokulttuurien huomioon ottamisessa. Yksi hankkeessa tärkeä esille noussut kysymys liittyy myös siihen, tuleeko nuorisotyöstä liian formaalia, kun se asettuu kouluun ja mieltääkö nuoret sen osaksi koulua niin, että he haluavat siitä irtaantua. (Kiilakoski 2014, 163, 166, 196.)

Pääkön (2022) ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä kehitettiin koulunuorisotyötä Suonenjoen kaupungin nuorisopalveluissa. Opinnäytetyössä käytettiin työyhteisölähtöistä prosessikehittämistä, jossa käytettiin erilaisia kehittämisen menetelmiä hyödyksi. Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia moniammatillisesti koulussa tehtävään nuorisotyöhön vuosikello. Vuosikellon tekemisessä huomioon otettiin sekä nuorten että ammattilaisten näkemykset. Vuosikellon on tarkoitus olla apuna koulussa tehtävälle nuorisotyölle ja sen

arvioimiselle. Sen on myös tarkoitus tehdä toiminnasta suunnitelmallista ja näkyvää koko koululle. Valmis vuosikello palvelee sekä koulunuorisotyön että perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita. Vuosikellon kehittämisproses- sissa kehitettiin myös moniammatillisuutta. (Pääkkö 2022, 2, 5, 45.)

Koulunuorisotyötä työntekijöiden näkökulmasta on tutkinut Maalismaa (2022) pro gradu -tutkielmassaan. Siinä tutkittiin yläkoulun koulunuorisotyöntekijöiden ja opettajien kokemuksia koulunuorisotyöstä. Pro gradu -tutkielmassa selvitettiin, millaisia kokemuksia ammattilaisilla on koulunuorisotyöstä. Siinä haasteltiin kuutta aineenopettajaa sekä kuutta koulunuorisotyöntekijää. Pro gradu -tutkielmassa havaittiin, että kokemukset koulunuorisotyöstä perustuvat yhteisötyön periaatteisiin ja siihen, että sitä tehdään koko koulu yhteisöjen hyväksi. Tuloksina osoitettiin kolme koulunuorisotyön yhteisötyöllistä ulottuvuutta johtopäätöksinä: operatiivinen ja strateginen yhteisötyö sekä yksilötyö, joka on osana yhteisötyötä. Koulunuorisötyö on pro gradu -tutkielman tulosten mukaan konkreettisia toimia ja vaikuttamista yhteisön kehittämiseksi sekä työskentelyä yksilöiden kanssa, jotka kuuluvat yhteisöön. Johtopäätöksinä esitettyjen ulottuvuuksien tarkoitus on tuoda esiin koulunuorisotyön monitahoista luonnetta ja tehtäväkuvaa. (Maalismaa 2022, 2, 5–6.)

Koulunuorisotyön soveltuvuus osana koulun monialaista kasvattajayhteisöä näkyy Gretschelin ja Hästbackan (2016) tekemässä arviointitutkimuksessa. Siinä on käytetty monialaisen toimintamallin tuloksia hyödyksi. Hanke käynnistyi vuonna 2009 ja sen päätavoitteena oli ehkäistä koulupudokkuutta sekä syrjäytymistä ja kiinnittää huomiota siihen, miten koulun aikuisten kohtaamiskykyä voitaisiin kehittää. Mallin näkyvin toimintamuoto on yläkoulun pienryhmät, joiden ohjaajina toimivat tasavertaisina kasvatuskumppaneina opettaja, nuorisohjaaja ja tarvittaessa sosiaaliohjaaja, kuraattori tai psykologi. Pienryhmät ovat osa koulunkäyntiä valinnaisaineen muodossa. Toimintamalli tiedettiin olevan pidetty, mutta sen vaikutuksia oli ollut hankala saada näkyviin. Gretschel ja Hästbacka haastattelivat toiminnassa mukana olleita nuoria. Tutkimuksen mukaan nuoret saavat ryhmistä luotettavan keskustelu ympäristön, jossa he ovat tasa-arvoisia keskenään. Ryhmissä nuoret sekä vastaanottavat että antavat apua ja vertaistukea. Nuoret ovat muun muassa saaneet lisää resilienssiä, luoneet verkostoja, vahvistaneet luottamusta itseensä ja muihin, parantaneet koulumotivaatiotaan ja oppineet ryhmä- ja kaveritaitoja. Nuorten lisäksi myös

aikuiset kehittyivät, tärkeimpänä nuorten kohtaamisessa. Ryhmän ohjaaminen on lisännyt ymmärrystä nuorten tarpeista sekä toisten ammattilaisten työstä ja osoittanut kuinka tärkeää on mahdollistaa ammattilaisten yhteinen kasvatus-työ, kasvatuskumppanuus. Malli on haastanut myös ajattelemaan koulujen arkisia käytänteitä siitä näkökulmasta, miksi ne eivät mahdollista yksilöiden huomioimista. (Gretschel & Hästbacka 2016, 5–6, 27, 32, 38.)

Gretschelin ja Hästbackan tutkimus koski nuorten näkemyksiä koulun monialaisesta toimintamallista. Tutkimuksia lasten ja nuorten kokemuksista koulunuorisotyöstä itsessään on vähän, mutta yksi niistä on Huuskolan (2015) pro gradu -tutkielma, jossa tutkittiin nuorten mielipiteitä koulunuorisotyöstä ja siitä, miten koulunuorisotyö pystyisi vastata heidän tarpeisiinsa koulussa. Pro gradu -tutkielmassa tehtiin kolme ryhmäkeskustelua yläkouluikäisille nuorille. Kävi ilmi, että nuoret kaipaavat kouluihin lisää vaikuttamismahdollisuuksia, vaihtuvia oppimisympäristöjä sekä keinoja koulukiusaamisen ja yksinäisyyden vähenemiseen. Lisäksi he toivovat, että suhteet koulun aikuisiin olisivat parempia. Pro gradu -tutkielman tulokset vahvistavat sitä käsitystä, että koulunuorisotyö pystyy parantamaan osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia kouluissa. Koulunuorisotyö tuo oppimisympäristöihin monipuolisuutta sekä kehittää yhteisöllisyyttä. Johtopäätöksissä tultiin myös siihen tulokseen, että koulunuorisotyön kehittämistä, tutkimusta ja yleistämistä kannattaa jatkaa. Pro gradu -tutkielmassa tuodaan myös esille se, kuinka tärkeää olisi ottaa nuorten mielipiteitä huomioon kehittäessä koulunuorisotyötä. (Huuskola 2015, 3, 89.)

Kauppinen, Kiilakoski ja Kivijärvi (2024) tekivät tutkimuksen koulunuorisotyön vaikuttavuudesta, jota ei aiemmin ole juuri tutkittu. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella vaikutuksia koulutason näkökulmasta. Tutkimuksessa verrattiin toisiinsa kouluja, joissa koulunuorisotyötä oli tehty vähintään kolme vuotta, ja yläkouluja, joissa koulunuorisotyötä ei ollut tehty lainkaan. Vertailun lisäksi tutkimuksessa haastateltiin nuoria ja ammattilaisia kolmessa yläkoulussa, joissa koulunuorisotyötä oli tehty pitkään. Tutkimuksen merkittävin tulos on koulunuorisotyön näyttäytyminen koulukiusaamista ehkäisevänä toimijana. Koulukiusaamisen tapahtuu yleensä paikoissa, missä koulunuorisotyöntekijät toimivat, joten he voivat ehkäistä pelkällä läsnäololla kiusaamista. Koulunuorisotyöntekijät myös edistävät yhteisöllisyyttä muun muassa ryhmätyksillä ja tutkimuksen mukaan koulunuorisotyöhön panostavissa yläkouluissa on

luokkahenki valtakunnallista keskiarvoa ja verrokkiryhmää hieman parempi. Oletettavasti turvallisuuden kokemukset koulun ilmapiirissä ja vähäinen kiusaaminen linkittyvät toisiinsa. Koulunuorisotyö näyttää tulosten mukaan vaikuttavan myös positiivisesti nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin ja osallisuuden kokemuksiin. (Kauppinen ym. 2024, 113, 138.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on selvittää aluehallintovirastojen keräämästä aineistosta, miten opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2020 myöntämää koulu- ja oppilaitosnuorisotyön erityisavustusta kohdennettiin. Resurssien myöntämisen perusteille pitäisi olla olennaista se, miten ja mihin rahoja on käytetty sekä ennen kaikkea se, vastaako lopputulos alussa asetettuja tavoitteita. Erityisavustuksen tavoitteet pohjautuvat Sanna Marinin hallituksen VANUPOn tavoitteisiin. Pää tavoitteet siinä olivat nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä osallisuuden vahvistaminen. Koulunuorisotyö moniammatillisen kasvuyhteisön jäsenenä nähdään mahdollisuutena olla tukemassa nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Yksi tavoitteista oli myös tukea lasten ja nuorten kiinnittymistä kouluyhteisöön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 8, 15.) Opinnäytetyö pyrkii selvittämään sekä arvioimaan, *kuinka hyvin hankkeet pystyivät vastaamaan erityisavustuksen hakuohjeessa määriteltyihin tavoitteisiin*. Aineistosta myös selvitetään ja kootaan, *mitä koulunuorisotyön menetelmiä hankkeissa on käytetty näiden tavoitteiden saavuttamiseksi*. Tehtävänä on myös tutkia, *miten toimijat kokivat hankkeen avulla toteutetun koulunuorisotyön vaikuttaneen lasten ja nuorten hyvinvointiin*. Opinnäytetyö pyrkii siis vastaamaan, kohtaako lopputulos tavoitteita, mitä toimenpiteitä tehtiin tavoitteiden saavuttamiseksi, sekä mitä vaikutuksia toimijat kokivat hankkeilla olleen. Opinnäytetyössä halutaan tuoda esiin koulunuorisotyön merkitystä ja vaikuttavuutta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

- 1) Miten hankkeet onnistuivat vastaamaan erityisavustuksen haussa määriteltyihin tavoitteisiin?
- 2) Mitä koulunuorisotyön toimenpiteitä ja menetelmiä hankkeissa käytettiin tavoitteiden saavuttamiseksi?

- 3) Millä tavoin toimijat kokivat hankkeen avulla toteutetun koulunuorisotyön vaikuttaneen lasten ja nuorten sekä kouluyhteisön hyvinvointiin?

Opinnäytetyön tilaajana on osaamiskeskus Nuoska, jota rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

4.2 Jälkikäteisarvioivan tutkimusotteen näkökulmana vaikuttavuus

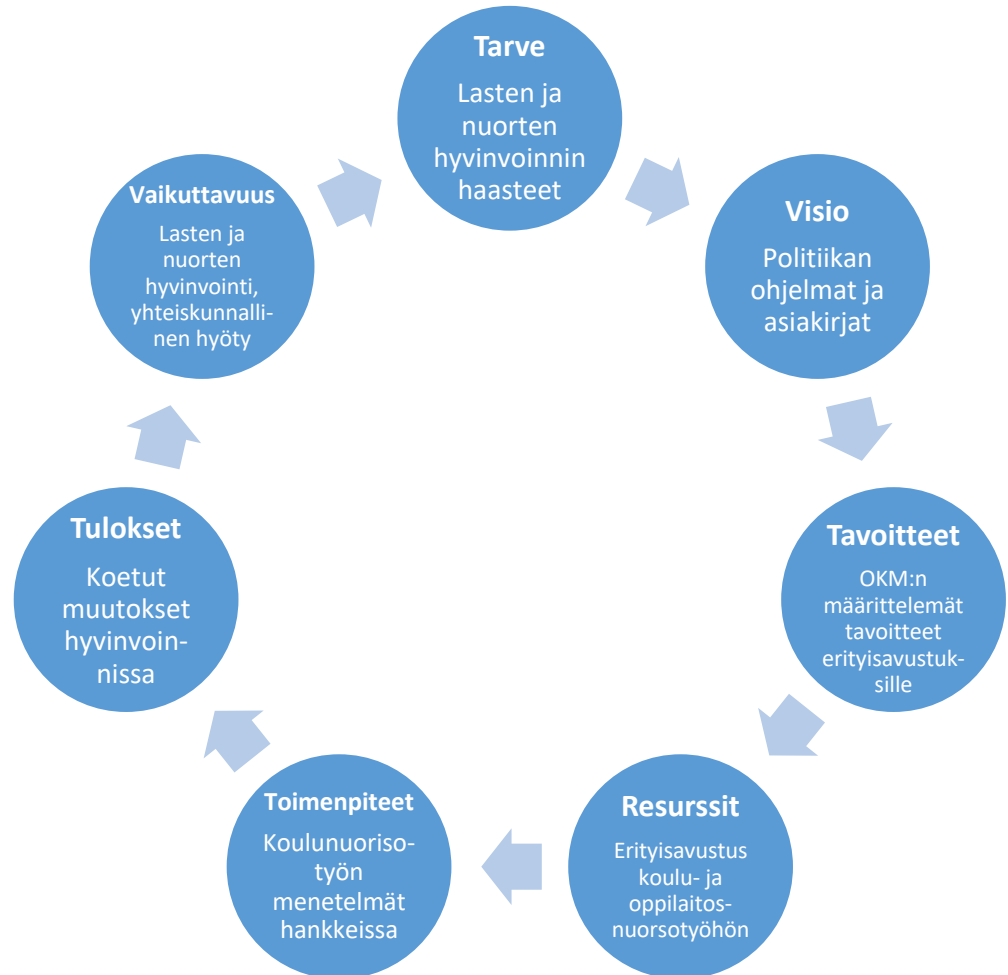
Tässä opinnäytetyössä arvioidaan, kuinka koulunuorisotyön hankkeissa on päästy niille määriteltyihin tavoitteisiin ja millaisia vaikutuksia koulunuorisotyöllä on koettu saatavan aikaan. Arviointinäkökulma ja siihen olennaisesti liittyvä vaikuttavuuden arviointi näin ollen sopivat tämän opinnäytetyön otteeksi ja näkökulmaksi. Vaikuttavuuden arvioinnissa keskitytään kysymyksiin, mitkä asiat vaikuttavat mihinkin, miten, milloin ja kuinka paljon ne vaikuttavat. Realististen tavoitteiden ja mittareiden määrittely sekä niiden saavuttamisen arviointi ovat keskeistä arviointitutkimuksessa ja näin ollen vaikuttavuuden arvioinnissa. (Hokkanen 2006 13, 15.) Realistista otetta käytetäänkin paljon erilaisten ohjelmien arvioinnissa, sillä siihen liittyy syy-seuraussuhteiden tulkinnat ja kriittisyys. (Pakarinen 2008, 104). Arviointitutkimukselle ominaista on kytkeytyminen käytäntöön ja työn tekemisen ohella tapahtuva jatkuva kehittämisen ajatus. Kun arviointia tehdään realistisesta näkökulmasta, johon liittyy kriittisyys, kiinnitetään huomiota siihen, millaiset prosessit ovat johtaneet toiminnan tuloksiin ja vaikutuksiin, sekä onko niissä onnistuttu tavoitteiden mukaisesti. (Lindqvist 2005, 13–14.) Vaikuttavuuden arvioinnissa täytyisikin tarkastella prosesseja ja tuloksia yhdessä eikä vain toista niistä erikseen. (Hokkanen 2006, 15). Tässä opinnäytetyössä ei toteuteta arviointitutkimusta sen koko laajuudessaan, vaan arvioidaan hankkeiden lopputuloksia ja tavoitteiden toteutumista. Opinnäytetyössä tehdään siis ex post- arviointia eli jälkikäteisarviointia. Jälkikäteisarvioinnissa tarkastellaan nimenomaan toiminnan aikaansaannoksia ja vaikutuksia. Jälkikäteisarvioinnin avulla voidaan esimerkiksi arvioida, miten asetetut tavoitteet on saavutettu, löytää toimivia käytäntöjä sekä auttaa päättäjiä kohdistamaan resurssejaan hyödyllisesti. (Vartiainen 1998, 66.)

Vaikutus ja vaikuttavuus ovat termejä, jotka ovat ulkoasullisesti lähellä toisiinsa. Niillä on kuitenkin hieman eri merkitykset. Vaikutus on konkreettinen,

lyhyellä aikavälillä tapahtuva asia, esimerkiksi muutos ihmisessä. Vaikuttavuus on pidemmällä aikavälillä tapahtuva muutos hyvinvoinnissa, jolla voi olla myös yhteiskunnallisia hyötyjä. (Aistrich 2014.) Vaikuttavuudesta ei ole olemassa yhtä täydellistä määritelmää. Yksi yleinen tapa kuvata vaikuttavuutta on vaikuttavuusketju. Siinä esitetään yksinkertaisesti, miten vaikuttavuus syntyy. Vaikuttavuusketjuissa yleensä kuvataan, mitkä asiat johtavat siihen, että saadaan aikaan esimerkiksi muutos ihmisten elämässä. Ketjua voidaan käyttää kuvatessa sekä yksittäisiä toimenpiteitä että vaikka koko organisaation toimintaa. (Anoschkin 2019, 7.)

Kuvassa 1 on kuvattuna hankkeissa toteutetun koulunuorisotyön vaikuttavuusketju, joka kuvaa myös opinnäytetyössä toteutettavan arvioinnin päättelyketjua ja prosessia. Ketjun ensimmäinen osa kuvaa tarvetta. Tarve ilmaisee sitä haastetta, mitä ollaan ratkaisemassa. Koulunuorisotyön erityisavustuksen tarpeet pohjautuvat ajankohtaisiin haasteisiin lasten ja nuorten hyvinvoinnissa. Seuraava ketjun osa on visio, jossa kuvaillaan yhteiskunnallista muutosta, mitä halutaan saada aikaiseksi ja miltä tilanne näyttää sitten, kun tarpeet on täytetty. Erilaiset sekä kansalliset että kansainväliset poliittiset ohjelmat ja asiakirjat luovat visiota siitä, miltä lasten ja nuorten hyvinvointi voisi näyttää ja mitä tavoitellaan. Kolmantena asetetaan konkreettiset tavoitteet, mitä muutoksia täytyy tapahtua, jotta visio toteutuu. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii VANUPOon pohjautuvat tavoitteet erityisavustukselle. Seuraavana ketjussa on resurssit ja toimenpiteet eli yksinkertaisimmillaan se, mitä taloudellisia panostuksia asian eteen tehdään. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi erityisavustuksen kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön. Seuraavana ketjussa on toimenpiteet eli kuvataan konkreettiset toimet. Hankkeissa se tarkoittaa käytettyjä koulunuorisotyön menetelmiä, mitä opinnäytetyössä selvitetään tutkimuskysymysten mukaisesti. Koulunuorisotyön menetelmillä on pyritty pääsemään toivottuihin tuloksiin, joka on ketjun seuraava osa. Tulokset tulee arvioida asetettuihin tavoitteisiin nähden, jotka tässä tapauksessa ovat olleet erityisavustukselle määritellyt tavoitteet. Jo toimintaa suunnitellussa on tärkeää täsmentää, mitkä tulokset ovat riittäviä ja mihin tyydytään. Yksittäinen toimija raportoi vain tavoitteiden mukaisia tuloksia. Tavoitteiden saavuttamisen arvioiminen on tämän opinnäytetyön yksi tehtävistä. Viimeinen ketjun lenkki on vaikuttavuus, joka ilmaisee sen, kuinka paljon on saatu aikaan inhimillistä ja taloudellista hyötyä. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan

tutkimuskysymysten mukaisesti sitä, mitä koettuja vaikutuksia koulunuorisotyöllä on ollut lasten ja nuorten sekä koulu yhteisöjen hyvinvointiin. Lisäksi tarkastellaan yhteiskunnallisella tasolla, millaista vaikuttavuutta koulunuorisotyön avulla on mahdollista tavoitella. (Anoschkin 2019, 7–15.)

Kuva 1. Koulunuorisotyön vaikuttavuusketju (Anoschkin 2019, 7)

Vaikuttavuus ja sen arviointi ovat hyvinvointialalla nykyään yleisesti tärkeitä kysymyksiä. Yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen vaatii palveluiden tuottajilta entistä tarkempaa todistelua niiden vaikuttavuudesta, sillä resurssit ovat hyvin usein rajalliset varsinkin julkisella sektorilla. Rahoitukselle vaaditaan siis enenemissä määrin vastinetta. Tarjottu palvelu, jolla ei ole ollut mitään merkitystä tai vaikutusta, voidaan katsoa olevan turha palvelu. Tarvitaan käytännönläheisiä keinoja, joilla palveluiden vaikutuksia voidaan todentaa. (Anoschkin 2019, 4.) Yhteiskunnallisia haasteita ei pysty kukaan toimija ratkaisemaan yksin, sillä harvoin löytyy vain yksi keino, joka ratkaisee ongelman. Jos etsitään yhtä tiettyä keinoa ratkaista ongelma, voidaan erehtyä hoitamaan pelkästään

juurisyytä, mikä on usein kalliimpaa kuin ennaltaehkäisy. Vaaditaan useampia toimenpiteitä, jotka vaikuttavat saman suuntaisesti. Täytyy ymmärtää suuri kuva ja se, että miten suurin vaikuttavuus saadaan yksittäisten toimenpiteiden muodostamalla kokonaisuudella. (Anoschkin 2019, 4.)

Vaikuttavuusekosysteemiajattelussa eri toimijat pyrkivät samaan lopputulokseen ja saavat aikaiseksi yhdessä suuremman vaikuttavuuden, kuin mitä yksittäinen toimija saisi. (Anoschkin 2019, 4.) Vaikuttavuusekosysteemi auttaa myös ymmärtämään sen, että yksittäinen toimija voi olla toteuttamassa useita eri muutoksia, mutta ei yleensä pysty yksinään tuottamaan suurta yhteiskunnallista hyötyä. Ekosysteemiajattelun mukaan yksittäisen toimijan ei pidä osoittaa omaa vaikuttavuuttaan, mutta sen täytyy kuitenkin osata kertoa miksi ja miten se on merkittävä osa haluttujen yhteiskunnallisten vaikutusten syntyemisessä. Toimijan täytyy siis osata perustella työnsä yhteys tavoitteisiin ja haluttuihin vaikutuksiin. (Heliskoski ym. 2018, 6–7.)

Koulunuorisotyön vaikuttavuuden osoittaminen suuressa kuvassa on haastavaa, sillä suuremmat muutokset näkyvät yleensä vasta aikojen päästä. Opinnäytetyössä nähdään koulunuorisotyö vaikuttavuusekosysteemin mukaisesti osana kokonaisuutta, joka tavoittelee yhteiskunnallisen hyödyn syntymistä, eli lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamista. Opinnäytetyössä pyritään arvioimaan koulunuorisotyön vaikuttavuutta kahdella tasolla. Tarkoituksena on tuoda esiin koulunuorisotyön vaikutuksia lapsen ja nuorten sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tasolla, mutta myös vaikuttavuutta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Nuorisopoliittisten ohjelmien, joihin erityisavustukset pohjautuvat, kannalta on oikeutettua tarkastella myös koulunuorisotyön pidempiaikaista vaikuttavuutta isossa kuvassa aineiston sisältämien hankeraporttien perusteella. Opinnäytetyö pyrkii siis arvioimaan ja tulkitsemaan koulunuorisotyön merkitystä osana vaikuttavuusekosysteemiä. Vaikuttavuusketju toimii arviointiprosessin punaisena lankana.

Opinnäytetyö on laadullinen asiakirja-aineistoon pohjautuva tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että siinä halutaan tutkia ilmiötä ihmislähtöisesti. Siinä on kiinnostuttu selittämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä siihen liittyvien henkilöiden näkökulmasta. Laadullinen tutkimus on myös pääosin induktiivista, joka tarkoittaa sitä, että se yrittää tehdä johtopäätöksiä

aineistoon pohjautuen. Se on pääasiassa siis aineistolähtöistä tutkimusta. Laadullinen tutkimus pyrkii siihen, että se tuottaa monipuolista sekä yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Juuti & Puusa 2020a, Johdanto: Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan?.) Opinnäytetyölle oli ominaista valita laadullinen tutkimusote, sillä siinä tutkimuksen lähtökohtana on yleensä ihmiset sekä heidän kokemuksensa, tulkinnat ja tuntemukset. Nämä asiat ovat yleensä kokemusperäisiä. Opinnäytetyössä tutkitaan aineistoa, jonka tekstit kuvaavat hankkeiden toteuttajien kokemuksia ja näkemyksiä koulunuorisotyön toimintatavoista, lopputuloksista sekä vaikuttavuuksista.

4.3 Tutkimuskohteena oleva asiakirja-aineisto

Opinnäytetyössä tutkitaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän koulu- ja oppilaitosnuorisotyön erityisavustuksen kohdentumista. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää erilaisia erityisavustuksia, joiden tavoitteet perustuvat valtakunnalliseen nuorisotyön- ja politiikan ohjelmaan. Erityisavustusten avulla ministeriö pystyy ohjaamaan resursseja ajankohtaisesti ja täsmällisesti. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 32.) Syksyllä 2020 ilmoitettiin haettavaksi erityisavustus kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Avustusaika oli kaksivuotinen ja sitä oli tarjolla enintään 6 530 000 euroa. Avustusta pystyivät hakemaan kunnat sekä oikeuskelpoiset yhteisöt, joilla on sopimus kunnan kanssa toteutettavasta nuorisotyöstä. Myöntämällä lisäresursseja nuorisotyölle kouluissa ja oppilaitoksissa haluttiin vähentää koronapandemian negatiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa. Avustuksilla haluttiin tukea lasten ja nuorten kiinnittymistä kouluuyhteisöön. Avustusten avulla haluttiin myös vahvistaa lasten ja nuorten elämäntaitoja sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteena oli lisäksi erilaisten nuorisotyön toimintamallien kehittäminen kouluissa ja oppilaitoksissa. (Aviavustukset 2020.)

Avustusten myöntämiseen vaikutti se, kuinka hyvin nuorisotyö kytkeytyi yhdeksi osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöä. Lisäksi haluttiin painottaa lasten ja nuorten kasvua, kehitystä, osallisuutta sekä toimijuutta. Haluttiin myös arvioida, kuinka avustusten avulla otetaan huomioon erilaiset lapset ja nuoret ja heidän moninaiset tukien tarpeet eri elämäntilanteissa. Koronapandemian jälkeisiin toimenpiteisiin haluttiin myös keskittyä sekä

avustettavan toiminnan tulosten seurantaan ja arviointiin. (Aviavustukset 2020.) Avustusta myönnettiin yhteensä 114 hankkeelle ympäri Suomea. Näistä hankkeiden toimijoista seitsemän oli yhdistyksiä ja loput kuntatoimijoita. Suurimmassa osassa hankkeita kohderyhmänä olivat yläkoululaiset ja/tai alakoululaiset. Kolmasosassa hankkeita kohderyhmään kuului joko lisäksi tai pelkästään toinen aste.

Opinnäytetyössä käytettävä aineisto on tekstimäärältään suuri Excel-dokumenttiedosto, jossa on miltei kaikki hankkeisiin liittyvät tiedot siirrettynä taulukkomuotoon. Tiedosto on koottu aluehallintovirastojen toimesta keväällä 2023. Excel-tilukkuun on siirretty hakemusvaiheessa, täydennysvaiheessa sekä loppuselvitysvaiheessa vaaditut tiedot. Tiedostossa on yksitoista välilehteä ja ne ovat suodatus, yhteenveto, hakemustiedot, päätökset, täydennykset, muutoshakemukset, loppuselvitykset, maksatukset, palautukset, viestit ja vis-tarpeet. Jokaisella välilehdellä on useampia sarakkeita. Koko dokumenttiedosto vastaa noin 633 A4-tekstisivua.

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat tiedot dokumenttiedostosta löytyvät hakemustiedot- ja loppuselvitys- välilehdiltä. Näistä tärkeimmät yksittäiset sarakkeet ovat tiivistetty kuvaus hankkeesta, toiminnan kuvaus, arvioinnit vaikuttavuudesta sekä jatkotoimenpiteet. Näistä osista saadaan kuva siitä, mitä hankkeissa on tehty sekä että miten hankkeet ovat toteuttajien mielestä onnistuneet. Excel- aineiston sarakkeita muokattiin ja rajattiin tutkimuskysymysten mukaisesti. Aineiston käsittelyä varten nämä kohdat tiedostosta tulostettiin. Tulostaminen osoittautui monimutkaiseksi ja vaati tiedoston muokkaamista, jotta kaikki tekstit sarakkeissa tulivat näkyville tulosteissa. Joissakin sarakkeissa on niin paljon tekstiä, että yhden sarakkeen tila ei riittänyt. Sen vuoksi täytyi lisätä sarakkeita ja yhdistää niitä, jotta kaikki teksti saatiin tulostettua. Exceliä ei ole tarkoitettu tekstinkäsittelyyn, joten se ei ole paras mahdollinen ohjelma näin laajoille teksteille.

Aineistona asiakirjat, eli dokumentit ovat tyypiltään sellaisia, että ne ovat yleensä tehty muuhun tarkoitukseen, kuin tutkimusta varten. Eri instituutiot käyttävät ja julkaisevat joko julkisia tai ei julkisia dokumentteja. Nämä dokumentit ovat yleensä tehty instituutioiden jokapäiväistä työtä varten. Tässä tutkimuksessa käytettävä dokumentti on julkinen asiakirja, jonka

tutkimuskäyttöön on lupa. Dokumenttianalyysin käytössä laadullisessa tutkimuksessa täytyy ottaa huomioon niiden alkuperäinen tarkoitus sekä sen vaikutus dokumentin sisällön luonteeseen. Dokumentin alkuperä vaikuttaa siihen, miten siinä kuvataan asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. (Alastalo & Vuori 2021.) Dokumenttien analysointi voi vaatia erilaisia menetelmiä, jotka sisältävät tutkitun asiakirjan tiedot analysoinnista sekä tulkinnoista. Dokumenttien analyysitapojen valintaan vaikuttaa tutkijan epistemologinen asenne, eli se, mitä dokumentista halutaan tietää ja tutkia. (Armstrong 2021, 2.)

4.4 Aineiston analyysi

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on se, että mitä enemmän se pohjautuu aineistoon, eli on induktiivinen, sitä joustavampi on myös tutkimusasetelma. Tutkimus etenee niin kutsutun hermeneuttisen kehän mukaan. Siinä tutkija käy vuoropuhelua aineiston kanssa ja on valmis muuttamaan ennakkokäsityksiään tutkimusprosessin edetessä. Teoreettisen viitekehyksen rakentumisen sekä aineistoon paneutumisen jälkeen voi olla tarvetta tarkastella ja tarkentaa aikaisemmin tehtyjä oletuksia ja tulkintoja. Opinnäytetyön aiheen sekä aineiston luonteen ja moninaisuuden vuoksi on tarpeellista tutkimuksen eri vaiheissa palata arvioimaan alkuperäisiä kysymyksiä ja tavoitteita. Opinnäytetyössä käytettävän aineiston kanssa prosessi elää koko tutkimuksen ajan. Lopulliset tulokset voidaan tehdä vasta, kun aineistosta on tehty johtopäätökset ja koko tutkimusprosessia on arvioitu kriittisesti. (Juuti & Puusa 2020b, Luku 2: Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet.) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan soveltaa tietyissä määrin myös muuttuja-ajattelua ja tilastollista todistelua. (Alasuutari 2018, 33). Tutkimuksen aineisto on niin laaja, että siinä on mahdollista ilmaista myös havaintojen määrää, mitä tehdään opinnäytetyössä kuvailen.

Opinnäytteessä tarkasteltavaa asiakirja-aineistoa lähestytään laadulliselle tutkimukselle ominaisella analyysimenetelmällä eli sisällönanalyysillä. Laadulliselle aineistolle on ominaista sen rikkaus ja monipuolisuus. Tutkija voi löytää siitä paljon mielenkiintoisia asioita, joita hän ei alkujaan osannut ennakoita löydettävän. Sen vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että tutkija osaa järkevästi pitäytyä valitsemassaan rajatussa ilmiössä, eikä lähteä rönsyilemään. Yhdestä laadullisen tutkimuksen aineistosta voi löytyä useitakin tutkittavia asioita, niin

kuin tämänkin opinnäytetyön aineistosta löytyy. Aineiston laajuus aiheuttaa sen, että analyysivaihe voi olla samaan aikaan sekä mielenkiintoinen että työläs. (Puusa 2020, Luku 4: Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin.) Opinnäytetyössä käytettävän laajan aineiston kanssa täytyi olla tarkkana, että keskittyi vain olennaisiin, tutkimuskysymyksiä palveleviin aineiston osiin ja muut aineiston osat rajautuivat pois tutkimuksesta.

Analyysiotteen valintaan vaikuttaa se, miten tutkimusprosessissa hyödynnetään teoriaa. Analyysiote voi olla joko aineistolähtöinen, teoriaohjaava tai teorialähtöinen. Teoria ja sen rooli tutkimuksessa vaikuttaa siihen, mitä asioita aineistosta otetaan lähempään tarkasteluun. Aikaisemman tiedon ei ole kuitenkaan tarkoitus testata teoriaa, vaan raivata tietä uusille ajattelutavoille. Aineiston analyysin voi aloittaa ensin hyvin aineistolähtöisesti. Kun prosessi etenee, analyysia ohjaa tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Tässä teoriaohjaavassa analyysitavassa tutkija ottaa huomioon sekä aineistolähtöisyyden että teoritiedon. Tutkija yhdistelee näin ollen molempia ja siinä on kyseessä abduktiivinen päättely. (Puusa 2020, Luku 4: Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin; Tuomi & Sarajarvi 2018, 109–110.)

Opinnäytetyön varsinaisessa aineiston analyysissä oli kaksi eri prosessin vaihetta ja analyysitapaa. Koska tutkimuksen tarkoitus on selvittää sekä hankkeissa käytetyt koulunuorisotyön menetelmät, että koetut vaikutukset, täytyi analyysikin tehdä kahdessa eri osassa. Nämä kaksi vaihetta toteutettiin erilaisia analyysitapoja noudattaen, sillä ne osoittautuivat vaativan erilaisia lähestymistapoja. Kaksi erilaista analyysitapaa perustuivat tutkimuskysymysten aseteluun ja sen myötä niitä koskevien aineiston osien erilaisiin luonteisiin. Aineistoa lukiessa huomattiin, että aineisto saavutti saturaatiopisteensä, eli aineisto kylläntyi. Kylläntyminen tarkoittaa sitä, että aineisto alkaa pitkälti toistaa itseään. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teorialähtöisen analyysin toteutus

Yksi tutkimuskysymyksistä pyrkii selvittämään hankkeissa käytettyjä koulunuorisotyön menetelmiä. Tämän kysymyksen osalta aineistoa lähestyttiin teorialähtöisellä analyysiotteella, sillä koulunuorisotyön menetelmien jäsenystapa pohjautuu teoriaan. Analyysi aloitettiin lukemalla kuvauksia toteutuneista

toiminnoista, joista oli helposti löydettävissä teoriaan pohjautuvat ja hankkeissa käytetyt koulunuorisotyön menetelmät. Teorialähtöiseen analyysiin ominaista on, että analyysivaiheessa käytetyt teemat tai luokat, joita etsitään aineistosta, nousevat teoriasta. (Armstrong 2021, 5.) Toiminnan kuvauksia luettiin useaan kertaan ja koodattiin eri väreillä ennalta määriteltyjen luokkien mukaisesti. Koodaaminen tarkoittaa sitä, että aineistosta tunnistetaan ja nimitetään sisällöllisiä elementtejä, jotka kertovat tutkittavasta aiheesta jotain oleellista. (Vuori 2021). Yksinkertaisimmillaan se on samaa tarkoittavien ilmauksien tunnistamista ja merkitsemistä. (Puusa 2020, Luku 4: Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin). Koodaamisen jälkeen yksiköt jaettiin valmiisiin luokkiin eli kategorioihin, jotka oli jäsennelty teoriasta. Sen jälkeen kategorioiden alla olevien menetelmien määrät laskettiin, joka auttoi hahmottamaan kokonaiskuvaa siitä, mitä menetelmiä käytettiin eniten. Näin saatiin kuva useimmin käytetyistä koulunuorisotyön menetelmistä ja nämä tulokset ovat nähtävissä luvussa 5.1. Koulunuorisotyön menetelmien kahdeksan eri luokkaa ovat esiteltä alla.

- **Yksilötyö**
Kahdenkeskinen koulunuorisotyön menetelmä lapsen tai nuoren kanssa. Lähtökohtana lapsen/nuoren yksilölliset tarpeet ja yksilötyön tavat muotoutuvat niiden mukaan. Yksilötyössä voidaan tarjota matalan kynnyksen tukea, jossa tarvittaessa ohjataan myös eteenpäin muiden palveluiden luo. (Moilanen 2021, 20; Kiilakoski 2014, 87–88.)
- **Pienryhmätyö**
Nuorisotyölle hyvin ominainen menetelmä, jolla on aina yhteisesti sovittu tavoite, kesto ja teema. Voidaan toteuttaa moniammatillisesti parityöskentelynä. (Moilanen 2021, 19.)
- **Luokkien kanssa tehtävä työ**
Suunnitellusti ja tavoitteellisesti tehtävää työtä ryhmädynamiikan kehittämiseksi ja pohjautuu aina todettuun tarpeeseen. Toteutetaan usein moniammatillisesti. (Moilanen 2021, 14,17.)
- **Koko koulun kanssa tehtävä työ**
Kouluyhteisön ja kouluviihtyvyyden eteen tehtävää työtä. Koko koulun kanssa tehtävän työn tavoitteena on tuoda kouluun yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta lisääviä toimintoja. (Kiilakoski 2014, 98–100.)
- **Pitkäjänteinen yhteisöllinen työ**
Työtä, jota tehdään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Menetelmät ovat koulun toimintaan kiinnittyneitä

ja edistävät lasten ja nuorten osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia. (Kiilakoski 2014, 100–101.)

- **Koulun ja perheiden välinen työ**

Kodin ja koulun yhteistyötä. Keinoja, joilla sekä nuorisotyö että koulu voisivat tavoittaa enemmän vanhempia, kuin mitä se normaalisti tavoitaisi. (Kiilakoski 2014, 102–103.)

- **Nivelvaiheen työ**

Työtä tehdään koulujen ja oppilaitosten välillä vaiheessa, jossa lapset ja nuoret siirtyvät seuraavalle asteelle. Nämä vaiheet ovat alakoululta yläkoululle sekä yläkoululta toiselle asteelle siirryttäessä. (Mahon 2022.)

- **Moniammatillinen yhteistyö**

Tässä työn muodossa kootaan eri alojen asiantuntijoita yhteisen asian, haasteen tai ongelman ääreen pohtimaan, miten sitä voitaisiin yhdessä ratkaista. Asiantuntijat edustavat yleensä eri hallinnon- ja tieteenaloja. (Moilanen 2021, 21; Koskela 2023, 65.)

Aineistolähtöisen analyysin toteutus

Tutkimuskysymystä hankkeiden toimijoiden kokemien vaikutuksien osalta lähestyttiin käyttämällä aineistolähtöistä analyysiä. Vaikutuksia ja lopputulemia on hankala ennustaa tai löytää niille jäsenystapoja teoriasta, joten niiden osalta sovellettiin sen vuoksi aineistolähtöistä analyysitapaa. Siinä oleellista on se lähtökohta, mistä teemoista ja aiheista aineisto kertoo. (Vuori 2021). Koettujen vaikutusten osalta analyysi aloitettiin lukemalla aineistosta arviointeja vaikuttavuudesta sekä raporteja jatkotoimenpiteistä. Kuten edellinen vaihe, tämäkin analyysivaihe alkoi koodauksella. Sisältöjä lukemalla todettiin, että koettujen vaikutusten raporteissa toistuu neljä erillistä osiota, joihin vastaaminen on ollut ennalta määriteltyä aluehallintovirastojen toimesta. Näistä neljästä osiosta muodostui luonnollisesti neljä yläluokkaa, joihin koodatut, vaikutuksia sanoittaneet ilmaisut jaettiin. Nämä neljä koettujen vaikutusten luokkaa olivat: vaikutukset yksilölle, yhteisölle, kasvatuskumppanuudelle sekä koulunuorisotyön toimintatapojen kehittymiselle. Aineistoa käytiin useasti läpi ja huolellisesti poimittiin, eli koodattiin, vaikutuksiksi koettuja asioita ja ilmaisuja näiden neljän luokan alle. Analyysissä huomattiin, että tietyt asiat toistuivat, vaikka kirjoitusmuodot saattoivatkin vaihdella. Samaa tarkoittavat ilmaisut koottiin yhteen ja tehtiin lopuksi kokoava analyysi, jonka tuloksia esitellään luvussa 5.2.

Vaikka aineistossa on suuri määrä analysoitavia tapauksia, on tulosten kuvailu laadullisen luonteen mukaista, eli ilman määrän ilmauksia. Jotta tuloksissa tulee ilmi tutkitun ilmiön toiminnallinen moninaisuus ja saavutetut vaikutukset, on aineistosta käytetty suoria lainauksia ilman kielioppivirhekorjauksia ja tunniste-tietoja. Laadullisen ja kuvailevan tutkimuksen ominaispiirre on, että käytettäessä lainauksia, tunnistetiedot eivät ole relevantteja tutkitun ilmiön ja sen vaikutusten näkökulmasta. Yksittäiset lainaukset eivät sinällään todenna koko aineiston sisältöä, tai ole perusteita johtopäätöksille, mutta niiden avulla pystyy ilmentämään lukijalle tulkintojen taustoja ja päättelyketjuja. (Puusa 2020, Luku 4: Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin.)

5 TULOKSET

5.1 Hankkeissa käytetyt koulunuorisotyön menetelmät

5.1.1 Yksilötyö

Nuorisotyön ydintä on nuoren kohtaaminen yksilönä. Nuorisotyö haluaa nähdä ja kohdata nuoren omana itsenään, eikä missään roolissa, kuten oppilaana tai asiakkaana. Koulukontekstissakin täytyy muistaa, että lapset nuoret ovat aina yksilöitä, vaikka opiskelu tapahtuukin ryhmissä. Sen vuoksi myös koulunuorisotyöntekijän toiminta täytyy aina lähteä nuoresta käsin. Koulu on vain osa nuoren elämää, vaikka se iso osa onkin. Lapsella ja nuorella on asioita ja huolia, mitä ei muiden kuullen pysty välttämättä jakamaan. (Kiilakoski 2014, 87.)

Aineiston perusteella yksilötyötä tehtiin lähes kaikissa hankkeissa. Yksilötyön muodot nousivat erilaisista yksilöllisistä tarpeista. Yksilökontaktit lähtivät yleisimmin nuoren omasta toiveesta, koulun henkilökunnan, tai jopa vanhempien aloitteesta. Taustalla on yleensä ollut huoli nuoresta tai nuorella itsellään on ollut asioita mielen päällä, mistä on halunnut keskustella kahden kesken. Yksilötyön kesto on vaihdellut muutamasta keskustelukerrasta pitempiaikaiseen ja kokonaisvaltaisempaan tukeen, joka on nähtävissä lainauksissa.

Yksilötyö on alkanut oppilaan ja/tai opettajan huolesta liittyen oppilaan hyvinvointiin, motivaatioon, kaverisuhteisiin tai muihin asioihin.

Oppilaiden kanssa pyrittiin pitkäjänteiseen työskentelyyn, jolloin osan kanssa kontaktit kestivät koko lukuvuoden. Osalle tosin riitti muutama käynti tai tieto siitä, että tukea on mahdollista saada sitä tarvittaessa.

Lähtökohtana yksilötyölle on kuitenkin aina ollut se, että se on vapaaehtoista nuorelle, kuten nuorisotyön periaatteisiin kuuluukin. (Adgur 2017, 343). Eniten käytetty muoto yksilötyössä on ollut kahdenkeskinen keskustelu koulunuorisotyöntekijän kanssa. Joissakin yksittäisissä hankkeissa on koulunuorisotyöntekijä haastatellut esimerkiksi kaikki koulun kuudesluokkalaiset, jolloin on saatu kattava kuva sen ikäluokan nuorten elämäntilanteista. Koulunuorisotyöntekijä on ollut henkilö, jolle on voinut jutella epämuodollisesti matalalla kynnyksellä omista henkilökohtaisista asioista. Hän on voinut olla jopa se ainoa ihminen koko koulussa, jolle on pystytty puhumaan. Koulunuorisotyöntekijä on irrallaan arvioinneista ja siten myös helposti lähestyttävämpi henkilökunnan jäsen. Matalan kynnyksen keskusteluavun tarjoaminen on toteutettu mm. fyysisenä avoimena tilana, jossa koulunuorisotyöntekijä on ollut tavoitettavissa koulupäivän aikana. Lisäksi koulunuorisotyöntekijä on ollut näkyvillä muutenkin koululla välituntisin. Häntä on ollut näin ollen helppo lähestyä ja hänen on ollut helppo lähestyä lapsia ja nuoria. Yksilötyö koulunuorisotyössä voi kahdenkeskisen keskustelun lisäksi olla tällaista spontaania kohtaamista ja kuulumisten vaihtoa ilman sen kummempaa ohjattua toimintaa. (Kiilakoski 2014, 88). Monissa hankkeissa, kuten lainauksissa näkyy, on koulunuorisotyöntekijän työajasta lohkaistu hyvin aikaa tällaiselle läsnäololle ja saatavissa olemiselle, sillä sitä on pidetty hyvin merkittävänä.

– toiminta perustui siihen, että sisään oli aina lupa tulla, kun ovi oli auki. Lähes poikkeuksetta jokaisella välitunnilla nuoria saapui paikalle viettämään aikaa, kysymään apua tai muuten vain juttelemaan.

Koulunuoriso-ohjaaja vietti nuorten kanssa välitunteja päivittäin.
– Tavoitteena oli jututtaa välituntien aikana eri nuoria sekä tarkkailla nuorten välisiä suhteita ja löytää ne nuoret, jotka viettivät välitunnit yksin vastoin tahtoaan.

Koulunuorisotyön yksilötyön lähtökohtana pyritään positiiviseen näkökulmaan. Nuorisotyö haluaa keskittyä ongelmien sijasta lapsen ja nuoren vahvuuksien löytymiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Kiilakoski 2014, 88.) Joissakin hankkeissa on yksilötyössä käytetty myös erilaisia vuorovaikutustaitojen

sekä sosiaaliseen vahvistamiseen tarkoitettuja menetelmiä. Lisäksi koulunuorisotyöntekijä on auttanut lasta tai nuorta erilaisissa arkisissa asioissa, kuten kouluun lähdössä, koulutehtävien kanssa, harrastuksen löytämisessä jne. Koulunuorisotyöntekijä on joissakin tapauksissa ollut yksilön tukena myös haastavissa nivelvaiheissa. Yksilötyössä toteutetun tuen tarjoamisen ja ohjauksen monipuolisuus on nähtävissä aineistossa.

Yksilökeskustelut olivat joko rupattelumuotoisia tai tehtiin jotain asiaan liittyviä tehtäviä kuten itsetuntoon, minäkuvaan, ryhmätoimintaan, kaveritaitoihin jne.

Monet tapaamiset perustuivat keskusteluille, mutta myös harrastetoimintoihin saattamiseen, koulumatkojen opetteluun, kodin ulkopuolelle menemisen harjoitteluun, asioiden ymmärtämisen tukeen (kirjalliset dokumentit) sekä yhteisiin keskusteluihin huoltajien ja nuoren kanssa. Nuoren kanssa tutustuttiin myös oppilaitoksiin, koulutusaloihin, toisen asteen oppilaitosnuorisotyöntekijöihin ja nuorisotiloihin.

Nuoret ovat saaneet ohjausta esimerkiksi ylioppilaskirjoituksiin ja työssäoppimisjaksoihin valmistautumiseen, tulevaisuuden pohdintaan, itsenäistymiseen, elämän erilaisten haasteiden mm. koronan aikaansaamaan ahdistukseen, yksinäisyyteen, ihmissuhdeasioihin, masennukseen ja jaksamisen pohdintaan.

Koulunuorisotyöntekijä on voinut olla yksilön tukena myös oppituntien aikana. Koulunuorisotyöntekijä on joko ollut luokassa tai viettänyt oppitunnin erillään muista oppilaan kanssa tarjoten hänelle sillä hetkellä tarpeellista tukea. Nuoria on myös tarvittaessa ohjattu eteenpäin eri palveluihin, kuten etsivään nuorisotyöhön, kouluterveydenhuoltoon, oppilaanohjaukseen, kuraattorille, mielenterveyspalveluihin jne. Koulunuorisotyöntekijä on siis tehnyt palveluohjausta, kuten alla olevissa esimerkeissä ilmenee.

Nuorisotyöntekijä on ollut myös opettajien pyynnöstä oppilaiden seurana tarjoten tukea ja keskusteluapua tilanteissa, joissa oppilas ei ole omien syidensä takia pystynyt osallistumaan opetukseen.

(Yksilö)työtä painotettiin erityisesti haastavissa tilanteissa ja keskusteluapua tarvitsevien nuorten kanssa. Lisäksi nuoria tuettiin palveluihin ja tehtiin tarvittaessa saattaen vaihtaen palvelua.

Yksilöitä tuettiin myös sosiaalisen median kautta, joka onkin muodostunut yleiseksi ja luonnolliseksi kommunikointivälineeksi nuorisotyössä. Jotkin nuoret kokivat lähestymisen sosiaalisen median kautta helpommaksi. Aineistosta oli nähtävissä hankkeiden aikana voimassa olleet koronarajoitukset, jotka osaltaan ovat olleet vaikuttamassa siihen, että lapsia ja nuoria on kontaktoitu etänä.

Kouluilla tapahtuneiden kohtaamisten lisäksi nuoret ottivat yhteyttä koulunuorisotyöntekijöihin myös koulunuorisotyön WhatsAppin kautta esim. tarvitessaan tsemppausta aamuisin opintojensa pariin lähtemiseen.

Somekanavat mahdollistivat myös anonyymit yhteydenotot, kun voidaan käyttää nimimerkkejä eikä oikea henkilöllisyys selviä sen takaa. Tällöin opiskelija voi olla yhteydessä asioissa, jotka saattavat hävettää, ahdistaa tai niistä on muuten vaikea puhua.

Kommunikoinnissa on käytetty nuorten suosimia sovelluksia kuten Whatsapp, Snapchat, Tiktok, Instagram ja Discord.

5.1.2 Pienryhmätyö

Ryhmätyö on menetelmänä nuorisotyölle hyvin ominainen. Pienryhmien kanssa koulunuorisotyö pystyy käyttämään hyödyksi sen vahvuuksiaan ja osaamistaan. (Kiilakoski 2014, 94.) Pienryhmä on yleensä alle kymmenen henkilön ryhmä, joka on koottu erilaisten tarpeiden ja teemojen ympärille. Toive pienryhmän perustamiselle voi tulla esimerkiksi henkilökunnalta, huoltajilta tai lapsilta ja nuorilta itseltään. Pienryhmällä on aina tavoite, sovittu kesto sekä teema, minkä ympärillä se toimii. (Moilanen 2021, 19.)

Valtaosa hankkeista toteutti pienryhmätoimintaa. Pienryhmätyötä toteutettiin sekä kouluajalla, että vapaa-ajalla koulun jälkeen. Pienryhmään ohjautui lapsia ja nuoria erilaisin tavoin ja taustatiedoin. Sitä on tehty usein parityöskentelynä moniammatillisesti. Kuten yksilötyön osalta, myös pienryhmätyön osalta tärkeää on ollut vapaaehtoisuus. Ryhmissä on toteutettu sekä moninaista toiminnallista ohjelmaa että harjoiteltu erilaisia taitoja yhdessä ryhmässä, kuten esimerkiksi tunnetaitoja, kaveritaitoja, itsetunnon vahvistamista tai vaikka erätaitoja. Ryhmät ovat voineet muodostua jonkun teeman ympärille tai esimerkiksi ikäluokan mukaan. Seuraavissa lainauksissa on nähtävissä, kuinka

ryhmiä on ollut hyvin erilaisia, kuten tyttöryhmiä, poikaryhmiä, taideryhmiä, osallisuusryhmiä, aamupalaryhmiä, eräkerhoja jne.

Erityisesti tytöille tarkoitettu kutsuryhmä paneutui itsetunnon kohentamiseen, kaveritaitojen kehittämiseen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Tytöt olivat 7.-luokkalaisia ja toimintaa toteutettiin kouluajalla.

Ryhmämuotoisia toimintoja olivat mm.[nimi] -osallisuusryhmä, [nimi] -aamupalaryhmä, tyttöryhmä, [nimi] -kehotietoisuusryhmä, sisustusryhmä sekä Nuta -välkä ja kesätyönhakupajat.

Smågrupp – – [koulun nimi] 6 pojkar åldern 7–8 år. – – En grupp pojkar som strider ofta, fysiska och utgerande barn som ofta hamnar konfliktsituationer. Med gruppen övades känslohantering och känna igen olika känslor, kompisrelationer, sociala färdigheter och konflikthantering genom olika spel, lekar, övningat osv pyssel samt diskussion.

Syyslukukauden 2021 alkaessa aloitettu ”muualta muuttaneiden ryhmä” keräsi nimensä mukaisesti toisen asteen oppilaitoksissa muualta muuttaneita nuoria. Ryhmän idea oli tuoda paikkakunta ja sen palvelut sekä toiminnat tutuiksi.

Pienryhmät on toteutettu joko koulun tiloissa tai sen ulkopuolella. Pienryhmien kestot ovat myös vaihdelleet muutamista kerroista pitkäkestoisempaan, jopa lukukauden kestävään toimintaan. Lisäksi on pidetty esimerkiksi kaikille avointa läksynurkkaa koulun jälkeen, jonka osallistujat ovat luonnollisesti vaihtuneet joka kerta. Pienryhmiä ovat myös tukioppilasryhmät sekä oppilaskunnan hallitukset. Näiden kanssa tehtävä työ on kuitenkin tässä yhteydessä sijoitettu pitkäkestoiseen yhteisölliseen työhön.

5.1.3 Luokkien kanssa tehtävä työ

Suurimmassa osassa hankkeita tehtiin luokkien kanssa työtä. Tämän menetelmän tavoitteena on ryhmädynamiikan parantaminen tai siinä esiintyvien ongelmien ratkaiseminen erilaisin, tavoitteellisin keinoin. (Moilanen 2021, 14,17). Yleisimmin luokkien kanssa tehtävä työn muoto oli ryhmäyttämistä. Ryhmäyttämässä tavoitellaan ryhmän muodostumisen edistämistä ja toisiin tutustumista erilaisin toiminnallisoin keinoin. (Kiilakoski 2014, 96). Etenkin 7.luokkalaisille toteutetut ryhmäytykset näkyivät vahvasti hankkeissa. Myös muille vuosiluokille toteutettiin luokkien tarpeisiin vastaavia, suunniteltuja ja toteutettuja ryhmäyttäviä tunteja. Ryhmäytykset toteutettiin useimmiten

moniammatillisessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Aineistosta kävi ilmi, että nuorisotyöllä oli kuitenkin useassa tapauksessa päävastuu ryhmätyksien suunnittelusta ja toteutuksesta.

Moniammatillisen yhteistyöverkoston kanssa toteutettiin 7.-luokkalaisten ryhmäyttämiset syksyllä ja 9.-luokkalaisten ns. purku- ja parkupäivät.

On ollut luokittain tapahtuvaa ryhmäytystä sekä tunne- ja kaveritaitojen opettelua.

Koulunuorisotyöntekijän läsnäolo oppilaitoksissa mahdollisti ryhmätykset sekä aloittaville että jatkaville opiskelijoille sekä tarpeen mukaan teematuntien pitämisen tietyille luokille tai ikäryhmille.

Aineistosta selvisi, että luokissa tehtävä työ oli myös monipuolisten oppituntien pitämistä vaihtelevista teemoista, kuten päihdekasvatus, kaveritaidot, tunne- ja vuorovaikutustaidot jne. Tällaisia erilaisiin teemoihin perustuvia oppitunteja on pidetty myös yhdessä muun koulun henkilökunnan kanssa.

– – erilaisina koululla pidettävänä teematunteina, joissa on käsitelty mm. tunne- ja vuorovaikutusasioita, laillisuuskasvatusta sekä uravalinta-asioita.

Yhteisölliset aamiaiset luokille 5.–9. ja lukion 1.–3.- luokille.

Erilaisia oppitunteja erilaisilla sisällöillä (kaveri- ja tunnetaitoja, vihapuhe ja suvaitsevaisuus, mielenterveys) yhdessä opettajan, opon, kuraattorin tai rehtorin kanssa.

Tärkein yhteistyökumppani luokkien kanssa tehtävässä työssä on luokkaa ohjaava opettaja tai luokanvalvoja. Hänellä on useimmiten selkeä kuva luokan tilanteesta ja tarpeista.

5.1.4 Koko koulun kanssa tehtävä työ

Reilusti yli puolet hankkeista toteutti koko koulua koskevia toimintoja. Näiden toimintojen tarkoituksena on värittää kouluarkea erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä, jotka edistävät yhteenkuuluvuutta sekä opettavat yhteistoimintaa ja yhteisöllisiä taitoja. Työtä voidaan tehdä yhdessä monialaisesti koulun henkilökunnan tai muiden toimijoiden, kuten seurakunnan, muun nuorisotoimen tai kuten olisi ihanteellista, lasten ja nuorten kanssa. (Kiilakoski 2014, 98–100.)

Toimintoja on järjestetty sekä pistemäisesti erilaisin tempauksin tai säännöllisesti esimerkiksi välituntitoiminnan muodossa. Välituntitoimintaa on hankkeissa järjestetty hyvin monipuolisesti ja sitä on toteutettu myös yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa, kuten esimerkiksi tukioppilaiden tai oppilaskunnan hallitusten kanssa. Koulunuorisotyöntekijä on ollut tavoiteltavissa välituntisin omassa tilassaan, jos sellainen on ollut, tai pitänyt esimerkiksi erillistä välituntisin toimivaa, koulun omaa nuorisotilaa. Siellä on ollut erilaista ohjattua ja myös ohjaamatonta toimintaa. Välituntitoimintana on toteutettu myös erilaista aktiivista toimintaa, kuten välituntikisoja, ulkovälitunteja jne. Järjestetyn välituntitoiminnan vaihtelevuus on nähtävissä lainauksissa.

Välituntitoimintoja kuten luontovälkät, talk&walk -välkät ja stoppivälkät.

Yläkoululle tehtiin yhdestä luokkahuoneesta nuorisotila, nimeltään Nurkka. Nurkka on ollut avoinna pitkällä ruokavälitunneilla yläkoululaisille. Nurkassa on myös järjestetty erilaisia teemapäiviä ja tempauksia. Myös etsivä nuorisotyöntekijä että kunnan vapaa-aikaohjaajat ovat olleet koulunuorisotyöntekijän työparina Nurkassa järjestettävissä toiminnoissa.

Välitunneilla koulunuoriso-ohjaaja järjesti yhteistä tekemistä nuorille: esimerkiksi koripalloa yhdessä liikunnanopettajan kanssa, Kahoot-pelejä ja mm. käsitöitä halukkaille vapaana olevassa luokassa. Välitunneilla koulunuoriso-ohjaaja pyrki olemaan näkyvillä ja saatavilla, hän vietti aikaa nuorten kanssa ja keskusteli nuorten kanssa luontevasti.

Lisäksi on järjestetty erilaisia tapahtumia ja teemapäiviä, jotka ovat yleensä liittyneet erilaisiin juhlapäiviin tai vuodenaikoihin. Tapahtumien ja teemapäivien moninaisuus korostui aineistossa. On ollut esimerkiksi hyvinvointipäiviä, ystävänpäivän juhlistamista, vappujuhlaa, ulkoilupäiviä, joulukalenteri, villasukkapäiviä, aamunavauksia jne.

Yläkoulun ja lukion hyvinvointipäivät sekä ulkoilupäivät.

Erilaiset teemapäivät esim. vappu, pääsiäinen ja joulukuun erityisnuorisotyöntekijä suunnitteli ja toteutti yhteistyössä oppilaskunnan ja tukioppilaiden kanssa.

Lukioiden nuorisotyöntekijä ja koulukuraattorit toteuttivat yhteisöllisiä tapahtumia ja toimintoja erilaisten teemojen merkeissä. Näitä olivat mm. ystävänpäivätempaus, hyvän mielen viikko, peliviikon

tapahtumat, ryhmäytykset, startti- ja junnupäivät, tutorkoulutukset ja lukiokamu-ryhmä, toiveboxit, piparien koristelupaja, vaatteiden tuunauspaja ja mindfulness-työpaja sekä kesäaikana jalkautuva ja liikkuva nuorisotyö.

Koko koulua koskevissa tapahtumissa on usein ollut mukana järjestämässä muutakin koulun henkilökuntaa ja oppilaita.

5.1.5 Pitkäjänteinen yhteisöllinen työ

Kolmannes hankkeista teki pitkäkestoista yhteisöllistä toimintaa. Pitkäkestoisella tarkoitetaan sitä, että se kestää koko lukuvuoden tai jopa lukuvuodesta toiseen. Työmuoto on koulun toimintaan kiinnittynyttä toimintaa, jota ei niinkään yksittäiset tapahtumat ole. Pitkäjänteinen yhteisöllinen työ on osallisuutta ja vaikuttamista edistävää työtä. Myös kaikenlaiset keinot ja menetelmät, joilla saadaan lasten ja nuorten mielipiteitä näkyviin koulun toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, kuuluvat tämän työmuodon piriin. Työmuoto kehittää koko koulun yhteisöä pitkällä tähtäimellä. Nuorisotyöllä on usein suuri rooli tämän tyyppisen työn edistäjänä kouluissa ja oppilaitoksissa ja tämä oli nähtävissä myös tutkittavan aineiston hankkeissa. Pitkäjänteistä yhteisöllistä työtä tehdään esimerkiksi tukioppilaiden, tutoroppilaiden (2.aste), oppilaskunnan hallituksen kanssa ohjaamalla heitä yksin tai yhdessä jonkun muun koulun aikuisen kanssa. (Kiilakoski 2014, 100–101.)

Koulunuorisotyöntekijä voi tehdä tiivistä yhteistyötä lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien kanssa, vaikka ei niitä ohjaisikaan. On myös kouluja, joissa on käytössä vertaissovittelu ja joissakin tapauksissa koulunuorisotyöntekijä oli mukana myös siinä toiminnassa. Joissakin hankkeissa on tehty yhteistyötä myös kunnan nuorisovaltuuston kanssa. Koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäviä oppilasryhmiä, joiden kanssa koulunuorisotyöntekijä teki yhteistyötä tai ohjasi heitä, oli hankkeissa esillä muitakin, kuten vaikka välkkärit, päihdeagentit, ilmastoagentit jne.

Aloitimme keväällä tukioppilasryhmän ohjauksen yhteistyössä yhden opettajan sekä toisen ohjaajan kanssa. Järjestimme keväällä tukioppilaille koulutusta ja he olivat mukana välituntitoiminnassa. Vastasin myös itse seuraavan vuoden tukioppilaiden rekrytoinnista.

– toteutettiin vielä uusien tukioppilaiden ryhmäytyminen yhdessä entisten tukioppilaiden kanssa.

Lisäksi hän osallistui koulujen oppilaskuntien sekä alueen nuorisovaltuuston toimintaan.

Opiskelijakunnan hallitus ja tutor-ryhmätoiminnat kulkivat työtehtävinä koko toimintavuoden ajan.

Tämän lisäksi avustaminen KiVa-työskentelyssä koulun KiVa -tiimin kanssa.

Pitkäjänteistä yhteisöllistä työtä voidaan ajatella tehtävän myös esimerkiksi KiVa Koulu -toiminnassa, jossa kiusaamistapausten selvittämisen lisäksi tehdään myös paljon kiusaamista ennalta ehkäisevää työtä sekä seurantaa. (KiVa Koulu s.a.). Koulunuorisotyöntekijä on ollut joissakin hankkeissa mukana koulun KiVa Koulu -toiminnassa.

5.1.6 Koulun ja perheiden välinen työ

Koulun ja perheiden välisellä työllä voidaan edistää ja vahvistaa kasvatuskumppanuutta huoltajien kanssa. Työtä tehdään yleensä moniammatillisesti yhdessä koulun muun henkilökunnan kanssa, esimerkiksi osana yksilöllistä tai yhteisöllistä oppilashuoltoa. (Moilanen 2021, 22). Nuorisotyöllä on paljon annettavaa koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön, sillä se voi tuoda siihen uusia näkökulmia ja erilaisia yhteistyön muotoja. (Kiilakoski 2014, 102–103).

Aineiston perusteella vain osa hankkeiden toteuttajista on tehnyt yhteistyötä perheiden kanssa. Voidaan kuitenkin olettaa, että koulusta päin ollaan aina tarvittaessa yhteydessä koteihin. Tällaista työtä ei välttämättä ole edes huomattu kirjata ylös, sillä tällä tasolla tehtävää huoltajien ja koulun välistä yhteistyötä pidetään jokseenkin itsestään selvänä. Hankkeissa työskennelleet koulunuorisotyöntekijät eivät ole itse välttämättä olleet heitä, jotka ensisijaisesti ovat olleet yhteydessä koteihin. Nämä seikat voinee osaltaan selittää sen, että tätä työmuotoa ei välttämättä ole kirjattu tehtävän niin useassa hankkeessa.

Koko perheen yhteinen ja yhteisöllinen pihapäivä.

Koulunuorisotyöntekijä oli tärkeä linkki myös Perheohjaamo (nimi), joka tarjoaa maksutonta, matalan kynnyksen tukea perheille ja koulujen henkilökunnalle. Koulunuorisotyöntekijä oli mukana perheohjaamossa erityisesti koulumaailman asiantuntijana.

– – Luokat viettivät päivän erilaisten pelien ja ryhmässä tehtävien yhteistoimintojen parissa. Myös vanhemmat tulivat paikalle tutustumaan opettajiin ja samalla koulunuorisotyöntekijään.

Koulunuorisotyöntekijä oli myös mukana vanhempienilloissa sekä kodin ja koulunpäivässä.

Toisaalta tässä on koulunuorisotyöllä, kuten monilla kouluilla ja oppilaitoksilla, vielä kehittämisen varaa. Kodin ja koulun yhteistyö on kyllä viime vuosina kehittynyt, mutta se voisi olla monella tapaa vielä edistyneempää. Koulu ja nuorisotyö pystyvät kasvatuskumppanuuden hengessä olla kodin ja perheiden tukena vielä vahvemmin. Nuorisotyö voi olla kaventamassa kodin ja koulun välistä vuorovaikutuksen kuilua, sekä tuoda yhteistyöhön monipuolisuutta ja toiminnallisuutta. Nuorisotyö hyötyy tästä myös, sillä kodin ja koulun kasvatuskumppanuus tuo vanhempia lähemmäksi nuorisotyötä ja näin ollen perheiden kokonaistilanteen selvittäminenkin helpottuu. (Kiilakoski 2014, 102–103.) Joissakin hankkeissa on mainittuna esimerkiksi tapahtumat, joihin on kutsuttu myös huoltajia ja muita perheenjäseniä.

5.1.7 Nivelvaiheen työ

Nivelvaiheen työ tavoittelee sitä, että nämä kriittiset siirtymävaiheet olisivat lapsille ja nuorille mahdollisimman kivuttomia ja sujuvia. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä tuen tarve on edelleen kasvanut etenkin toiselle asteelle siirryttäessä. Työtä tehdään usein moniammatillisesti. (Mahon 2022.) Noin viidesosa hankkeista raportoi tehneensä koulujen nivelvaiheen työtä. Alakoululta yläkoululle siirryttäessä sekä yläkoululta toiselle asteelle siirryttäessä on hankkeissa tehty nivelvaiheen työtä. Aineistossa korostuu se, että nivelvaihetta tehneissä hankkeissa työ on koettu tarpeelliseksi ja sen merkitys on korostunut etenkin toiselle asteelle siirryttäessä. Nivelvaiheen työtä ovat esimerkiksi olleet alakouluvierailut 6.-luokille, oppilaitosvierailut, tulevien 7.-luokkalaisten tutustumiset ja ryhmätykset jo kevätlukukaudella.

Koulunuorisotyöntekijä oli myös mukana kuudennen ja yhdeksännen luokan luokkaretkillä, jotka tavallisesti kestivät kaksi päivää, työ nivelvaiheen oppilaiden kanssa koettiin erittäin tärkeänä.

Vuoden aikana tavoitettiin erityisesti nivelvaiheen (yläasteelle) siirtävät nuoret.

Tuleville seitsemäsluokkalaisille on perinteisesti järjestetty keväisin tutustumispäivä uuteen kouluun. – – Myös koulunuorisotyöntekijät ovat osallistuneet tutustumispäiviin. Lisäksi nivelvaiheen siirtymää on tuettu vierailamalla alakoulussa, jotta työntekijä ja koulunuorisotyö tulee tutuksi myös yläkouluun siirtyville nuorille.

Jotkin yksittäiset hankkeet keskittyivät pelkästään nivelvaiheen työhön. Nivelvaiheen työ on voinut olla siten säännöllistä koko lukuvuoden ajan. Nykyään on paljon isoja yhtenäiskouluja, jotka helpottavat yhteistyötä eri kouluasteiden välillä. Yhtenäiskouluissa säännöllinen nivelvaiheen työ on helpompaa, kun kouluasteiden rajat ovat hälveneviä. Kokonaisia luokkia on pystytty tukemaan eri tavoin myös nivelvaiheissa. Lapsen tai nuoren nivelvaiheen siirtymää on tuettu myös yksilötasolla. Yksilötuen lisäksi on ollut tärkeää koulunuorisotyöntekijän tutuksi tuleminen, sillä hän on usein ollut se ainoa henkilö, joka siirtyy lapsen tai nuoren kanssa seuraavalle asteelle. Yksikin tuttu kasvo uudessa ympäristössä voi helpottaa siirtymää.

5.1.8 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä voidaan tarjota monialaisia palveluita. Moniammatillinen yhteistyö on oleellinen osa koulunuorisotyöntekijän työnkuvaa. Koulunuorisotyöntekijä tekee yhteistyötä sekä koulun sisällä että sen ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Esimerkkejä moniammatillisesta yhteistyöstä kouluissa ja oppilaitoksissa ovat yhteisöllinen sekä yksilöllinen oppilashuoltotyö. (Moilanen 2021, 21.) Aineiston avulla on havaittavissa, että koulunuorisotyöntekijä tekee yleensä yhteistyötä monipuolisesti opettajien, ohjaajien, rehtorien, kuraattorien, terveydenhoitajien, opinto-ohjaajien, psykologien jne. kanssa. Koulun ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi muu nuorisotoimi, seurakunta, sosiaalitoimi, poliisi ja yhdistykset. Koulunuorisotyöntekijä voi kuulua myös erilaisiin verkostoihin ja työryhmiin, kuten lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, alueellinen yhteistyöverkosto yms. (Koskela 2023, 65.)

Koulunuorisotyöntekijä teki laajasti yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehtiin oppilashuollon, opettajien, seurakunnan, nuorisotoimen, tukioppilaiden, oppilaskunnan, vapaa-aikatoimen, 4H-yhdistyksen ja lähialueen kuntien koulunuorisotyöntekijöiden kanssa.

Yhteistyötä tehtiin mm. kuraattorin, koulusosionomin (tsemppari), kouluterveydenhoitajan ja luokanvalvojen sekä opinto-ohjaajien

kanssa. Yhteistyötä tehtiin tarvittaessa nuorten ehkäisevän päihdetyöntekijän ja soten eri työntekijöiden kanssa.

Yhteistyötä tehtiin koulukohtaisesti hieman vaihdellen koulun muun henkilökunnan kanssa (rehtorit, opettajat, kuraattorit, terveydenhoitajat, liikunnanohjaajat), paikallisen sairaanhoitopiirin lasten ja nuorten talon kanssa, kolmannen sektorin toimijat (seurakunta, eräät järjestöt) ja kaupungin muut hallintokunnat (liikunta-toimi, kulttuuritoimi) sekä eräissä kouluissa lähiseutujen asukkaiden kanssa.

Kaikissa hankkeissa tehtiin aineiston perusteella moniammatillista yhteistyötä ainakin jossakin määrin. Erityisavustuksen kriteereissä on määritelty, että koulunuorisotyöntekijän tulee tulla tiiviiksi osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvatustajayhteisöä, joten tämä ei sinällään ole yllättävä tulos, sillä sitä on selvästi pyritty painottamaan hankkeissa. (Aviavustukset 2020). Toisaalta on hankala nähdä tilannetta, jossa koulunuorisotyöntekijä ei tekisi moniammatillista yhteistyötä, etenkin kouluympäristössä. Yhteistyö eri ammattilaisten kanssa on yksi tärkeä tulokulma, kun koulunuorisotyö jalkautuu kouluympäristöön ja tämä toistuukin aineistossa.

5.2 Koulunuorisotyön koetut vaikutukset

5.2.1 Koulunuorisotyön koetut vaikutukset yksilölle

Suurimmassa osassa hankkeita raportoitiin siitä, kuinka nuoret ovat saaneet luotettavan aikuisen, jolla on ollut aikaa olla läsnä ja kuunnella. Tärkeänä on pidetty sitä, että aikuinen on irrallaan arvioinnista. Tällaisen aikuisen läsnäolo on todettu tarpeelliseksi lähes jokaisessa hankkeessa ja tämä on nähtävissä alla olevissa lainauksissa. Opettajien aika ei vain riitä kiireettömään läsnäoloon ja jokaisen oppilaan kiireettömään kohtaamiseen. Nuorisotyöntekijät ovat kohtaamisen ammattilaisia. Lapset ja nuoret ovat saaneet koulunuorisotyön myötä merkittäviä kokemuksia nähdä ja kuulla tulemisesta. Kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen merkitys on hyvinvoinnin kannalta suuri. Se vahvistaa itsetuntoa, sillä se lisää tunnetta siitä, että on hyväksytty ja tärkeä. Kuulluksi tuleminen edistää myös osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tunteita.

(Mieli ry s.a.)

Voidaan olettaa, että kuulluksi tuleminen on ollut usealle nuorelle tärkeä psyykkistä hyvinvointia vahvistava kokemus.

Nuoret kokivat, että he eivät ole yksin vaikeiden asioiden kanssa. He saivat kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heistä välitetään.

Noin kolmasosassa hankkeita pidettiin merkittävänä sitä, että lapsille ja nuorille on pystytty tarjoamaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa tukea ja apua. Kii-reisen arjen keskellä ei muu koulun henkilökunta pysty välttämättä tarjota riit-tävästi tukea lapsen tai nuoren kohtaamisissa haasteissa ja ongelmassa. Tär-keää tietysti on ollut se, että koulunuorisotyöntekijä on ensin saanut lapsen tai nuoren luottamuksen, jotta yksilöllinen tuki on voinut toteutua.

Hanke on osoittanut, että nuorten elämässä ja hyvinvoinnin edis-tämisessä koulunuorisotyöntekijä on ollut tarpeellinen, helposti lä-hestyttävä ja nuoria ymmärtävä aikuinen, jolla on aikaa keskus-tella ja jonka puoleen voi kääntyä mieltä askarruttavissa asioissa.

On aina paikka, minne mennä juttelemaan, kun on yksin koululla tai ahdistaa.

Hankkeen ansiosta nuoret ovat saaneet kouluarkeensa turvallisen aikuisen, joka tukee nuorten kouluarkea eri toimintatavoilla mata-lalla kynnyksellä.

Yksilöitä on aineiston mukaan tuettu myös kriittisissä nivelvaiheissa, joita kou-lunuorisotyö on pystynyt osaltaan sujuvoittamaan. Marinin hallituksen VA-NUPOssa tunnustettiin myös koulunuorisotyön mahdollisuudet nivelvaiheen tukemisessa ja näissä tuloksissa se näkyy käytännössä. (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö 2020, 36–37.)

Todella tärkeää yhteistyötä, jolla voidaan tukea merkittävästi syr-jäytymisvaarassa olevia nuoria kriittisessä nivelvaiheessa.

Erytisesti 7. -luokan oppilaille siitä oli ollut suuri hyöty, tuttu ihmi-nen oli ollut vastassa yläkoulussa. Jatkumo on alakoulusta ylä-kouluun ollut tärkeä ja turvannut oppilaan koulupolkua.

Lähes kolmasosassa hankkeita on myös pystytty tukemaan ja vahvistamaan kouluyhteisöön kiinnittymistä. Koulusta on tullut yksilölle mieluisampi paikka, jonka myötä kouluun lähtö on helpottunut ja poissaoloja on saatu vähennettyä. Hankkeissa on raportoitu näin ollen myös koulumotivaation parantumisesta. Voidaan tulkita, että koulunuorisotyö pystyy vastaamaan suoraan jo aiemmin

esiteltyyn, vuonna 2023 voimaan tulleeseen perusopetuslakimuutokseen, jonka tavoitteena on ehkäistä poissaoloja sekä lisätä kouluun kiinnittymistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023a). Syrjäytymisen ehkäisy ja kouluun kiinnittyminen olivat merkittäviä niin Marinin hallituksen VANUPO:n kuin siihen perustuvan erityisavustuksenkin tavoitteita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 8; Aviavustukset 2020). Voidaan tehdä johtopäätös, että koska hankkeissa on pystytty edistämään koulu yhteisöön kiinnittymistä, on näin ollen vastattu erityisavustuksen tavoitteisiin.

Positiivisten kokemusten kierre on voimaannuttanut nuorta, mikä on saanut aikaan sen, että nuori on kyennyt palaamaan takaisin kouluun.

Esimerkkinä pitkäkestoisesta yksilöntyönprosessista nuori, joka ohjautui koulunkäymättömyyden vuoksi (työmuodon nimi) – työntekijä tapasi nuorta nuoren kotona usean kuukauden ajanjakson niin, että nuori kommunikoi työntekijän kanssa vain näyttämällä peukalolla ylös tai alaspäin. Pikkuhiljaa nuori lähti työntekijän kanssa liikkeelle ulkoilemaan ja pyöräilemään. Nyt tänä syksynä hän on palannut kouluun, tuen jatkuessa.

Yhteisöön ja ryhmiin panostaminen on näyttäytynyt myös yksinäisyyden kokemusten vähentymisenä. Noin neljäsosassa hankkeita raportoitiin yksinäisyyden vähentyneen. Uusia ystäviä saatiin muun muassa erilaisten ryhmätoimintojen kautta. Aineistossa korostui se, kuinka tärkeänä pidettiin tunnetta ryhmään ja yhteisöön kuulumisesta. Valtion nuorisoneuvoston Katsaus nuorten hyvinvointiin 2023-julkaisun mukaan nuorista jopa 8–9 % on kertonut, että heillä ei ole yhtään läheistä ystävää. (Valtion nuorisoneuvosto 2023a, 20). Katsotaan, että koronapandemia johti siihen, että yksinäisyys lisääntyi lasten ja nuorten keskuudessa, sillä se lisääntyi vuosien 2019 ja 2021 välissä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2023, 6.) Se, että yksinäisyyttä on pystytty koulu- ja nuorisotyön menetelmien avulla vähentämään jopa neljäsosassa hankkeita, on lasten ja nuorten sekä koko koulu yhteisön kannalta merkittävää. Tässä toimitetaan parhaimmillaan Niemisen (2007) esittämää nuorisotyön kompensatiivifunktiota, jonka mukaan otetaan huomioon myös ne lapset ja nuoret, jotka ovat yksinäisiä tai syrjässä. (Nieminen 2007, 15).

Rehtori ja vararehtori kokivat yksinäisyyden torjuntaan kohdennetun työn olleen korvaamatonta.

Positiivisempi henki ja vähemmän yksinäisiä ovat yleisviesti hankkeen lopputuloksista.

Hankkeen aikana nuorten tarpeita pystyttiin onnistuneesti selvittämään ja tukemaan heitä monin eri tavoin, esim. itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja osaamista vahvistamalla, kannustamalla oppitunneilla, ryhmätoiminnalla ja ohjaamisella harrastusten pariin. Tällä tuella edistettiin opiskelun sujuvuuden lisäksi ystävien ja yhteisöjen saamista.

Noin viidesosassa hankkeita huomattiin lasten ja nuorten saaneen sosiaalista vahvistusta. Kun toiminnassa keskityttiin nuorisotyölle luonteenomaisesti positiivisiin asioihin ja yksilöiden vahvuuksiin, itsetunto koheni sekä ymmärrys omista vahvuuksista kasvoi. Lainauksissa on nähtävissä, miten sosiaaliset taidot kehittyivät, kun harjoiteltiin kaveri- sekä yhteistyötaitoja yhdessä.

– – mutta jo nyt voidaan todeta, että koulunuorisotyöstä on ollut hyötyä nuorten koulunkäynnille sekä sosiaaliselle vahvistamiselle.

Koulunuorisotyöhankkeen ja sen myötä tehtyjen toimien kautta nuorten sosiaalisuudessa on huomattu merkittävä muutos. Alun jälkeen nuorista on tullut selkeästi rohkeampia.

Prjoketet har svarat till det enorma behovet de unga haft för att träffas igen efter hemmasittande när coronapandemin car på sitt värsta... Det har även varit viktigt för de unga att få extra stöd i skolan och där har ungdomsarbetaren i skolan kunnat stöda ungas uppväxt och hjälp att öva sig på sociala färdigheter.

Oppilaiden yleisen kouluhyvinvoinnin kokemukset parantuivat lähes viidesosassa hankkeita. Koulunuorisotyön menetelmien ja yksilön tuen seurauksena stressi laski ja ahdistus väheni.

Auttanut koulunkäynnin ahdistuksessa, kun on ollut luotettava aikuinen auttamassa läksyissä tai koekertauksessa.

Palautteessa oli myös kerrottu nuorisotyöntekijän luoneen linkin nuorisopalveluihin tai Tyttöjen taloon niille nuorille, jotka kaipaivat tekemistä vapaa-ajalleen. Tätäkin kautta yksinäisille ja ryhmistä ulkopuolelle jääneille nuorille löydettiin ystäviä ja harrastuksia.

Koulunuorisotyöntekijä on auttanut pitkään jatkuneen kiusaamisasian läpiviennissä, tyttöporukoiden välien selvittelyssä, tukenut harrastusten löytymisessä.

Vapaa-ajalle on löytynyt mieluisia harrastuksia sekä harrastuksien kautta on uusia kaverisuhteita syntynyt.

Aineiston mukaan hankkeiden avulla on saatu lisättyä myös lasten ja nuorten harrastamista.

5.2.2 Koulunuorisotyön koetut vaikutukset yhteisölle

Merkittävin vaikutus kouluyhteisölle oli kouluviihtyvyyden lisääntyminen. Yli puolessa hankkeita raportoitiin kouluviihtyvyyden lisääntyneen. Lainauksista voi huomata, kuinka yhteisöllisyys lisääntyi kouluissa ja lisäksi koettiin, että ilmapiiri luokissa sekä koko koulussa oli mennyt parempaan suuntaan.

...on erilaisilla nuorisotyön toiminnoilla lisännyt kouluviihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä, mikä osaltaan ennaltaehkäisee ja torjuu koulupu-dokkuutta, sekä lisää opiskelumotivaatiota.

Tapahtumien ja tempausten myötä oppilaiden hyvinvointi ja kou-lussa viihtyminen on selkeästi nähtävissä oppilaiden kasvoilla.

Luokkien dynamiikkaa ja ryhmähenkeä sekä mm. työrauhaa on pystytty parantamaan, jolloin jokaisella on toivon mukaan ollut vä-hän parempi olla omassa luokassaan ja vähän kivempi tulla kou-luun joka päivä.

Kouluviihtyvyyden lisääntymisestä on merkittäviä hyötyjä sekä koko yhteisölle että yksilöille. Hyvä kouluviihtyvyys lisää kouluun kiinnittymistä ja näin ollen vähentää poissaoloja. Tunne yhteisöllisyydestä ja kuulumisesta joukkoon edistää oppimista ja vähentää häiriökäyttäytymistä. (Ellonen 2008, 96–97.) Hyvä ilmapiiri auttaa jaksamaan ja kannustaa yritteliäisyyteen. Yhteisöön kuu-lumisen tunne lisää myös kokemuksia osallisuudesta ja mahdollisuuksista vai-kuttamiseen. (Janhunen 2013, 97.)

Yhtenä merkittävänä kouluviihtyvyyttä lisäävänä tekijänä tuloksissa mainittiin välituntitoiminnan rikastuminen. Noin kolmasosalla kouluista ja oppilaitoksista näin tapahtui. Koulunuorisotyöntekijä on toteuttanut monipuolista välituntitoi-mintaa ja toimintaa on toteutettu usein oppilaiden ja muun henkilökunnan kanssa. Lainauksista on nähtävissä, kuinka monipuolisesti järjestetty välitunti-toiminta on aktivoanut lapsia ja nuoria sekä omalta osaltaan toiminut myös tilai-suuksina, jolloin yksinäisyyden kokemukset ovat vähentyneet.

Hanke lisäsi oppilaiden aktiivisuutta välitunneilla järjestetyillä välituntitoiminnalla.

Yksinäisyyttä ja irrallisuuden tunnetta vähennettiin koulutoiminnan ohessa myös välituntiaktiviteettien avulla, jotka koettiin koulunkäynnin mielekkyyttä lisäävänä asiana.

Esimerkiksi monipuolinen välituntitoiminta on piristänyt koulupäivää ja lisännyt motivaatiota opiskeluun.

Aineiston perusteella kolmasosassa hankkeita koettiin, että turvallisuuden tunne lisääntyi koulunuorisotyön myötä. Häiriökäyttäytyminen väheni ja koulunuorisotyöntekijä pystyi puuttumaan konflikteihin ripeästi. Turvallisuudentunteella on yhteys kouluhyvinvointiin ja oppimiseen, sillä turvattomassa ympäristössä on hankala olla ja oppia. (Janhunen 2013, 97).

Järjestys- ja käytöshäiriöt vähentyivät, koska oppilailla oli mielekästä tekemistä välituntisin sekä kerhotuntien aikana.

Koulunuorisotyö on koululla toimiessaan osaltaan vähentänyt oppilaiden levottomuutta oppitunnilla parantaen näin kouluuyhteisön arjessa jaksamista niin opettajien kuin oppilaidenkin kohdalla.

Hanketyöntekijän läsnäolo turvallisen aikuisen roolissa on automaattisesti toiminut rauhoittavana elementtinä kouluympäristössä.

Kolmasosassa hankkeita on myös lisätty lasten ja nuorten osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia. Osallisuuden lisääminen on yksi nuorisotyön tärkeimmistä tavoitteista ja sitä on painotettu nuorisopoliittisissa asiakirjoissa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kouluterveyskyselyn ja kansallista lapsistrategiaa varten tehdyn kyselyn mukaan lasten ja nuorten osallisuudessa on paikattavaa, joten he kaipaavat lisää osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia etenkin kouluun. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023, 6; Sosiaali- ja terveysministeriö 2021, 48). Koulunuorisotyö on pystynyt hankkeissa vastaamaan lasten ja nuorten haluun osallistua ja vaikuttaa ja tämä tulos on linjassa avustukselle määriteltujen tavoitteiden kanssa. Koulunuorisotyö on omilla keinoillaan edistänyt lasten ja nuorten mielipiteiden esiin tuomista. Lapset ja nuoret ovat koulunuorisotyön ansiosta saaneet kouluihin aikuisen, jolla on aikaa kohdata ja kuulla heitä. Kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen vahvistaa myös osallisuuden kokemuksia ja tällaisella läsnä olevalla kohtaamisella ovat

koulunuorisotyöntekijät myös lisänneet osallisuutta kouluissa. Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen on nähtävissä esimerkeissä alla.

Koulupäiviin on tullut tarpeellista vaihtelua ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat lisääntyneet. – – Nuorisotyö on toiminut koulu yhteisössä nuorten äänen voimistajana, jolloin nuorten on ollut helpompi esimerkiksi olla erinäisissä asioissa yhteydessä suoraan koulun johtoon, nuoriso-ohjaajan tukemana.

Nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia on niin kouluai- kana kuin vapaa-ajallakin monipuolistettu, tuettu sekä mahdollis- tettu.

Koulunuorisotyöntekijä on tärkeä osa tukioppilastoimintaa ja oppi- laskuntaa. Näiden toimintojen kautta on saatu myös osallistettua nuoria järjestämään nuorille kouluviihtyvyyttä lisäävää toimintaa.

Aineistossa oli nähtävissä, että osassa hankkeita on koettu koulunuorisotyön myös lähentäneen oppilaita ja opettajia. Koulunuorisotyöntekijä on toiminut linkkinä eri tahojen välillä ja näin ollen ymmärrys toisista ja heidän toiminnas- taan on parantunut. Joissakin tapauksissa on koettu, että kynnyks kohdata op- pilashuoltoa ja sen tukitoimia on madaltunut.

Erilaiset ryhmäprosessit ovat tuoneet oppilaat ja opettajat lähem- mäksi toisiaan ja kouluissa on ryhdytty ajattelemaan asioita enem- män ryhmien ja yhteisön kautta eikä vain yksilökeskeisesti.

Koulu yhteisöön koulunuorisotyöntekijästä on muodostunut luotto- aikuinen nuorille, jonka puoleen voi kääntyä asiassa kuin asiassa. Toisaalta hän on luottoaikuinen myös koulun aikuisille, sillä hä- nellä on erilaista osaamista kuin muulla asiantuntijoiden joukolla koulussa. Hän toimii välittäjänä, mutta toisaalta koulu yhteisön lii- mana - yhteen sitojana.

Koulussa tapahtuva kiusaaminen sai yhden ”lisäsilmit”, joten kiu- saaminen vaikeutui huomattavasti. KiVa- koulu- selvittelyiden määrän selkeä vähentyminen näytti toteen tämän vaikutuksen.

Aktiivista näkyvää kiusaamista havaittiin positiivisen vähän, vaikka tiedostetaan, että sitä kuitenkin tapahtuu.

Joissakin hankkeissa on myös koettu, että koulunuorisotyö on yhdistänyt eri koulujen oppilaita, kun on esimerkiksi järjestetty tapahtumia, joihin osallistuu useat eri koulut. Lisäksi joissakin hankkeissa on raportoitu koulukiusaamisen vähentyneen.

5.2.3 Koulunuorisotyön koetut vaikutukset kasvatuskumppanuudelle

Noin kaksi kolmasosaa hankkeista raportoi, että yhteistyö nuorisotyön ja koulun välillä vahvistui. Aineiston mukaan koettiin, että yhteistyön muodot joko syntyivät tai ne edistyivät entisestään hankkeiden aikana. Tiedonkulku parani eri tahojen välillä ja kynnys yhteydenottoihin madaltui puolin ja toisin. Yhteistyön kehittyminen johti myös siihen, että ymmärrys toisten työstä kasvoi.

Laaja vuoropuhelu koko ammatillisella kentällä vahvisti yhteisöllistä työotetta.

Koulun henkilökunnan kanssa tehty yhteistyö on tiivistynyt. Nykyisin koululta saadaan säännöllisesti yhteydenottoja aiheeseen liittyen.

Merkittävä muutos toimintatapoihin on tullut tiedotukseen: tieto kulkee jouhevasti koulun ja nuorisotyön välillä yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Kolmasosassa hankkeita koettiin, että koulunuorisotyö on tuonut uusia näkökulmia yhteiseen työhön ja kasvatuskumppanuuteen. Nuorisotyön vahvuus kasvatuskumppanuudessa on se, että se tuo esille lasten ja nuorten näkökulmaa ja haluaa kohdistaa katseet heidän kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa tukemiseen. Nuorisotyö anti moniammatilliseen työhön on monipuolinen tietotaito nuorten elämään liittyen, joka kannattaa valjastaa hyödyksi ja tämä onkin nähtävissä lainauksissa. Koulunuorisotyöntekijä näkökulma nuorten elämään ei rajaudu välttämättä vain kouluun, vaan hänellä on usein laajempi kuva lasten ja nuorten sen hetkisestä tilanteesta ja vapaa-ajan käytöstä. Osa hankkeiden koulunuorisotyöntekijöistä on tehnyt töitä välillä myös nuorisotiloilla tai lomien aikaan vapaa-ajan toiminnoissa. Tällainen koulun ja vapaa-ajan sektorin yhdistäminen on koulunuorisotyöntekijän työnkuvaan ominaista ja se tietyssä määrin hyödyttää kokonaisuutta.

Koulunuorisotyöntekijästä on tullut erittäin tärkeä osa moniammatillista toimijoiden joukkoa, joka omalla koulutuksellaan ja osaamisellaan täydentää saumattomasti nuorten tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen toimintakulttuuriin tähtäävää toimintaa.

Kasvatuskumppanuudessa tärkeimmäksi seikaksi on muodostunut koulunuorisotyöntekijän tutustuminen nuoriin vapaa-ajalla, ja tätä kautta hän on saanut tietoa nuoren luonteen ja kiinnostuksen

kohteista ja tekemisistä myös koulun ulkopuolella. Tästä on hyötyä muun muassa siinä, että nuoren kanssa työskentelevät saavat laajemman käsityksen nuoresta itsestään ja pystyvät näkemään ja kuulemaan nuoren kokonaisvaltaisemmin.

Hankkeen kuluessa koulun henkilökunnassa syntyi mielenkiinto keskustella ja nähdä nuorten maailmaa erilaisesta perspektiivistä ja laajentaa näkökulmaa nuorten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja sen merkityksestä koulunkäynnin sujumiseen.

Positiivisena vaikutuksena kasvatuskumppanuudessa on noin viidesosassa hankkeita näkynyt tukitoimien monipuolistuminen. Tuen tarpeiden tunnistaminen kehittyi, kun ammattilaisten kirjo lisääntyi kouluissa ja oppilaitoksissa. Toisin sanoen, kasvatuskumppanuuteen saatiin lisää silmiä ja korvia, jotka näkevät ja kuulevat asioita eri puolilta lasten ja nuorten kasvuyhteisöjä. Koulunuorisotyö toi oman, nopeastikin tarvittaessa reagoivan työtavan koulujen ja oppilaitosten tukivalikoimaan, kuten alla olevissa lainauksissa tulee ilmi.

Koulunuorisotyön hankkeen avulla koulun oppilaiden tukemiseen saatiin matalamman kynnyksen tukipalvelu, joka mahdollisti jalkautuvan tuen oppitunneille, välitunneille ja myös vapaa-ajalle.

Nuorisotyöllinen, vahvasti ajassa elävä ja nopeisiinkin reagointeihin pystyvä työote on tuonut koulumaailmaan uusia työmuotoja.

Viidesosassa hankkeita tiivistyi yhteistyö myös perheiden kanssa. Huoltajilta on tullut palautetta, että koulunuorisotyöntekijään on ollut matalampi kynnys ottaa yhteyttä, kuin vaikka opettajaan. Joissakin tapauksissa perheiltä on saatu suoraa positiivista palautetta koulunuorisotyön hankkeesta. Nämä tulokset vahvistavat sitä tosiasiaa, että koulunuorisotyöntekijä voi olla edistämässä koulun ja kodin yhteistyötä oman näköisellä panoksellaan, mikä parhaimmassa tapauksessa tuo koulua ja perheitä lähemmäksi toisiaan.

Myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tuntunut helpolta, sillä koulunuorisotyöntekijän rooli on opettajia neutraalimpi, jolloin puhuminen ja avautuminen koulunuorisotyöntekijälle koetaan helpommaksi.

Lasten ja nuorten perheiltä saatiin palautetta koulunuorisotyöntekijän tarpeellisuudesta ja yhden luokan vanhemmat keräsivät adressin, jolla koetettiin saada hankkeelle jatkoa.

Koulunuorisotyöntekijä on pitänyt yhteyttä koteihin ja voinut tuoda eri näkökulmaa nuoren haasteisiin.

Osassa hankkeita on koettu, että koulunuorisotyöntekijän työpanos on helpottanut muun henkilökunnan työtä. Koulunuorisotyöltä on saatu uusia keinoja, ideoita sekä näkökulmia omaan työhön. Kasvatuskumppanuus on antanut esimerkiksi työkaluja opettajalle luokkahengen parantamiseen.

Koulunuorisotyöntekijän ennalta ehkäisevän työpanoksen avulla oppilashuoltohenkilökunnan työtaakka pikkuhiljaa keveni ja työn kuormittavuus väheni sekä pitkät asiakasjonot lyhenivät. Parhaimmillaan tämä vaikutti opiskelijoiden pääsyyn esim. koulukuraattorille ja muihin palveluihin hiukan nopeammin.

Koulunuoriso-ohjaaja on monipuolistanut opiskeluhuollon, liikuntatiimin ja hyvinvointitiimin toimintoja uudella tulokulmalla.

Kasvatuskumppanuus antoi opettajalle työkaluja luokkahengen löytymiseen ja ylläpitämiseen.

Kasvatuskumppanuuden tarkoitus on myös leventää yhteisiä hartioita, joilla kannetaan monenlaisia taakkoja kouluissa ja oppilaitoksissa. Voidaan siis pitää huomattavana tuloksena sitä, että osassa hankkeita tunnettiin kuorman keventyneen koulunuorisotyöntekijän liityttyä osaksi kasvattajayhteisöjä.

5.2.4 Koulunuorisotyön koetut vaikutukset sen toimintatapojen kehittymiselle

Hankkeiden myötä nuorisotyön tarjoamat menetelmät ja palvelut ovat tulleet tutuimmaksi sekä lapsille ja nuorille, että koulujen ja oppilaitosten henkilökunnille. Tuttuuden myötä on sellaistenkin lasten ja nuorten kynnys osallistua mataltunut, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet nuorisotyön palveluita. Koulunuorisotyön tarpeellisuus ja merkitys nousivat esille lähes jokaisessa hankkeessa, mikä ilmenee myös lainauksissa. Hankkeissa mukana olleissa kouluissa ja oppilaitoksissa on todettu, että koulunuorisotyön tuomat hyödyt yksilölle, yhteisölle sekä kasvatuskumppanuudelle ovat suuret. Koulunuorisotyön malleja ja toimintatapoja on kaikissa hankkeissa joko luotu tai kehitetty entisestään.

Hankerahoitus on mahdollistanut erilaisten koulunuorisotyön menetelmien kokeilun, joita sitten aiotaan myös jatkokehittää. Hankkeissa on raportoitu, että kouluihin ja oppilaitoksiin on syntynyt toimivia ja pysyviä koulunuorisotyön toimintatapoja.

Hanke näytti toteen sen, että kouluissa on tarve koulunuorisotyöntekijälle, jolla on omanlainen työote nuoriin ja hän pystyy yhdistämään koulun sekä vapaa-ajan haasteet.

Suurin onnistuminen on koulu- ja oppilaitosnuorisotyön malli, joka on hankkeen aikana rakennettu. – – Siitä on tullut jäsennelty ja mallinnettu monipuolinen kokonaisuus.

Koulunuorisotyön malli on osoittautunut erittäin toimivaksi ja sen tuottama lisäarvo on laajalti pantu merkille.

Projektin myötä ollaan vihdoinkin herätty tutkailemaan koululla ja koulujen kanssa tehtävän työn merkitystä sekä mahdollisuuksia ja lisätty nuorisopalveluiden ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan välistä yhteistyötä. Tämä ei ehkä ilman projektia olisi lähtenyt käyntiin vielä pitkään aikaan.

Koulunuorisotyön merkittävyyttä hankkeiden kouluissa ja oppilaitoksissa todentaa se, että lähes kaikki hankkeet ilmoittivat koulunuorisotyön jatkuvan tavalla tai toisella. Yli puolet hankkeista aikoo jatkaa koulunuorisotyötä joko omalla rahoituksella tai toisella hankerahoituksella. Kolmasosassa hankkeita koulunuorisotyöntekijä on vakinaistettu tai se pyritään vakinaistamaan. Yleisesti vallitsevassa heikossa taloudellisessa tilanteessa on huomattavaa, että noinkin iso osa halusi vakinaistaa tai ainakin pyrkii vakinaistamaan toimintaa.

Koulunuorisotyön jatkamisen puolesta on tehty kolme eri vetoomusta yhteisöllisyyslautakunnalle. Vetoamukset ovat tehneet oppilaskunnat, opettajat, vanhempainyhdistykset yhdessä MLL:n paikallisyhdistysten kanssa.

On erittäin tärkeää, että hankkeen myötä saatiin vakinaistettua koulunuorisotyöntekijä, nuorisotoimen henkilö, joka on aktiivisesti mukana kouluarjessa. Näin nuorisotyö ei roiku irrallaan koululaisten perusarjen ilmiöistä.

Koulunuorisotyö tulee nähdä ennen kaikkea ennalta ehkäisevänä nuorisotyönä, joka tukee nuorten hyvinvointia pitkällä tähtäimellä ja on siten osaltaan keventämässä kustannuksia korjaavan työn tarpeista.

Neljäsosa hankkeista olisi halunnut jatkaa koulunuorisotyötä siinä muodossa, kuin se hankkeen aikana oli, mutta resurssien puutteiden vuoksi se ei ollut mahdollista. Näissä tapauksissa toiminnot ja yhteistyö kuitenkin jatkuivat siinä määrin, kuin se on mahdollista.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Keskeiset tulokset

Opinnäytetyön yhtenä tehtävänä oli tutkia, mitä koulunuorisotyön menetelmiä hankkeissa käytettiin. Laaja dokumenttiaineisto sisälsi paljon tietoa avustusta saaneiden toimijoiden hankkeista. Teoriasta nousseet jäsennykset koulunuorisotyön menetelmiin oli helposti löydettävissä aineistosta. Hankkeissa käytetyt koulunuorisotyön menetelmät olivat paljolti linjassa siinä, mitä koulunuorisotyö yleisimmillään on. Nuorisotyön ydintä on nuoren kohtaaminen yksilönä, joka näkyi vahvasti siinä, että yksilötyötä tehtiin lähes jokaisessa hankkeessa. Koulunuorisotyön kiistaton etu yksilötyössä on siinä, että sitä pystytään tekemään reaktiivisesti, sekä matalalla kynnyksellä ja tätä ominaisuutta oli hankkeissa hyödynnettykin hyvin runsaasti. Koulunuorisotyöntekijät olivat saatavilla, näkyvillä ja helposti lähestyttävissä koulun arjessa.

Koulunuorisotyön yksi vahvuus on ryhmädynamiikan sekä yhteisöllisyyden kehittäminen. (Hännikäinen-Uutela 2023, 210). Tämän vuoksi tuloksissa ei yllättänyt se, että pienryhmätyötä sekä luokkien kanssa tehtävää työtä tehtiin suurimmassa osassa hankkeita ja koko koulun kanssa tehtävän työn menetelmiä käytti reilusti yli puolet hankkeista. Hankkeissa oli toteutettu paljon erilaisia pienryhmiä, joissa lapset ja nuoret saivat toteuttaa itseään ja oppia turvallisessa ympäristössä. Pienryhmien toiminnoissa korostuivat positiivinen vahvistaminen, yhdessä oppiminen, luovuus ja luottamus. Koulunuorisotyöntekijällä oli järjestäen aina joko vastuu, tai ainakin osuus erilaisten luokkien ryhmätyksistä. Tämä onkin hyvin luonnollista, sillä tutustuttaminen etenkin toiminnallisoin keinoin on koulunuorisotyölle ominaista. Koulunuorisotyöllä on kompetenssia kehittää koko koulun ilmapiiriä yhdessä muiden ammattilaisten sekä lasten ja nuorten kanssa. (Hännikäinen-Uutela 2023, 210). Monipuolisia, yhdessä muiden ammattilaisten ja mikä tärkeintä, lasten ja nuorten kanssa järjestettyjä tapahtumia sekä tempauksia näkyi hankkeissa paljon.

Pitkäjänteisessä yhteisöllisessä työssä liikutaan myös koulunuorisotyön kotikentillä, sillä lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen kuuluvat sen keskeisiin arvoihin ja ohjaavat sen toimintaa. (Jurvanen ym. 2021). Tässä työmuodossa pyritään myös toteuttamaan

käytännössä jo etäämmältä lähtevien nuorisopoliittisten linjausten tavoitteita osallisuudesta ja vaikuttamisesta. (Euroopan komissio 2018, 1–3; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 8). Pitkäjänteisen yhteisöllinen työ näyttäytyi hankkeissa muun muassa tiiviinä yhteistyönä nuorten vaikuttajaryhmien kanssa ja sitä toteutti noin kolmannes hankkeista. Koulun ja perheiden kanssa tehtävän työn osalta on koulunuorisotyöllä, kuin on monilla kouluillakin vielä kehitettävää. (Kiilakoski 2014, 102–103). Tulosten perusteella vain osa hankkeista teki tätä työtä. Koulu ja perhe voivat muodostaa toimivan kasvatuskumppanuuden, kun se on vuorovaikutteista ja monipuolista. Yksisuuntainen yhteydenpito vain tarvittaessa koululta kotiin päin ei täytä vastavuoroisen kasvatuskumppanuuden ehtoja. Koulunuorisotyö voisi osaltaan tuoda koulun ja perheiden väliseen yhteistyöhön vaihtuvuutta, toiminnallisuutta sekä näkökulmaa vapaa-ajan toiminnoista ja nuorten elämässä tapahtuvista ajankohtaisista ilmiöistä. (Kiilakoski 2014, 102–103).

Oppivelvollisuuden laajentuminen on osaltaan tuonut lisääntyntä tuen tarvetta kouluihin ja oppilaitoksiin. Nivelvaihe on monelle nuorelle kriittinen vaihe, jossa tarvitaan enemmän ohjausta ja tukea. Siirtymisen sujuvoittamiseen alakoulusta yläkouluun helpottaa muuten niin isoa muutosta kuudesluokkalaisten lasten elämässä. Tuki siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle on myös merkityksellistä, sillä siinä vaiheessa on olemassa riski opintojen keskeytykselle. (Mahon 2022.) Noin viidesosassa hankkeita on käytetty nivelvaiheen työtä koulunuorisotyössä. Koulunuorisotyöntekijä on esimerkiksi tehnyt alakouluvierailuja, järjestänyt ryhmätyksiä tuleville seitsemäsluokkalaisille ja ollut mukana koulu- ja oppilaitosvierailuissa. Nivelvaiheen työtä on usein tehty moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa. Moniammatillisen yhteistyö työmuotona on koulunuorisotyölle ominaista ja sitä tehtiinkin jollakin tapaa kaikissa hankkeissa. Koulunuorisotyön edellytys on, että se tekee töitä yhdessä muun koulun henkilökunnan ja koulun sidosryhmien kanssa. Koulunuorisotyön osaamista on valjastettu hankkeissa käyttöön myös toisten ammattilaisten hyödyksi tuoden siihen nuorilähtöistä näkökulmaa. On koettu, että koulunuorisotyöntekijä on jakanut vastuuta kasvatuksesta muiden ammattilaisten kanssa. Kokemukset siitä, että muiden työtaakkaa on edes hieman pystytty keventämään, ovat tärkeitä.

Hankkeiden toteuttajat raportoivat moninaisista vaikutuksista, joita on koettu koulunuorisotyön kouluihin ja oppilaitoksiin tuoneen. Yksilötasolla merkittävin vaikutus on ollut se, että kouluihin ja oppilaitoksiin on tullut aikuinen, jolla on aikaa kohdata lapset ja nuoret. Kiireettömien ja kohtaavien aikuisten tarve lasten ja nuorten keskuudessa on suuri. (Kiilakoski 2014, 57). Hankkeissa on raportoitu siitä, kuinka tärkeää lapsille ja nuorille on ollut kokemukset kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta aikuiselta, joka on irrallaan arvioinneista. Yksilötasolla on myös pystytty tarjoamaan tukea ja ohjausta arjen asioissa, jollaista ei välttämättä muulla koulun henkilökunnalla ole ollut mahdollista tarjota. Hankkeissa on raportoitu myös kouluun kiinnittymisen vahvistumisesta. Kouluun kiinnittymisen edistämisen tarve on huomattu myös poliittisella tasolla, joka on johtanut jopa lisäyksiin lainsäädännössä. (Opetushallitus 2024). Koulunuorisotyö on pystynyt sen menetelmillään omalta osaltaan lisäämään kouluun kiinnittymistä ja tätä tulosta voidaan pitää oleellisena erityisavustuksen tavoitteidenkin kannalta. Osassa hankkeita on myös koettu, että yksinäisyys väheni. Otaen huomioon sen, että yksinäisyys on lisääntynyt lasten ja nuorten keskuudessa viime vuosina, osoittaa sen vähentyminen sen, että koulunuorisotyössä on tehty oikeita asioita. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023, 6). Koulunuorisotyö haluaa nuorisotyön yhden tehtävänsä, eli personalisaatiofunktion, mukaisesti osoittaa lasten ja nuorten vahvuuksia. (Nieminen 2007, 24). Toiminnan keskiössä on aina positiivisuus, eli keskitytään hyviin asioihin negatiivisten sijaan ja näin toimimalla on hankkeissa saatu aikaiseksi lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Osassa hankkeista on myös todettu yleisen kouluhyvinvoinnin lisääntyneen. Joissakin hankkeissa on myös koettu, että hankkeiden myötä lasten ja nuorten harrastuneisuus on kasvanut, kun koulunuorisotyö on tuonut lisää harrastusmahdollisuuksia tai ohjannut niiden pariin.

Yksilön lisäksi koulunuorisotyö on vaikuttanut koulu- ja oppilaitosyhteisöihin. Yhteisötason vaikutuksia voidaan pitää ajankohtaisesti hyvin oleellisina. Kouluissa ja oppilaitoksissa on yleisesti alettu pitää yksilön hyvinvoinnin lisäksi myös koko yhteisön hyvinvointia tärkeänä. Yksilöt ja yhteisö vaikuttavat toinen toistensa hyvinvointiin. Yli puolet hankkeista kokivat, että kouluviihtyvyys parani. Yhteisöllisyyden kokemukset lisääntyivät ja sekä luokkatason että koko koulun ilmapiirin todettiin kehittyneen. Tämänhetkistä ajankuvaa leimaa epävarmuus monellakin tapaa. Koulunuorisotyö on onnistunut kolmasosassa hankkeita vahvistamaan turvallisuuden tunnetta. Tällä hetkellä ei voida todeta,

että yleisesti ottaen turvallisten aikuisten määrä kouluissa ja oppilaitoksissa olisi riittävä. Koulunuorisotyön myötä on kouluihin tullut yksi aikuinen lisää, joka puuttuu konfliktitilanteisiin nopean reagoinnin periaatteella. Kouluviihtyvyyden lisääminen on todennäköisesti vaikuttanut siihen, että osassa hankkeita todettiin häiriökäyttäytymisten vähentyneen. On tutkittua tietoa, että yhteisöllinen tuki voi olla parhaimmillaan vähentämässä rikekäyttäytymistä (Ello-nen 2008, 96–97.) Kolmasosassa hankkeita on yhteisötasolla koettu positiivisena se, että välituntitoiminta on rikastunut koulunuorisotyön myötä. Koulunuorisotyöntekijät ovat muun muassa yhdessä lasten ja nuorten kanssa järjestäneet välituntitoimintaa. Välituntien aktivointi on varmasti osaltaan vaikuttanut myös edellä mainittuun kokemukseen häiriökäyttäytymisen vähentymisestä. Välitunneille on saatu mielekästä tekemistä passiivisuuden tai yleisen levottoman käyttäytymisen sijaan. Noin kolmasosassa hankkeita on koettu, että lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia on onnistuttu vahvistamaan. Voidaan päätellä, että hankkeissa on näin ollen toteutettu nuorisopoliittisen tason sekä koulunuorisotyön omien tavoitteiden ja tehtävien mukaista toimintaa. Osassa hankkeita on koettu, että koulunuorisotyön hanke on lähentänyt opettajia ja oppilaita. Koulunuorisotyöntekijä on ikään kuin toiminut linkkinä opettajien ja oppilaiden tasavertaisessa kanssakäymisessä ja ymmärrystoisista on parantunut. Koulunuorisotyöntekijän käyttämät menetelmät, jotka ovat lisänneet kouluviihtyvyyttä, ovat osaltaan edesauttanut oppilaiden ja opettajien lähentymistä. Lisäksi on koettu, että kynnyks kohdata ja ottaa yhteyttä oppilashuollon henkilökuntaan on koulunuorisotyöntekijän avulla madaltunut. Osassa hankkeita on raportoitu myös, että koulukiusaaminen on vähentynyt. Koulunuorisotyön menetelmillä pystytään siis vaikuttamaan koulukiusaamiseen sitä vähentäen. Tätä tulosta tukee Kauppisen ym. (2024) tutkimuksen tulokset, joiden mukaan kiusaaminen on vähentynyt kouluissa, joissa on tehty koulunuorisotyötä. (Kauppinen ym. 2024, 113). Jokainen kiusaamistapaus vähemmän on lopputuloksessa merkittävä.

Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta eniten raportoitiin kokemuksia siitä, että yhteistyö koulun ja nuorisotyön kesken vahvistui ja kehittyi. Tiedonkulku sujuvoitui ja yhteistyön myötä ymmärrys toisen toisten työstä kasvoi. Yhteistyön muotoja syntyi tai ne kehittyivät entisestään. Koulunuorisotyön koettiin tuovan myös uusia ja nuorisolähtöisiä näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Koulunuorisotyöllä on ajankohtaista tietoa nuorten käyttämästä vapaa-ajasta,

joka on ollut hyödyksi koulujen ja oppilaitosten yhteistyöryhmissä. Osassa hankkeita on koettu, että koulunuorisotyön myötä tukitoimet monipuolistuivat. Koulunuorisotyön panos tukitoimiin on ollut nuorten arjessa näkyvä, helposti lähestyttävä ja tarvittaessa nopeasti reagoiva. Joissakin hankkeissa on todettu koulunuorisotyöntekijän madaltaneen huoltajien kynnystä ottaa yhteyttä kouluun. Merkittävää on myös se, että koulunuorisotyö on pystynyt keventämään muun henkilökunnan työtaakkaa ennaltaehkäisevillä menetelmillä ja matalan kynnyksen tuen avulla.

Lähes jokaisessa hankkeessa on raportoitu siitä, kuinka koulunuorisotyön merkitys on tullut selkeästi esiin. Tahtotila koulunuorisotyön jatkamiselle on ollut hankkeita yhdistävä asia. Lähes kaikki hankkeet ovat ilmoittaneet, että koulunuorisotyö jatkuu kouluissa tavalla tai toisella. Koulunuorisotyön jatkuvuus siinä määrin kuin se hankkeiden aikana on ollut, on pääosin resurssikysymys. Valtaosa hankkeista jatkaa koulunuorisotyötä omalla rahoituksella tai uudella hankerahoituksella. Jopa kolmasosassa hankkeista koulunuorisotyö on vakinaistettu tai se pyritään vakinaistamaan. Neljäsosa hankkeista jatkaa yhteistyötä nuorisotyön kanssa, vaikka samassa laajuudessa koulunuorisotyötä ei ole resurssien puutteen vuoksi mahdollista jatkaa. Kaikissa hankkeissa on joko luotu uusia, toimivia ja pysyviä koulunuorisotyön malleja tai kehitetty eteenpäin jo olemassa olevia. Monissa hankkeissa on voitu kokeilla erilaisia toimintatapoja, joita hankkeiden päättymisen jälkeen jatkokehitetään. Koulunuorisotyön hankkeiden myötä on muutkin nuorisotyön palvelut tullut tutuimmaksi ja näkyvimmiksi lapsille ja nuorille. Tästä on seurannut se, että heidän kynnyksensä osallistua nuorisotyön palveluihin on madaltunut.

6.2 Havaittuja riskejä ja ehdotettuja ratkaisuja

Vaikka hankkeiden toimijat pyrkivätkin rahoittajalle raportoimaan onnistumisia, oli joissakin tapauksissa tiettyjä koulunuorisotyölle ominaisia riskejä havaittavissa. Hankkeiden aikana oli voimassa joitakin koronarajoituksia, minkä vuoksi tietyt toiminnot eivät voineet toteutua siinä määrin, kuin ne olivat suunniteltu. Esimerkkinä nousivat jotkin välituntitoiminnot ja tapahtumat, joita ei voitu järjestää, tai ne piti supistaa. Korona vaikutti välillisesti joissakin hankkeissa myös siihen, miten henkilökunta vastaanotti uusia työmuotoja osaksi koulujen toimintaa. Jotkut kokivat normaaliin arkeen palaamiseen jo tarpeeksi

kuormittavana, jolloin uusien asioiden omaksuminen koettiin lisärasituksena. Muut havaitut riskit liittyivät koulunuorisotyön ikuisuuskysymyksiin, kuten siihen, miten koulunuorisotyö onnistuu välittämään sen tavoitteitaan ja tehtäviään koulujen ja oppilaitosten henkilökunnille sekä myös koulun ulkopuolisille yhteistyötahoille. Haasteet perustuvat osaamisen sanoittamiseen ja sen tarjoamiseen koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Vastavuoroisesti kouluissa ei osata kysyä tai hyödyntää koulunuorisotyöntekijän ammattitaitoa. (Penttinen 2023, 9.) Joissakin kouluissa ja oppilaitoksissa on koulunuorisotyöntekijän työnkuva jäänyt epäselväksi muulle henkilökunnalle. Syinä on mainittu esimerkiksi tiedotuksen puute, ohjausryhmän toimimattomuus ja se, että koulunuorisotyöntekijän työpanos on hajautettu liian monelle koululle. Tämän takia koulunuorisotyöntekijän työnkuva on näyttäytynyt hyvin pirstaleisena sekä piste-mäisenä yhden koulun näkökulmasta. Osassa hankkeita tapahtui myös työntekijävaihdoksia, jotka hidastivat ja vaikeuttivat koulunuorisotyön käynnistymistä tai kiinnittymistä kouluun.

Koulunuorisotyön ikuisuushaaste näyttää olevan nuorisotyön integroituminen kouluyhteisöön. Työnkuvan ja osaamisen sanoittaminen ja näkyväksi tekeminen ovat koulunuorisotyön perustavanlaatuisia kompastuskiviä. On monesti myös persoonakysymys, miten itsensä ja työnsä tuo esille. Tärkeää olisi, että koulunuorisotyön ja koulun välillä käydään toiminnan alkaessa selkeä vuoropuhelu, mikä työnkuva tulee olemaan. Koulunuorisotyön ohjausryhmän toimivuus ja roolitus ovat avainasemassa työnkuvan selkeyttämisessä. Tärkeää on myös tiedottaa koko koulun henkilökuntaa, sekä tietysti oppilaita koulunuorisotyön roolista ja tehtävistä. Moniammatillinen yhteistyö on edellytys sille, että koulunuorisotyö toimii. Koulunuorisotyö on vakavasti otettava ja tasavertainen kumppani moniammatillisissa kasvattajayhteisöissä. Sujuva moniammatillinen yhteistyö lisää myös selkeyttä työnjakoihin, sillä toimivassa kasvattajayhteisössä kaikki tietävät roolinsa ja tehtävänsä. On helpompaa tehdä töitä yhdessä, kun jokainen tuntee toistensa ammatillisen osaamisen ja sen, miten sitä käytetään hyödyksi. Kasvattajayhteisön jäsenten tulisikin nähdä koulunuorisotyö vastuuta jakavana ja uusia näkökulmana tuovana kumppanina, eikä erillisenä, lisää töitä ja uuden omaksumista vaativana toimijana. Suurimmassa osassa hankkeita onkin nähty koulunuorisotyön mahdollisuudet myös koulun henkilökunnan toimesta. Lisäksi ihanteellista olisi, että yhden työntekijän työpanosta ei jaettaisi monelle koululle. Resurssien niukkuuden vuoksi on

ymmärrettävää, että työpanosta halutaan tasavertaisuuden vuoksi hajauttaa, mutta se ei todennäköisesti ole kenenkään edun mukaista. Lisää resursseja siis tarvitaan, jotta pystyttäisiin toteuttamaan koulunuorisotyötä sen täydessä potentiaalissaan ja josta hyötyisi koko kouluyhteisö. Toiminnan vakiinnuttaminen voisi vähentää myös työntekijävaihdoksia, sillä vakinaiset työsuhteet ovat houkuttelevampia kuin määräaikaiset toimet.

6.3 Johtopäätökset

Koronapandemian jälkeen lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on tapahtunut muutoksia. Pääosin lapset ja nuoret voivat hyvin, mutta huolestuttavaa on, että ne, jotka voivat huonosti, voivat todella huonosti. Ei voida myöskään tuudittautua siihen tietoon, että suurin osa voi tällä hetkellä hyvin. Koronapandemian aiheuttamia aukkoja lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on hankala osoittaa. Jotakin voidaan tietysti päätellä siitä, että esimerkiksi ahdistuneisuus ja yksinäisyys ovat lisääntyneet ja koulusta pitäneiden sekä oman elämänsä tyytyväisten lasten ja nuorten määrä on vähentynyt vuosien 2019 ja 2021 välissä, aikaan johon koronapandemia asettui. Oman terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus kyselyssä on kuitenkin noussut jo vuodesta 2015 lähtien. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 3–6.) Lapset ja nuoret itsekin peräänkuuluttavat osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia, kuuluksi ja nähdyksi tulemistä sekä yhteisöllisyyden kokemuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021, 48; Sihvonen & Saarikallio-Torp 2022, 71–72). Haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on ja niihin tulee löytää ratkaisuja. Tärkeintä ei ole syyt, jotka ovat johtaneet tähän vaan se, että asialle yritetään löytää ratkaisuja, jotta lapset ja nuoret saisivat tukea hyvinvointinsa haasteisiin.

Valtakunnallisen nuorisotyön ja politiikan ohjelman, VANUPO:n, pääasialliset tavoitteet pyrkivät vastaamaan lasten ja nuorten hyvinvoinnissa todettuihin ajankohtaisiin haasteisiin. Kansalliseen nuorisopolitiikkaan vaikuttavat lakien lisäksi EU:n tason nuorisostrategiset linjaukset, joissa on painotettu osallisuutta, sitouttamista, yhdistämistä ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä. (Euroopan komissio 2018, 1–3). Tässä opinnäytetyössä on tutkittu Sanna Marinin hallituksen VANUPO:n linjausten mukaisesti myönnettyjen nuorisotyön erityisavustusten kohdentumista. Marinin hallituksen VANUPO halusi tavoitella nuorten syrjäytymisen vähentymistä, osallisuuden ja

vaikuttamismahdollisuuksien lisääntymistä sekä yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden vahvistamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 8.) Näihin pohjaten opetus- ja kulttuuriministeriö määritteli erityisavustuksen tavoitteet nuorisotyölle kouluissa ja oppilaitoksissa. Avustuksen tavoitteissa korostettiin lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista, koulu yhteisöön kiinnittymistä, elämäntaitojen vahvistamista sekä syrjäytymisen ehkäisemistä. Painopisteenä oli lasten ja nuorten osallisuus, toimijuus, kasvu ja kehitys. Tavoitteena oli myös kehittää nuorisotyön toimintamalleja kouluissa ja oppilaitoksissa. Kriteerinä oli se, että nuorisotyön tuli kytkeytyä osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä. (Aviavustukset 2020.)

Hankkeissa useimmin käytettyjen menetelmien, eli yksilötyön ja eri kokoisten ryhmien ja koko yhteisön hyvinvoinnin eteen tehdyn työn koetut vaikutukset olivat pääosin positiivisia. Koulunuorisotyön toiminnan keskiössä ja toiminnan lähtökohtana on aina lapsi tai nuori. Heidän kohtaamisensa ja heidän kanssaan toimiminen erilaisin tavoin ovat koulunuorisotyön ydinosaa. Merkittävimmät vaikutukset yksilötasolla olivat kokemukset kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta, koulu yhteisöön kiinnittymisen edistäminen, yksinäisyyden kokemusten väheneminen, kouluhyvinvoinnin kohentuminen ja positiivinen vahvistuminen. Voidaan todeta, että koulunuorisotyön avulla on pystytty tukemaan yksilöiden hyvinvointia.

Yhteisötasolla nousseita koettuja vaikutuksia olivat kouluviihtyvyyden parantuminen, turvallisuuden tunteen kokemusten lisääntyminen, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistuminen ja välituntitoiminnan rikastuminen. Koetut vaikutukset ovat joiltakin osin seurausta toisistaan, eli esimerkiksi kouluviihtyvyyden lisääntyessä poissaolot vähenevät jne. Koulunuorisotyöllä on keinoja lisätä yhteisöjen ja yksilöiden kouluhyvinvointia ennaltaehkäisevin keinoin niin, että korostetaan vahvuuksia ongelmien sijaan. Nuorisotyön yhden perustehtävän, eli kompensatiofunktion mukaisesti koulunuorisotyö omalla panoksellaan huomioi niitäkin nuoria, jotka ovat yksinäisiä, syrjässä tai vaarassa syrjäytyä. (Nieminen 2007, 25). Yhteisöllisen tuen määrän lisäksi sen tasavertainen jakaantuminen on tärkeä osa yhteisöllisyyden kokemusta. (Elloinen 2008, 97). Verratessa koettuja koulunuorisotyön vaikutuksia avustuksen haussa määriteltyihin tavoitteisiin, jotka kumpuavat lasten ja nuorten

ajankohtaisista hyvinvoinnin haasteista, voidaan tulkita, että näillä tiedoin hankkeissa on koulunuorisotyön keinoin pystytty vastaamaan niihin hyvin.

Koulunuorisotyön kytkeytymisessä koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöihin on todettu joissakin tapauksissa olevan kehittämisen varaa. Koulunuorisotyön toiminnalliset haasteet, joihin hankkeiden toteutuksissakin on käytännössä törmätty, liittyvät aikuisten välisiin suhteisiin ja toimintaan, eikä suinkaan lapsiin ja nuoriin. Huomiota on kiinnitettävä koulun ja koulunuorisotyön väliseen vuorovaikutukseen sekä tiedottamiseen. Koulunuorisotyöntekijän on myös tärkeää sanoittaa osaamistaan, jotta kouluissa ja oppilaitoksissa pystyttäisiin hyödyntämään hänen ammattitaitoaan. Kouluissa työskentelee sujuvasti muidenkin eri ammattialojen työntekijöitä, kuten kouluterveydenhoitajat. Heidän työnsä pohjautuu oman ammattikunnan lähtökohtiin, mutta he tekevät silti tiivistä yhteistyötä koulun henkilökunnan jäsenten kanssa. (Jurvanen ym. 2021). Koulunuorisotyön on myös mahdollista toimia omista lähtökohdista ja olla osa kasvattajayhteisöjä samalla tukien koulujen opetus- ja kasvatustehtävää. Koulunuorisotyön on kuitenkin tärkeää pitää kiinni omista periaatteistaan liittyen vapaaehtoisuuteen ja kameleonttimaiseen luonteeseensa.

Opinnäytetyössä on arvioitu hankkeissa toteutetun koulunuorisotyön vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä sen vaikuttavuutta suuremmassa kuvassa. Tulokset osoittavat, että koulunuorisotyöllä on osaamista ja keinoja omalta osaltaan olla vastaamassa lasten ja nuoren hyvinvoinnin haasteisiin. Erityisavustuksen tavoitteet johtavat sekä kansainvälisistä että kansallisista nuorisopoliittisista ohjelmista ja näihin tavoitteisiin on hankkeissa pystytty vastaamaan. Lisäksi koulunuorisotyön ennaltaehkäisevän työn merkitys on tärkeä ymmärtää sekä inhimillisestä että taloudellisesta näkökulmasta. Taloudelliset vaikutukset ovat yleensä merkittäviä myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Korjaavan työn kustannukset ovat hintalapultaan kalliimmat, kuin ennaltaehkäisevän työn. Ennaltaehkäisevyys on myös lapsen tai nuoren edun mukaista esimerkiksi myönteisten koulukokemusten ja oppimistulosten kannalta. (Janhunen 2013, 98.) Viime ajat ovat osoittaneet, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin trendi on laskusuuntainen ja sen muuttaminen vaatisi laajoja ennaltaehkäiseviä keinoja sekä aikuisten yhteistyötä. Saman suuntaisesti toteutettavia toimenpiteitä tarvitaan, jotta saataisiin aikaan suurempi vaikuttavuus. (Anoschkin 2019, 4). Tarvitaan siis vaikuttavuuden ekosysteemin mukaista ajattelua ja

toimenpiteitä. Koulunuorisotyöllä ei suinkaan yksin ole lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteiden ratkaisun avaimia käsissään. Koulunuorisotyö voi tuoda työkaluja yhteiseen ammatilliseen työkalupakkiin, josta ammennetaan keinoja lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvoinnin parantamiseksi. Lasten ja nuorten sekä koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvoinnin kohentaminen tuottaa tietyllä aikaviiveellä hyötyjä myös yhteiskunnallisella tasolla.

Perusteita koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoitukselle löytyy monesta eri näkökulmasta. On tarpeellista vakiinnuttaa koulunuorisotyö osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä valtakunnallisesti, sillä on aika panostaa ennaltaehkäisevään työhön yksilöiden ja koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ennaltaehkäisevällä työllä voi olla myönteiset ja kauaskantoiset vaikutukset. Kuten eräässä hankeraportissa todettiin ja jota voidaan soveltaa pätemään yleisesti ennaltaehkäisevässä työssä: ”Koulunuorisotyön positiiviset vaikutukset ovat onnistuessaan kauaskantoisia, jopa koko elämän mittaisia.” Tälle lausahdukselle on hankala esittää vastaväitteitä.

6.4 Tulosten hyödyntäminen

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tulosten tarkoituksena on antaa näkökulmia sille, miksi koulunuorisotyö tulisi vakiinnuttaa osaksi koulujen ja oppilaitosten kasvattajayhteisöjä. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi keskusteluissa, onko tarpeellista myöntää koulunuorisotyölle lisäresursseja myös tulevaisuudessa ja miten niitä kannattaisi kohdentaa. Opinnäytetyö on kiinnostavaa luettavaa heille, jotka haluavat tietää, miten opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän erityisavustuksen rahoitusta on hankkeissa käytetty. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien avustusten tarkempaa käyttöä ei tiedettävästi ole kovin paljoa tutkittu. Opinnäytetyöstä löytyy tietoa siitä, mikä koulunuorisotyön rooli ja tehtävät voivat kouluissa ja oppilaitoksissa olla.

Opinnäytetyön tilaajan osaamiskeskus Nuoskan toimintakausi on päättynyt ja sen jatko on tätä kirjoittaessa epävarmaa. Petteri Orpon hallituksen VA-NUPO:n osaamiskeskusten painopisteet liittyvät vahvasti nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ja hyvinvointityön johtamisen tukemiseen. Painopisteet ovat melko löyhästi asetettu uudessa VANUPOssa ja lausuntokierroksella sen luonnosta syytettiin epämääräisyydestä sekä suurilinjaisuudesta. Nuorisoalalla

toimivat asiantuntijat toivovat, että asiakirja olisi täsmällisempi tavoitteiden osalta ja että siinä esitettäisiin enemmän käytännön toimia lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. (Allianssi 2024.) Mahdollinen tuleva koulunuorisotyön osaamiskeskus voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia osana työssään koulu- ja oppilaitosnuorisotyön merkityksen ja hyödyllisyyden todentamisessa sekä ilmi tuomisessa. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön osaamiskeskuksen toiminnan jatkaminen on tarpeellista ja tämä opinnäytetyö liittyy sen perustelujen jatkoksi.

6.5 Luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuus perustuu tulosten riippumattomuuteen tekijöistä, jotka ovat epäolennaisia tai satunnaisia. Laadulliselle tutkimukselle ei ole yleensä mahdollista esittää tuloksia, jotka ovat yleistettävissä, niin kuin määrällisessä tutkimuksessa on. Laadulliselle tutkimukselle tulisi olla ominaista se, että sitä pystytään lukemaan niin, että ymmärretään tutkijan tekemät valinnat ja vakuutetaan hänen vilpittömyydestään pyrkiä tiedonhankinnallaan ja tulkintoillaan totuudenmukaisuuteen. Luotettavuutta arvioidaan aina tutkimuskohteisesti sille ominaisten ja sopivien menetelmien mukaan. (Aaltio & Puusa 2020, luku 11: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus.) Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidaan kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen on se, kuinka luotettavasti hankeraporttien tuottama aineisto kuvaa koulunuorisotyön vaikutuksia ja vaikuttavuutta kokonaisuudessaan. Toinen näkökulma arvioi, kuinka luotettavasti aineistosta tuotetaan tietoa.

Luotettavuuteen liittyvät yleensä olennaisesti validius ja reliiäabelius. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on kuitenkin monisyisempi asia, kuin näiden kahden arvio. Validius laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että tutkimuksen kohteena oleva ilmiö säilyy ehyenä. Tutkimuksen tulisi lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimustulosten tukea sitä. Validius jakaantuu sisäiseen ja ulkoiseen validiuteen. Sisäistä validiutta laadullisessa tutkimuksessa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi tutkimuksen päättelyketjun avaamisella eli kerrotaan, miten tutkittavan ilmiön syy- ja seuraussuhteet ovat syntyneet. Ulkoinen validius liittyy tutkimuksen tulkintojen yleistettävyyteen. Reliäabelius liittyy siihen, että tulos on samankaltainen riippumatta tutkijasta, eli että toinen tutkija tai tutkimusmenetelmä voisi johtaa samaan lopputulokseen.

Ihmistieteissä on kuitenkin otettava huomioon käyttäytymisen kontekstisidonnaisuus, joten on epätodennäköistä, että eri tutkijoiden tai menetelmien tulokset ovat täsmälleen samanlaisia. Luotettavuus perustuukin siihen, miten tutkimusprosessia kuvaillaan, valintojen perusteluihin sekä analyysiin. (Aaltio & Puusa 2020, luku 11: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus.)

Opinnäytetyössä on tutkittu koulunuorisotyötä ja sitä, miten avustusta saaneet hankkeet ovat sitä toteuttaneet. Koulunuorisotyön ilmiöstä ja sen luonteesta on pyritty lisäämään ymmärrystä avaamalla sen taustalla vaikuttavia ammatillisia lähtökohtia sekä poliittisia linjauksia. Koulunuorisotyön tavoitteisiin liittyy olennaisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen, joten sen ajankohtaisten ilmiöiden ja haasteiden esille tuominen on ollut tutkimuksen kannalta tärkeitä. Tutkimuksen kohteena olevan ilmiön tarkastelu huolellisesti monesta eri näkökulmasta lisää sen luotettavuutta ja uskottavuutta. (Aaltio & Puusa 2020, luku 11: Luotettavuustarkastelu tutkimusprosessin eri vaiheissa). Teoreettinen viitekehys on rakennettu harkiten siten, että se tarkastelee koulunuorisotyön ilmiötä eri näkökulmista ja pohjustaa tutkimuksen tehtävää. Opinnäytetyössä on pyritty selkeään ja huolelliseen, sekä teorian että tutkimusprosessin eri vaiheiden auki kirjoittamiseen.

Opinnäytetyön jälkikäteisarvioiva näkökulma pyrkii löytämään toimivia käytäntöjä sekä arvioimaan tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan vaikutuksia, joten se sopi hyvin koulunuorisotyön menetelmien ja vaikutusten tutkimiseen. (Vartiainen 1998, 66). Jälkikäteisarviointi kiinnittää huomiota juuri niihin asioihin, joita opinnäytetyössä tutkitaan, eli menetelmiin ja niiden koettuihin vaikutuksiin. Opinnäytetyössä on käytetty aineistona valmiiksi koottua dokumenttiaineistoa, joka tuo erityisen, huomioon otettavan näkökulman aineiston lähdekritiikkiin ja tutkimuksen luotettavuuteen. (Alastalo & Vuori 2021). Aineisto koostui hankkeiden toteuttajien laatimista raporteista. Huomioon otettavaa on se, että hankkeiden toteuttajilla on pyrkimys osoittaa olevansa onnistunut tavoitteissaan. Näin ollen dokumentin tekstilaji on ollut seurauksia tuottava. Aineistoa analysoitaessa on otettu huomioon diskurssianalyysin lähtökohtia, jotka liittyvät tekstin kontekstisidonnaisuuteen ja kielenkäytön merkityksiin. (Suoninen 2021). Dokumenttiaineiston analyysin luotettavuutta lisäävänä tekijänä voidaan pitää sitä, että tutkija itse ei ole ollut osallisena tutkittavassa ilmiössä eikä aineiston keruussa. Tämä lisää myös tutkimuksen objektiivisuutta, sillä

dokumentti on tuotettu alun perin muihin tarkoituksiin, kuin tutkimusta varten. (Alasuutari 2018, 95–96.) Dokumenttiaineisto ei sisältänyt liitteitä, joissa monissa on ollut laajempi raportti hankkeista. Niiden hankkimiselle ei kuitenkaan nähty olevan aihetta, sillä aineiston tuottama tieto oli niin laaja, että siitä katsottiin saatavan tutkimuksen kannalta relevantein tieto. Aineiston riittävästä kertoo lisäksi se, että sitä analysoimalla huomattiin aineiston saavuttaneen saturaatiopisteensä, eli se kylläntyi. Aineistoa lukiessa se alkoi niin sanotusti toistaa itseään. (Aaltio & Puusa 2020, luku 11: Luotettavuustarkastelu tutkimusprosessin eri vaiheissa.)

Voidaan olettaa, että hankkeissa käytettyjen koulunuorisotyön menetelmien tulokset ovat kiistattomia. Niiden kuvauksissa tuskin on aihetta kaunistella tai osoittaa kielellisesti onnistuneisuutta. Koulunuorisotyön koettujen vaikutusten osalta tulosten validiutta ei pystytä kiistatta todentamaan. Lähtökohtana on kuitenkin oletus, että hankkeiden toteuttajat ovat pyrkineet totuudenmukaiseen raportointiin. On tehty tutkimuksia ja hankkeita, joita tässä opinnäytetyössäkin esitellään (Kolehmainen & Lahtinen 2014; Huuskola 2015; Maalismaa 2022; Kauppinen ym. 2024 jne.), jotka tukevat tuloksia koulunuorisotyön positiivisista vaikutuksista koulu yhteisöihin ja sen mahdollisuuksista tuoda oma osaamisensa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Vaikka hankkeiden toteuttajilla onkin ollut pyrkimys tuoda esiin onnistumisensa, voidaan aikaisempienkin tutkimusten valossa ajatella heidän koettujen koulunuorisotyön vaikutusten olevan aitoja. Koulunuorisotyön koettujen vaikutusten luotettavuutta olisi lisännyt se, että avustuksen saaneiden toimijoiden olisi täytynyt tehdä pakollinen alku- ja loppukartoitus, jolloin vaikutusten todentaminen olisi ollut helpompaa. Hankkeiden toimijoiden tuli kertoa, miten he arvioivat ja seuraavat vaikuttavuutta, mutta yhtä yleistä ohjeistusta näille ei ole määritelty.

Ihmisiä koskevassa tutkimuksessa täytyy ottaa huomioon sen eettisyys. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen huomioitavana lähtökohtana on ihmisten luottamus, joka täyttyy vain, jos toimitaan eettisten periaatteiden mukaisesti. Keskeinen asia eettisyydessä on tietosuojaan liittyvät asiat. (Puusa & Julkunen 2020, luku 12: Laadun arviointi.) Tässä tutkimuksessa ei ole käsitelty kenenkään yksilön henkilökohtaisia tietoja. Tutkimuksessa on kiinnostuttu vain esitetyistä ilmiöistä, joten tunnistetietoja ei ole ollut tarpeellista käyttää esimerkiksi suorissa lainauksissa. Joissakin lainauksissa olleet erisnimet ovat

anonymisoitu niin, että ne eivät ole tunnistettavissa. Opinnäytetyön tilaajana on osaamiskeskus Nuoska, jolta on saatu tutkimuksen aineistona käytetty julkinen aluehallintovirastojen kokoama dokumenttiedosto. Asiakirja on siis kenen tahansa saatavilla.

6.6 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyössä käytettävä aineisto on niin laaja, että siitä riittäisi ammennettavaa useampaankin tutkimukseen. Mielenkiintoista olisi tutkia esimerkiksi kyselytutkimuksen tai teemahaastattelun keinoin, millä tavalla koulunuorisotyön vaikutukset näkyvät pidemmän ajanjakson jälkeen niillä paikkakunnilla, joissa koulunuorisotyö vakiintui. Tarkastelun kohteeksi voisi ottaa esimerkiksi jonkin tarkasti rajatun alueen, tai tietyn koulun tai oppilaitoksen. Tutkimuksen piiriin voisi lasten ja nuorten lisäksi ottaa koulujen tai oppilaitosten henkilökuntaa. Toisaalta olisi mielenkiintoista tutkia niitäkin paikkakuntia, joissa koulunuorisotyötä ei resurssien puutteen vuoksi pystytty jatkamaan siinä määrin, mitä hankkeiden aikaan sitä pystyttiin toteuttamaan. Koulunuorisotyön puuttumisen seurauksia olisi mielenkiintoista todentaa tällä tavalla. Edellä mainittuja tutkimuksen aiheita voisi myös yhdistää tietyissä määrin ja vertailla tuloksia.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia tarkemmin niiden paikkakuntien osalta, joissa koulunuorisotyö aloitettiin hankkeen myötä tyhjästä, että miten koulunuorisotyö siellä käynnistyi ja jatkui. Sitä tutkimalla voitaisiin saada kohdennettua tietoa siitä, mihin kannattaisi kiinnittää huomiota, kun koulunuorisotyötä aloitetaan täysin uutena työmuotona. Tietoa kompastuskivistä ja toimivista käytännöistä toki on jo jonkin verran olemassa, mutta kokemuksiin perustuvaa tietoa ei varmastikaan ole liikaa.

Suurin osa hankkeista ilmoitti, että koulunuorisotyö jatkuu jollakin tapaa. Hankkeiden toteuttajat raportoivat jatkotoimenpiteistä ja suunnitelmistaan. Se, mikä koulunuorisotyön tilanne on tällä hetkellä näillä paikkakunnilla, olisi myös mielenkiintoinen aihe. Toteutuivatko jatkosuunnitelmat ja jos ei, niin mitä haasteita heillä on tullut vastaan ja kuinka hyvin koulunuorisotyö on integroitunut osaksi koulujen kasvattajayhteisöjä. Tutkittavaa aihetta voisi tässäkin tapauksessa rajata esimerkiksi alueittain tai ottaa esimerkkipaikkakunnat eri puolilta Suomea, mistä hankkeetkin olivat. Jotkin hankkeista ilmoittivat myös

hakevansa hankerahoitukselle jatkoa. Näiden osalta voisi olla aiheellista tietää, millä perustein he hakivat lisäresursseja, toteutuivatko rahoitukset ja missä määrin he ovat jatkaneet toimintaa.

Julkisen sektorin rahoituksen kohteina olevien hankintojen ja hankkeiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittaaminen voisi olla helpompaa ja luotettavampaa, jos olisi olemassa määritelty toimintatapa, jossa kartoitettaisiin aina rahoitettavassa hanketoiminnassa lähtö- ja lopputilanne. Olisi syytä kiinnittää huomiota siihen, mitkä ovat lähtökohdat, kun palvelua aletaan tuottaa. Alkukartoituksen jälkeen on mutkattomampaa asettaa tavoitteita toiminnalle. Mitä asioita tulisi muuttua, jotta tavoitteisiin päästäisiin? Tarve olisi siis kehittää toimintamalli sille, miten toteutetaan rahoituksen myöntämistä seuraava alkukartoitus, jotta toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta olisi helpompi todentaa. Alkutilanteen kartoitus, eli tarpeen selvittäminen on ensimmäinen osa vaikuttavuusketjua ja siitä johdetaan toiminnan tavoitteet. Alkukartoituksen lisäksi pitäisi olla tapa tehdä loppukartoitus, jotta näiden kahden tuloksia voitaisiin verrata. Toisin sanoen olisi aiheellista pohtia, pitäisikö olla yhteinen malli, jolla avustusta saaneet hankkeet toteuttavat alku- ja loppukartoitukset, jotta saavutettuja vaikutuksia ja vaikuttavuutta olisi helpompi todentaa. Siten myös resurssien myöntäminen olisi mahdollista kohdentaa täsmällisemmin todellisten tarpeiden mukaisesti.

LÄHTEET

Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 15.3.2023].

Agdur, J. 2017. Assuring the quality of youth work. Teoksessa Shild, H., Connolly, N., Labadie F., Vanhee, J. & Williamson, H. (toim.) Thinking seriously about youth work and how to prepare people to do it. Youth Knowledge 20. Strasbourg Cedex: Council of Europe and European Comimsson, 341-346. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261623/Thinking+seriously+about+YW.pdf/6b620a71-f7be-cf80-7da9-17408a3960ba> [viitattu 3.11.2023].

Ahlberg, J., Appelgren, J., Häsä, S., Järvinen, E., Komulainen, T., Koponen, P., Kääpä, J., Laitinen, M., Penttilä, A., Rihu M. & Tani, H. 2018. Koulunuorisotyön käsikirja: vinkkejä ja työmenetelmiä nuorisotyöntekijälle. Aluehallintovirasto. Saatavissa: https://www.nuortenkouvola.fi/wp-content/uploads/sites/4/2024/04/koulunuorisoty%C3%B6_kasikirja_web.pdf [viitattu 17.10.2023].

Aistrich, M. 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? Sitra. WWW-dokumentti. Julkaistu 3.3.2014. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata/> [viitattu 18.10.2023].

Alastalo, M. & Vuori, J. 2021. Dokumentit. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/dokumentit/> [viitattu 20.10.2023].

Alasuutari, P. 2018. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Allianssi. 2024. Nuorisoalan toimijat: Valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelma on epäonnistunut, nuorten syrjäytymiseen puututtava kunnianhimoisemmin. WWW-dokumentti. Julkaistu 24.1.2014. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/valt-ion-nuorisoty%C3%B6n-ja-politiikan-ohjelma-on-epaonnistunut-nuorten-syrjaytymiseen-puututtava-kunnianhimoisemmin/> [viitattu 28.4.2024].

Anoschkin, K. 2019. Hyvän Mitta. Vaikuttavuuden jäljillä. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. Helsinki: Hyvän Mitta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyva%CC%88n-Mitta-Ty%C3%B6kirja-final.pdf> [viitattu 29.3.2024].

Armstrong, C. 2021. Key methods used in qualitative document analysis. The University of Zambia. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3996213 [viitattu 15.3.2024].

Aviavustukset. 2020. Hakuilmoitus/ohje koulunuorisotyö. Saatavissa: https://aviavustukset.fi/wp-content/uploads/2020/12/Ita4_hakuilmoitus_koulunuorisoty%C3%B6_2020_08_10.pdf [viitattu 17.10.2023].

Avustusvisualisointi. 2024. Aluehallintovirasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://aviavustukset.fi/visualisointi/> [viitattu 10.3.2024].

Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana – Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttämiseen. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 82. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7206-0> [viitattu 20.3.2024].

Euroopan komissio. 2015. Quality youth work. A common framework for the further development of youth work. Report from the expert group on youth work quality systems in the EU member states. PDF-dokumentti. Muokattu 13.4.2015. Saatavissa: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf [viitattu 9.11.2023].

Euroopan komissio. 2018. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. EU:n uusi nuorisostrategia: nuorten osallistaminen, yhdistäminen ja vaikutusmahdollisuudet. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX:52018DC0269> [viitattu 9.11.2023].

Goldnick, T. & Ilves, V. 2021. OAJ Opetusalan ammattijärjestö. Opetusalan työolobarometri 2021. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oaj.fi/content/assets/14b569b3740b404f99026bc901ec75c7/oaj_opetusalan_tyoolobarometri_2021.pdf [viitattu 22.3.2024].

Gretschel, A. & Hästbacka, N. 2016. Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli - Arviointi Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Julkaisuja 1/2016. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 109.

Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen Saila. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Sitra. Sitran selvityksiä 130. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/03/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf> [viitattu 29.3.2024].

Hillman, T., Uotila, S. & Juvonen, K. 2022. Kanta-Hämeen OAJ: Opettajien jaksaminen on kouluissa koetuksella – työaika kuluu liian paljon muuhun kuin opetukseen. *Hämeen Sanomat* 24.2.2022. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.hameensanomat.fi/mielipiteet/kanta-hameen-oaj-opettajien-jaksaminen-on-kouluissa-koetuksella-tyoaikaa-kuluu-liian-paljon-muuhun-kuin-opetukseen-2462902/?fbclid=IwAR0D3kLzKkHSMN4T7GbOkX50AFGptBQp0xNkLiqQfJw1XT7RQqaAVmYDDbA> [viitattu 20.10.2023].

Heikkinen, T., Mattila, T., Nieminen, V., Saarela, J. & Vaismaa T. 2021. Kaveruuden puolesta. Hyvinvointioppimisella luodaan yhteisöllistä kouluviihtyvyyttä. Helsinki: BoD- Books of Demand.

Hokkanen, Joonas. 2006. Vaikuttavuuden arviointi. Helsinki: Tiehallinto. Tiehallinnon selvityksiä 12/2006. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://ava.vaylapilvi.fi/ava/Julkaisut/Ava-palvelin/pdf/3200988-vvaikuttav_arviointi.pdf [viitattu 25.4.2024.]

Huuskola, E. 2015. Nuorisotyö vastaamassa nuorten tarpeisiin koulussa. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/15679> [viitattu 30.3.2024].

Hännikäinen-Uutela, A.-L. 2023. Nuoskalatuja tarpomassa koulu- ja oppilaitosnuorisotyössä. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö monialaisessa kasvattajayhteisössä. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Xamk oppimateriaalit 2, 209–214. PDF- dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 13.3.2024].

Informaali oppiminen s.a. Peda.net. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/hankkeet/oppijat/ovo/lahtokohdat/informaali> [viitattu 6.11.2023].

Janhunen, K.-M. 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Dissertations in Social and Business Studies 52. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1021-9> [viitattu 19.3.2024].

Jeffs, T. 2007. Crossing the divide: school- based youth work. Teoksessa Harrison, R., Benjamin, C., Curran S. & Hunter, R. (toim.) Leading Work with Young People. London: Sage Publications, 97–108. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://durham-repository.worktribe.com/output/1666137/crossing-the-divide-school-based-youth-work> [viitattu 29.2.2024].

Julkunen, S. & Puusa, A. 2020. Uskottavuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 15.3.2023].

Jurvanen, S., Kauppinen, E., Kiilakoski, T., Kivijärvi, A., Laine, S., Nyman-Kurkiala, P. & Siergrids A. 2021. Mitä koulunuorisotyö on? Tutkimuskatsaus koulunuorisotyön määritelmiin ja tavoitteisiin. Nuorisotutkimusseura ry. WWW-dokumentti. Julkaistu 1.6.2021. Saatavissa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma75> [viitattu 17.10.2023].

Juuti, P. & Puusa, A. 2020a. Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 7.11.2023].

Juuti, P. & Puusa, A. 2020b. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 7.11.2023].

Kauhanen, A. 2011. Yhteisöllisen pedagogiikan ABC. Koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö -hanke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tyoelamanverkko-opisto.fi/materials/yhteisollisen-pedagogiikan-abc.pdf> [viitattu 17.11.2023].

Kauppinen, E., Kiilakoski, T. & Kivijärvi, A. 2024. Kouluhyvinvoinnin rakennuspalikoita. Tutkimus nuorisotyön vaikutuksista yläkouluissa. Teoksessa Kauppinen, E., Kiilakoski, T. & Kivijärvi, A. (toim.) Poikkeusoloista uuden kynnykselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 186. Kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuuna, 113–144. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.57049/nts.967> [viitattu 28.4.2024].

Kekäle, J. & Puusa, A. 2020. Tiedesodat - Realistinen ja konstruktionistinen maailmankäsitys. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 7.11.2023].

Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Julkaisuja 155. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Kiilakoski, T. 2015. Näkökulma 6: Nuorisotyön luonnetta ja merkitystä on kirkastettava. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. WWW-dokumentti. Julkaistu 9.10.2015. Saatavissa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma6> [viitattu 9.11.2023].

Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. 2015. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak. Julkaisuja 5. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 169. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-203-4> [viitattu 9.11.2023].

Kiilakoski, T. & Honkatukia P. 2018. Johdanto: Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Teoksessa Kiilakoski, T. & Honkatukia P. (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 206, 8–28.

Kiilakoski, T. 2021. Mitä nyt? Minne seuraavaksi? Kokoavia huomioita nuorisotyöstä kouluissa ja oppilaitoksissa. Teoksessa Kantonen, H., Hännikäinen-Uutela, A.-L., Kiilakoski, T. (toim.) Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Mikkeli: KaakkoisSuomen ammattikorkeakoulu. Xamk kehittää 165, 218–223. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-372-3> [viitattu 15.3.2024].

KiVa-koulu. s.a. Mikä KiVa on? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kivakoulu.fi/kivaohjelmasta/> [viitattu 13.3.2024].

Kivijärvi, A., Kauppinen, E., Kiilakoski, T. & Leskinen, J. 2022. Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021. Julkaisuja

238. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 238. Nuorisotutkimusseura ry.

Kivijärvi, A. (toim.) 2023. Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvosto. Verkkojulkaisuja 71. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 178. Opetus- ja kulttuurinimiseriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf> [viitattu 9.2.2024].

Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Stakesin työpapereita 17/2008. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193938> [viitattu 18.10.2023].

Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö -hanke. Sarja B 33. Projektiraportit ja selvitykset. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-174-7> [viitattu 17.11.2023].

Kolehmainen, M. & Lahtinen, P. 2023. Koulussa toimivien nuorisotyöntekijöiden kollektiivinen ammattialaymmärrys ja kehittävä työote. Teoksessa Hännikäinen-Uutela A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Xamk oppimateriaalit 2, 34–51. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 21.3.2024].

Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. 2012. Kehittämisen arvo ja itseisarvo. Teoksessa Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 7–20.

Koskela, S. 2023. Koulun moniammatillinen yhteistyö. Edellytyksiä, haasteita ja hyötyjä. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Xamk oppimateriaalit 2, 64–72. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 13.3.2024].

Leinonen, J., Nurmi, H., Turunen, Tuija., Lantela, L. & Norvapalo, K. 2021. Hyvinvointi tehdään yhdessä! Kohti yhteistyöperustaista lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ekosysteemiä. Teoksessa Holappa, A.-S., Hyyryläinen, A., Kola-Torvinen, P., Korva, S. & Smeds-Nylund A.-S. (toim.) Kasvatus- ja koulutusalan johtaminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–115.

Lindqvist, T. 2005. Johdatus tapauskohtaiseen ja realistiseen arviointiin. Teoksessa Julkunen, I., Lindqvist, T. & Kainulainen, S. (toim.) Realistisen arvioinnin ensimmäiset askeleet. Stakes, 13-16. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194029> [viitattu 30.3.2024].

Lipsanen, H.-L. & Pulkamo, H. 2023. Kurkistus koulukuraattorin työn ja koulunuorisotyön rajapintaan. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Xamk oppimateriaalit 2, 85–100. PDF- dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 13.3.2024].

Maalismaa, M. 2022. Kouluyhteisön parhaaksi. Koulunuorisotyö opettajien ja nuorisotyöntekijöiden kokemana. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202204273985> [viitattu 30.3.2024].

Mahon, M. 2022. Nuorisotyön mahdollisuudet koulutusten nivelvaiheissa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.5.2022. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/nuorisotyon-mahdollisuudet-koulutusten-nivelvaiheissa/> [viitattu 30.3.2024].

Manninen, S. 2018. Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 612. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7429-9> [viitattu 20.3.2024].

Manninen, S. 2023. Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät perusopetuksessa ja toisen asteen opinnoissa. Teoksessa Hännikäinen-Uutelala, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Xamk oppimateriaalit 2, 154–173. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 20.2.2024].

Mieli ry. s.a. 5 syytä, miksi kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen ovat meille hyväksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveystasi/ihmissuhteet-ja-vuorovaikutus/5-syyta-miksi-kuunteleminen-ja-kuulluksi-tuleminen-ovat-meille-hyvaksi/> [viitattu 11.3.2024].

Moilanen, U.-R. 2021. Nuorisotyö koulussa- koonti. Kanuuna - kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2021-08/Nuorisoty%C3%B6%20koulussa%20koonti.pdf> [viitattu 8.3.2024].

Nieminen, J. 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten Keskus.

Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 76, 21–43.

Nieminen, J. 2010. Puuttuva lenkki - nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria. Perusteita ja puheenvuoroja. 2. uudistettu painos. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 73. Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, 30–63.

Nissilä, A. & Viitamies, P. 2024. OAJ lukion ja perusopetuksen jäsenkyselyiden tulokset 2024. OAJ Opetusalan ammattijärjestö. Powerpoint-diasarja.

Päivitetty 18.3.2024. Saatavissa: <https://www.slideshare.net/slideshow/oai-lukion-ja-perusopetuksen-jsenkyselyiden-tulokset-2024pptx/266848264> [viitattu 27.4.2024].

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet. 2020. Helsinki: Allianssi. Nuoriso- ja liikunta-alan asiantuntijat Nuoli ry. PDF- dokumentti. Saatavissa: https://www.nuoli.info/application/files/7015/7866/7683/nuoli_eettisetOhjeet_A3_191219_n.pdf [viitattu 3.11.2023].

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 26.10.2023.]

Opetushallitus. 2019. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. Määräykset ja ohjeet 2019:2a. Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf [viitattu 20.2.2024.]

Opetushallitus. 2022. Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Opiskeluhuollon%20keskeiset%20periaatteet%20ja%20tavoitteet%20sek%C3%A4%20opiskeluhoitosuunnitelman.pdf> [viitattu 20.2.2024.]

Opetushallitus. 2023. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet> [viitattu 25.10.2023].

Opetushallitus. 2024. Sitouttava koulu yhteistyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/hankkeet/sitouttava-koulu-yhteistyo> [viitattu 20.2.2024].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VA-NUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.10.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023a. Sitouttava koulu yhteistyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/sitouttava-koulu-yhteistyo> [viitattu 20.2.2024].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023b. Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma (VANUPO). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/vanupo> [viitattu 24.10.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024a. Lait ja asetukset: Nuoriso. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/nuoriso/lainsaadanto> [viitattu 15.3.2024].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024b. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO) 2024–2027 – Vahvistetaan nuorten hyvinvointia monialaisin toimenpitein. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://okm.fi/documents/1410845/176563907/Valtakunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+ja+-politiikan+ohjelma+\(VANUPO\)+2024-2027.pdf/dce6268c-ce19-180b-2af4-348b2d2fe256/Valtakunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+ja+-politiikan+ohjelma+\(VANUPO\)+2024-2027.pdf?t=1711021206351](https://okm.fi/documents/1410845/176563907/Valtakunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+ja+-politiikan+ohjelma+(VANUPO)+2024-2027.pdf/dce6268c-ce19-180b-2af4-348b2d2fe256/Valtakunnallinen+nuorisoty%C3%B6n+ja+-politiikan+ohjelma+(VANUPO)+2024-2027.pdf?t=1711021206351) [viitattu 25.4.2024].

Osaamiskeskus Nuoska – nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. 2023. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/osaamiskeskus-nuoska-nuorisotyokouluissa-ja-oppilaitoksissa/> [viitattu 25.10.2023].

Pakarinen, T. 2008. Realistinen arviointi ja organisaatiotutkimus – näkymätön näkyväksi? *Hallinnon tutkimus* 27, 104–111. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/100653/58174> [viitattu 19.10.2023].

Penttinen, P. 2023. Esipuhe. Nuorisotyötä koulussa vai koulunuorisotyötä? Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) 2023. Koulunuorisotyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Xamk oppimateriaalit 2, 7–14. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [viitattu 17.10.2023].

Pohjola, K. 2010. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilas-huoltoa. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja 54. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2016/10/Nuorisotyokouluissa.pdf> [viitattu 25.3.2024].

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=4710445586> [viitattu 10.2.2023].

Pääkkö, P. 2022. Nuorisotyö yläkoulussa. Moniammatillisen yhteistyön ja koulussa tehtävän nuorisotyön kehittäminen vuosikellon avulla. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Nuorisokasvatuksen kehittämisen ja johtamisen koulutus. Ylempi amk-opinnäyte. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022060716192> [viitattu 7.4.2024].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_2.html [viitattu 30.3.2024].

Sihvonen, E. & Saarikallio-Torp, M. 2022. Nuorten sosiaaliset suhteet poikkeusolojen aikana: ”Please leave corona, I want to live my youth”. Teoksessa Kekkonen, M., Gissler, M., Känkänen P. & Isola A.-M. (toim.) Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan. Nuorten elinolot- vuosikirja 2022. Vantaa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 62–73. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5> [viitattu 1.3.2024].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Lasten ja nuorten osallisuus kansallisessa lapsistrategiassa. Osa 3: Lasten ja nuorten näkökulmia osallisuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:19. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5438-0> [viitattu 20.3.2024].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2024. Lapsistrategia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lapsistrategia> [viitattu 20.3.2024].

Suoninen, E. 2021. Diskurssianalyysi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettiset-metodologiset-viitekehukset/diskurssianalyysi> [viitattu 20.10.2023].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Koulu-terveyskysely 2023: Tytöistä yli kolmannes ja pojista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tilastoraportti 48/2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224> [viitattu 9.2.2024].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. Kouluterveyskysely. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.1.2014. Saatavissa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely> [viitattu 9.2.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvosto. 2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 31. Helsinki: Valtioneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3> [viitattu 24.10.2023].

Valtioneuvosto. 2021. Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:81. Helsinki: Valtioneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0> [viitattu 20.3.2024].

Valtioneuvosto. 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Helsinki: Valtioneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8> [viitattu 20.10.2023].

Valtion nuorisoneuvosto. s.a. Nuorisobarometri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/> [viitattu 9.2.2024].

Valtion nuorisoneuvosto. 2023a. Katsaus nuorten hyvinvointiin 2023. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, numero 70. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/hyvinvointikatsaus_saavutettava.pdf [viitattu 14.3.2023].

Valtion nuorisoneuvosto. 2023b. Nuorisobarometri. Valtion nuorisoneuvoston politiikkasuositukset. WWW-dokumentti. Julkaistu 16.3.2023. Saatavissa:

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/politiikkasuosituksetnb_2022.pdf [viitattu 9.2.2024].

Vartiainen, P. 1998. Kirja-arvio. Työelämän vaatimuksista opiskelijoiden osamiseen: monitahoarvioinnilla kattavaan koulutuksen evaluointiin? *Hallinnon tutkimus* 17, 66–68. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/101964> [viitattu 25.4.2024].

Vuori, J. 2021. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/> [viitattu 20.10.2023].